T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE İKTİSAT EĞİTİMİNE KARŞI ÖĞRENCİ TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERKAN GÜN

DANIŞMAN
DOÇ. DR. MUNİSE ILIKKAN ÖZGÜR

AKSARAY 2019

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE İKTİSAT EĞİTİMİNE KARŞI ÖĞRENCİ TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERKAN GÜN

DANIŞMAN
DOÇ. DR. MUNİSE ILIKKAN ÖZGÜR

AKSARAY 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren .....(….) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Erkan

Soyadı : GÜN

Bölümü : İktisat

İmza :

Teslim tarihi : 09.10.2019

TEZİN

Türkçe Adı : Türkiye'de İktisat Eğitimine Karşı Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi

İngilizce Adı : Determination of Student Attitudes Towards the Teaching of Economics in Turkey

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Erkan GÜN

İmza: ……..

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ ONAY SAYFASI

Erkan GÜN tarafından hazırlanan "Türkiye'de İktisat Eğitimine Karşı Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi" başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından ~~oy birliği~~ / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Munise ILIKKAN ÖZGÜR — İmza .....

İktisat Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Arif İĞDELİ — .....

İktisat Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Volkan HAN — .....

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı,

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 09/09/2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...17/10/2019.....tarih ve .....2019/42-16..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrencinin
Adı Soyadı
Erkan GÜN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın en başından başlayarak ilgi ve bilgisiyle her daim yanımda olan, araştırma esnasında karşılaştığım sorunlara benimle birlikte çözüm arayan ve çalışmanın bütün aşamalarında her türlü desteğini esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Munise ILIKKAN ÖZGÜR'e, istatistiksel çalışmalarıma gece gündüz demeden zaman ayırarak katkı sağlayan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Vesile ÖZÇİFÇİ'ye, çalışmalarım sırasında yardıma ihtiyacım olduğunda kendi işini bırakıp yardıma koşan sevgili kardeşim Ercan GÜN'e, maddi manevi desteklerini esirgemeyen annem İlmiye GÜN ve babam Rasim GÜN'e, araştırma verilerinin toplanmasında ellerinden gelen kolaylığı gösteren Aksaray Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinin değerli hocalarına, cevapladıkları anket formlarıyla araştırmaya veri sağlayan Aksaray Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri, İktisat Bölümü öğrencilerine teşekkür ederim.

Erkan GÜN

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE İKTİSAT EĞİTİMİNE KARŞI ÖĞRENCİ TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

(Yüksek Lisans)

Erkan GÜN, Aksaray 2019

ÖZET

Bu tezde, iktisat biliminin eğitim ayağı öğrenci bakış açılarıyla değerlendirilmektedir. Türkiye'de hali hazırda yaklaşık 200 bin öğrenci iktisat lisans eğitimi almaktadır. İktisat bölümünün bu denli yüksek öğrenci sayısına sahip olması bölüm mezunlarının, mezuniyet sonrası istihdam konusunda zorluklarla karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır. Böyle bir ortamda iktisat eğitiminin temel öznesi olan öğrencilerin bakış açısından iktisat eğitiminde yaşanan sorunların belirlenmesi önem kazanmaktadır. Araştırmanın temel amacını iktisat lisans öğrencilerinin iktisat eğitimine karşı tutumlarının incelenmesi ve öğrencilerin bakış açısından iktisat eğitiminde aksayan yönlerin ortaya çıkarılması oluşturmaktadır. Araştırma; toplumca kabul görmüş ve öğrencilerin rağbet ettikleri bir üniversite olan Hacettepe, kuruluş tarihi çok eski olmasa da öğrenciler arasında ilgi gören Pamukkale ve yeni kurulan Aksaray Üniversiteleri iktisat bölümlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırmaya konu olan üniversitelerin iktisat bölümü öğrencilerden 578 kişilik bir örneklem seçilmiş ve seçilen örneklem üzerinden veri toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 23 paket programında yer alan Bağımsız Örneklem t-testi ve Tek Yönlü Varyans Testi vasıtasıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda cinsiyetler arasında, yaş grupları arasında, okullar arasında tutum farklılıkları saptanmıştır.

Bilim Kodu : 118305

Anahtar Kelimeler : İktisat Eğitimi, Öğrenci Tutumları

Sayfa Adedi : 120

Danışman : Doç. Dr. Munise ILIKKAN ÖZGÜR

AKSARAY UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

DETERMINATION OF STUDENT ATTITUDES TOWARDS THE TEACHING OF ECONOMICS IN TURKEY

(M.A. Thesis)

Erkan GÜN, Aksaray 2019

ABSTRACT

In this thesis, the educational part of economics is evaluated from student perspectives. Approximately 200 thousand students are currnetly studying economics in Turkey. The fact that the department of economics has such a high number of students causes that department graduated face difficulties in employment after graduation. In such an environment, it has gained importance to identify the problems experienced in economic education from the point of view of students who are the main subjects of economic education. The main purpose of the research is to investigate the attitudes of undergraduate students towards economics education and to reveal the disruptive aspects of economics education from the students' point of view.The research was performed in the economics department of Hacettepe University, which is accepted by the society and is popular with students, Pamukkale University which is popular among students, although its foundation date is not very old and Aksaray University which is newly established. In this context, a sample of 578 students was selected from the economics students of the universities that were the subject of the research and data were collected from the selected sample. The collected data were analyzed by independent sample t-test in SPSS 23 package program and one-way variance test. As a result of the analyzes, attitudes differences were found between genders, age groups and schools.

Science Code : 118305

Key Words : Economics Education, Student Attitudes

Page Number : 120

Supervisor : Assoc. Prof. Munise ILIKKAN ÖZGÜR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **ii**

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **iii**

JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iv**

TEŞEKKÜR ..... **v**

ÖZET ..... **vi**

ABSTRACT ..... **vii**

İÇİNDEKİLER ..... **viii**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiii**

KISALTMALAR ..... **xiv**

GİRİŞ **1**

BÖLÜM I **3**

İKTİSAT VE EĞİTİM **3**

1.1. İktisat Nedir? 3

1.2. İktisat Eğitimine Genel Bakış 5

1.3. Türkiye'de İktisat Eğitimi Veren Üniversitelerin Durumu 6

1.4. İktisat Bölümünde Verilen Dersler 15

1.5. İktisat Eğitimine Karşı Getirilen Eleştiriler 16

BÖLÜM II **20**

TUTUM KAVRAMI **20**

2.1. Tutum Nedir? 20

2.1.1. Tutumum Temel Ögeleri 22

2.1.1.1. Bilişsel Öge 23
2.1.1.2. Duygusal Öge 23
2.1.1.3. Davranışsal Öge 24
2.2. Tutumların Oluşumu ve Değişimi 24
2.3. Tutumlara İlişkin Kuramlar 26
2.3.1. Öğrenme Kuramı 27
2.3.2. Sosyal Yargı Kuramı 27
2.3.3. Tutarlılık Kuramları 27
2.3.3.1. Denge Kuramı 28
2.3.3.2. Bilişsel Dengeleme Kuramı 29
2.3.3.3. Bilişsel Çelişki Kuramı 30
2.3.4. İşlevsel Kuramlar 31
2.4. Tutumların Özellikleri 32
2.5. Tutum ve Davranış 33
2.6. Tutumların Ölçülmesi 36
2.6.1. Tutum Ölçüm Yaklaşımları 37
2.6.1.1. Davranışlardan Yapılan Çıkarsamalar 37
2.6.1.2. Fizyolojik Tepkilerden Yapılan Çıkarsamalar 38
2.6.1.3. Bir Grup Sıfat veya Cümleye Verilen Cevaplardan Yapılan Çıkarsamalar 38
2.6.2. Tutum Ölçekleri 39
2.6.2.1. Bogardus Toplumsal Uzaklık Ölçeği 40
2.6.2.2. Thurstone Ölçeği 40
2.6.2.3. Likert Ölçeği 41
2.6.2.4. Guttman Ölçeği 43
2.6.2.5. Osgood Duygusal Anlam Ölçeği 43
BÖLÜM III 45
YÖNTEM 45
3.1. Araştırmanın Konusu 45
3.2. Araştırmanın Metodolojisi 45
3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 45

3.2.2. Varsayımlar ve Sınırlılıklar 46
3.2.3. Araştırma Modeli 47
3.2.4. Araştırmanın Hipotezleri 47
3.2.5. Problem Cümlesi ve Alt Problemler 48
3.2.6. Evren ve Örneklem 48
3.2.7. Veri Toplama Araçları 49
3.2.8. Verilerin Toplanma Süreci 50
3.2.9. Verilerin Analizi 50
BÖLÜM IV 51
BULGULAR 51
4.1. Veri Toplama Aracının Geçerliği ve Güvenirliği 51
4.2. Öğrencilerin Genel Profillerine İlişkin Bulgular 54
4.3. Öğrencilerin İktisat Bölümüne Dair Düşüncelerine İlişkin Bulgular 68
4.4. Öğrencilerin İktisat Eğitimine Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular 75
4.5. Bulguların Değerlendirilmesi 80
BÖLÜM V 84
SONUÇ VE ÖNERİLER 84
5.1. Sonuç ve Öneriler 84
KAYNAKÇA 88
EKLER 92
EK 1. ANKET İZİN BELGESİ (AKSARAY ÜNİVERSİTESİ) 92
EK 2. ANKET İZİN BELGESİ (PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ) 95
EK 3. ANKET İZİN BELGESİ (HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ) 96
EK 4. ANKET FORMU 97
EK 5. İKTİSAT BÖLÜMLERİNDE OKUTULAN DERSLER 99

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Üniversite Sınavı ile Öğrenci Alan Bütün Üniversitelerdeki İktisat Bölümü Lisans Öğrenci Sayıları 7
Tablo 2. Araştırmada Yer Alan Üniversitelerdeki İktisat Bölümü Lisans Öğrenci Sayıları .8
Tablo 3. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 1. Basamak Sınav Net Ortalamaları 9
Tablo 4. Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 1. Basamak Sınav Net Ortalamaları 10
Tablo 5. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 1. Basamak Sınav Net Ortalamaları 11
Tablo 6. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 2. Basamak Sınav Net Ortalamaları 12
Tablo 7. Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 2. Basamak Sınav Net Ortalamaları 13
Tablo 8. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 2. Basamak Sınav Net Ortalamaları 14
Tablo 9. Tutumun Temel Ögeleri 22
Tablo 10. Likert Tipi Ölçeklerde Seçenekler 42
Tablo 11. Faktör Analizi 52
Tablo 12. Üniversitelere Göre Cinsiyet Dağılımı 54
Tablo 13. Üniversitelere Göre Yaş Dağılımı 55
Tablo 14. Öğrencilerin Üniversitelerde Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımı 55
Tablo 15. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Mezun Olunan Lise Türleri 56
Tablo 16. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Mezun Olunan Lise Alanları 56
Tablo 17. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Bölüme Yerleşilen Tercih Sırası 57
Tablo 18. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Aile İkamet Yerleri 58
Tablo 19. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Barınma Durumları 58
Tablo 20. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Babalarının Eğitim Düzeyleri 59
Tablo 21. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Babalarının Meslekleri 60
Tablo 22. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Annelerinin Eğitim Düzeyleri 60
Tablo 23. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Annelerinin Meslekleri 61
Tablo 24. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyleri 62
Tablo 25. Öğrencilerin İktisat Bölümünü Kazanana Kadar Üniversite Sınavına Giriş Sayıları 62
Tablo 26. Öğrencilerin İktisat Bölümünü Kazandıkları Sınavda Yaptıkları Matematik Neti Sayıları 63
Tablo 27. Öğrencilerin İktisat Bölümünü Kazandıkları Sınavda Yaptıkları Türkçe Neti Sayıları 64

Tablo 28. İktisat Bölümüne Gelmeden Önce Bölüm Hakkında Araştırma Yapma Durumu 64
Tablo 29. Öğrencilerin Yazılarını Düzenli Olarak Takip Ettikleri Bir Ekonomistin Bulunma Durumu.....65
Tablo 30. Güncel Ekonomik Olayları Takip Etme Durumu.....65
Tablo 31. Öğrencilerin Geçen Dönem Derslerin Yaklaşık Ne Kadarına Devam Ettikleri..66
Tablo 32. Derslerde Anlatılanların Öğrencilerce Not Alınma Durumu 66
Tablo 33. Öğretim Üyelerinin Ders İçin Önerdiği Kaynak Kitapların Öğrencilerce Satın Alınma Durumu 67
Tablo 34. Öğrencilerin Ders Çalışmak İçin Uygun Bir Ortamlarının Bulunma Durumu ...67
Tablo 35. Şu An Katlandığım Zahmetlerin Karşılığını Gelecekte Alacağıma İnanıyorum 68
Tablo 36. Geçmişe Dönme Fırsatım Olsa İktisat Bölümü Yerine Başka Bir Bölüm Seçerdim 69
Tablo 37. Bölümdeki Eğitim Kalitesinden Memnunum.....70
Tablo 38. Üniversite Sınav Puanım Ancak Bu Bölüme Yettiği İçin Şu An Buradayım 70
Tablo 39. İktisat Bölümüne Girişte Sayısal Ağırlıklı Puan Türü Kullanılmalıdır.....71
Tablo 40. İktisat Bölümünü Tamamen Kendi İsteğimle Tercih Ettim 72
Tablo 41. İktisat Bölümündeki Sayısal İşlem Gerektiren Derslerde Başarılıyım.....73
Tablo 42. Bölümde Verilen Matematik Dersleri Sayesinde, Bölümdeki Sayısal İşlem Gerektiren Dersler İçin Gerekli Olan Matematik Bilgisini Edindim.....73
Tablo 43. İktisat Bölümünde Başarılı Olmak İçin İyi Bir Matematik Altyapısına Sahip Olunması Gerektiğine İnanıyorum 74
Tablo 44. Cinsiyet ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t- test Sonuçları ..75
Tablo 45. Yaş Grupları ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 76
Tablo 46. Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Okullar ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 76
Tablo 47. Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....77
Tablo 48. Bölüme Yerleşilen Tercih Sırası ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t- test Sonuçları.....78
Tablo 49. Aile İkamet Yeri ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t- test Sonuçları 78
Tablo 50. Öğrencilerin Barınma Yerleri ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....79
Tablo 51. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyleriyle Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....79
Tablo 52. Ders Kitabı Alma ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t Testi Sonuçları 80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tutum Davranış İlişkisi 21
Şekil 2. Denge Kuramı.....28
Şekil 3. Reddederek Bilişsel Dengenin Sağlanması 29
Şekil 4. Bilişsel Dengelenme Kuramı.....30
Şekil 5. Bilişsel Çelişki Kuramı.....31
Şekil 6. Tutum Davranış İlişkisi 34
Şekil 7. Tutum, Ortam, Alışkanlık, Beklenti, Davranış İlişkisi.....36
Şekil 8: Duygusal Anlam Ölçeği Örneği 44

KISALTMALAR

AYT: Alan Yeterlilik Testi

f : Frekans

GSYH: Gayri Safi Milli Hasıla

LYS: Lisans Yerleştirme Sınavı

ODTÜ: Ortadoğu Teknik Üniversitesi

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TYT: Temel Yeterlilik Testi

vb. : ve benzeri

YGS: Yükseköğretime Geçiş Sınavı

YKS: Yükseköğretim Kurumları Sınavı

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

200 yılı aşkın bir geçmişi olan iktisat bilimi; sınırlı kaynaklarla sınırsız olan insan istek ve ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağını konu alır. Dolayısıyla, neyin, ne kadar, nasıl, nerede, kimler için üretileceğine cevap arayan iktisat biliminin, bu sorulara cevap bulması için iyi bir iktisat eğitimi kaçınılmazdır. Ne var ki, iktisat eğitiminin mevcut haliyle istenen başarıya ulaşamayacağı konusunda bir fikir birliği oluşmuş durumdadır. Alan uzmanlarınca iktisat eğitimine karşı; iktisat eğitimin gerçek hayattan kopuk olması, iktisadın toplumsal yönünün ihmal edilmesi, iktisat eğitiminin aşırı derecede sayısallaşarak insan faktörünü göz ardı etmesi, eğitimin formüllere boğulması, öğrencileri iktisat eğitimine karşı motive edecek hiçbir davranışta bulunulmaması gibi eleştirilerde bulunulmaktadır.

Türkiye'de öğrencilerin iktisat bölümüne olan ilgileri her geçen yıl biraz daha azalmaktadır. Birçok iktisat bölümünün yerleştirme taban puanları düşmekte, özellikle küçük illerdeki bölümler öğrenci bulmakta zorlanmaktadır. İktisat bölümünü tercih etmiş öğrencilerin önemli bir kısmında da yaptıkları bu tercihten dolayı pişmanlık bulunmaktadır. Bu çerçevede halihazırda iktisat bölümünü tercih etmiş ve bu bölümde eğitimlerini sürdürmekte olan iktisat bölümü lisans öğrencilerinin hangi şartlar altında bu bölümü seçtikleri ve iktisat bölümünde aldıkları eğitime karşı tutumlarının ne olduğunun belirlenmesi; iktisat eğitimine olan ilginin ve buradaki eğitim kalitesinin nasıl artırılabileceği konusunda yapılması gerekenlerin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. İstenilen akademik yeterlilikte mezunlar yetiştirmek ancak ve ancak o bölümü isteyerek seçmiş, bölüme gelmeden önceki beklentilerini yerleştiği bölümde karşılamış, derslere karşı heyecan duyan ve tam anlamıyla motive olmuş öğrencilerle mümkündür. Bu bağlamda iktisat bölümü öğrencilerinin bölümlerine karşı olumlu tutum geliştirmeleri kalifiye iktisatçılar yetiştirmek açısından önem arz etmektedir.

Bu tezde, iktisat bölümü öğrencilerinin almakta oldukları iktisat eğitimine karşı tutumları belirlenmeye çalışılmış ve öğrencilerin bölümlerine karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak amacıyla neler yapılabileceği konusunda karar vericilere öneriler sunulmuştur. Böylece ilgili literatüre çok sınırlı olan çalışmalara yeni bir katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Tez, 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde iktisat kavramından, hali hazırda Türkiye'deki iktisat eğitiminin durumundan ve iktisat eğitimine karşı getirilen eleştirilerden bahsedilmiştir. İkinci bölümde tutum kavramı, tutumu oluşturan ögeler, tutumun nasıl oluşup hangi şartlarda değiştiği ve tutumların nasıl ölçülebileceği üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde araştırma yöntemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde araştırma sonucu elde edilen bulgular verilirken, beşinci bölümde araştırmadan çıkarılan sonuçlar sıralanmıştır.

BÖLÜM I

İKTİSAT VE EĞİTİM

1.1. İktisat Nedir?

İktisat bilimi 200 yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. Ancak iktisat kelimesinin kökeni araştırıldığında eski Yunanlılara kadar gittiği görülmektedir. İngilizce'de "Economics", Fransızca'da "Economique" kelimeleriyle karşılanan "İktisat" teriminin adı Yunanca "Oikonomike" kelimesinden gelmektedir. Eski Yunanlılar "Oikos" ile "Nomes" kelimelerini bir araya getirerek Oikonomike kelimesini türetmiş ve bu kelimeyi tüm aileyi yönetme anlamına gelecek şekilde kullanmışlardır (Çımat ve Daşkıran, 2014). İktisat biliminin kurucu düşünürleri tarafından iktisat bilimi "siyasal iktisat" (political economy) kavramıyla ifade edilmiştir (Ersoy, 2015). İktisat kelimesi, "toplum yaşamıyla ilgili olan" manasına gelen ve toplumsal yönü öne çıkaran "politikos" sözcüğü ile beraber kullanılmıştır. Devlet yönetimi kavramını karşılayan bu sözcük, Fransızca'da "economie politique", İngilizce'de ise "political economy" kelimeleriyle ifade edilmiştir (Çımat ve Daşkıran, 2014). Politik iktisat, servetin üretimi, bölüşümü ve dağıtımını konu edinen pozitif bir bilim olarak tanımlanmıştır (Keynes (1961)'den aktaran Ersoy, 2015). Daha sonra toplumsal yönden çok maddi yön öne çıkarılarak, Alfred Marshall'ın 1890'da yayımladığı eseriyle birlikte "economie politique" ve "political economy" yerine "economique" ve "economies" kullanılmaya başlanmıştır (Çımat ve Daşkıran, 2014). Bu bilim dalı ülkemizde Osmanlı döneminde ilk olarak "ilm-i servet" ve "ilm-i servet-i milel" olarak ifade edilmekteyken sonradan "iktisat" kelimesiyle karşılanmaya başlanmıştır (Sarı (2013)'dan aktaran Çımat ve Daşkıran, 2014). İktisat biliminin kurucusu kabul edilen Adam Smith "Milletlerin Zenginliğinin Niteliği ve Nedenleri" adlı eserinin ismiyle bir anlamda iktisat biliminin konusunu ifade etmiştir (Ersoy, 2015).

Genel olarak iktisat, “sınırlı kaynaklarla sınırsız olan insan ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağını konu edinen sosyal bir bilimdir” şeklinde tanımlanabilir. Buradan da anlaşılacağı üzere iktisatçılar insanların çalışma sürelerinin miktarı, hangi malların üretileceği, tasarrufların yatırıma dönüşme oranlarının ne olacağı gibi olgularla ilgilenirler (Çımat ve Daşkıran, 2014). İktisat bu tür kararları incelerken diğer sosyal bilimlere oranla matematiğe ve ölçülebilirliğe daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle "iktisat fen bilimlerine en yakın sosyal bilimdir" denebilir.

İktisat, sahip olduğu kuramlar itibariyle Avrupa’da ortaya çıkıp zamanla bütün dünyaya ulaşan bir aydınlanma çağı ürünüdür. İktisadın doğumu ile; 18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere’de James Watt’ın buhar gücünden yararlanmayı bulması ve İngiltere’de piyasa ekonomisi ortaya çıkarken Adam Smith’in kaleme aldığı “Milletlerin Serveti” (1776) (An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations) kitabının yayımlanması örtüşmektedir (Kazgan, 2012). A.Smith, kökeni İngiliz olan klasik okulun kurucusu olarak kabul edilir. Avrupa’ya yayılan gelişme süreci ile birlikte, devletin müdahale etmediği serbest piyasa olgusunu Batı Avrupa'da doğan neoklasik okula da getirmiştir (Kazgan, 2012). Neoklasik iktisat teorisi politik önerilerde bulunurken matematiksel analizleri yoğun olarak kullanmıştır. İktisatçılar matematiği, fen alanında çalışma yapan bir kaşif için olduğu gibi, vazgeçilemeyecek bir araç olarak görmüşlerdir (Özcan ve Özçelik, 2017).

İktisadın sahip olduğu temel bir postüla vardır: "insanların ekonomik eylemlerini anlamak için üretilen bilgi evrenseldir"; yani ulaşılan bilginin zamana, mekana veya koşullara bağlı olarak değişmesi gerekmez (Akat, 2017). 21. yüzyılla birlikte; sosyologlar ile iktisatçılar arasında gerçekleşen tartışmaların merkezini, toplum bilimleriyle doğa bilimlerinin farklılığının hangi boyutta olduğu ve iktisat biliminin yerinin neresi olduğu soruları oluşturmaktadır (Özcan ve Özçelik, 2017). İktisat fizik, kimya, biyoloji gibi bir doğa bir bilimi değildir, mutlak değişmez gerçekleri yoktur. Toplumsal beklenti, zevk ve tercihler zaman içinde değiştikçe iktisadın kendi içindeki “değişmez” denilen öğeleri değişir (Aydın, 2016). İktisat eğitimine getirilen eleştirilerin büyük kısmı neoklasik teorilerin varsayımlarından kaynaklanmaktadır. Neoklasik teorilerde kapitalist sistemin gerçekleri veri olarak alınmakta ve iktisadın görev alanı halihazırdaki sosyo-ekonomik yapı ile sınırlı tutulmaktadır (Çütçü, 2014). Neoklasik iktisadın, gerçekleri açıklamada yetersiz kaldığı yönündeki eleştiriler giderek artmaktadır. Niceliksel iktisatçı W. Leontief, iktisadi sorunların çözümü için eldeki bilimsel araç ve gereçlerin yetersiz olduğunu görerek ve bunu önemli bir eksiklik olarak nitelendirmiş ve sonuçta iktisadın sadece matematiksel

model kurmadan ibaret hale geldiği düşüncesine sahip olmuştur. Neoklasik iktisatta matematiksel modeller, içsel tutarlılığa sahip olduğu sürece modelin geçerliliğinden şüphe edilmemekte, modellerde kullanılan varsayımların sağlam olup olmadıkları göz ardı edilmektedir (Dowletow, 2008).

İktisat öğretiminde egemen durumda olan neoklasik öğretiye tepki olarak, 2000 yılında Fransa'da iktisat eğitimi tartışmaları çerçevesinde, "post otistik iktisat" kavramı ortaya çıkmıştır (Şiriner, Üstün, Üzmez, Yüksel ve Zorlu, 2005). Post otistik iktisat hareketi büyük bir dalgaya neden olmuştur. Le Monde gazetesi de bu dalgaya geniş yer vermiş, dünyada da bu görüşe karşı genel bir ilgi oluşmuştur (Şimşek ve Cicioğlu, 2006). Mikroekonomi dersi, post otistik hareketinde iktisat eğitimine yönelik tartışmaların merkezini oluşturmaktadır (Aydın, 2016). Mikroekonominin aynı zamanda neoklasik iktisat olduğunu savunan ve bu sebeple tamamen kaldırılması gerektiği görüşünde olan Guerrien, "Aşırı miktarda matematik kullanarak kurmaca hane halkları, kurmaca firmalar ve kurmaca piyasalardan bahsetmenin faydası nedir?" şeklinde bir soru yöneltmekte ve mikroekonominin standart varsayımlarının hiçbir şekilde geçerliliği bulunmadığını belirtmektedir (Aydın, 2016).

Lisans düzeyinde ağırlıklı olarak Neoklasik yaklaşım öğretilmektedir. Bu yaklaşımın araçları kullanılarak karşılaşılan iktisadi sorunların veya krizlerin nedenlerinin anlaşılması mümkün değildir (Aydın, 2016). Neoklasik iktisat öğretisinin gerçek yaşamdan uzak olması alternatif bir iktisat öğretimi oluşturmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. İktisat ders programlarında ana akım iktisada bir tepki niteliğinde ortaya çıkan “heteredoks” öğretinin iktisat programlarına yerleştirilmesi önemlidir (Özcan ve Özçelik, 2017).

1.2. İktisat Eğitimine Genel Bakış

Üniversite seviyesinde iktisat, günümüzden yaklaşık 250 yıl önce İngiltere'de felsefe, hukuk, tarih gibi dersler içerisinde konu olarak yer almaya başlamıştır. İktisat, “politik iktisat” adıyla bağımsız bir ders olarak ABD ve İngiltere'de eş zamanlı olarak günümüzden yaklaşık 200 kadar önce programlara girmiştir. “Politik İktisat Profesörü” şeklinde bir ünvan da ilk kez Thomas R. Malthus’a 1805’te verilmiştir. Batı dünyasında bunlar yaşanırken diğer tarafta Osmanlı Devleti'nde, kaybedilen savaşlarla birlikte bilim ve teknoloji alanında Batı dünyasının gerisinde kalındığı fark edilmiştir. Osmanlı'nın son

döneminde ıslahatlar yapılmış, Batılı tarzda eğitim veren okullar açılmıştır. 12 Şubat 1859'da amacı devlete yönetici yetiştirmek olan Mülkiye Mektebi eğitim hayatına başlamıştır. Türkiye'de ilk iktisat dersi de Mülkiye Mektebinin 1859 yılındaki kuruluşu ile birlikte "Ekonomi Politik" adıyla Emin Efendi tarafından verilmiştir (Uygur ve Erdoğdu, 2012).

Günümüzde lisans seviyesindeki iktisat programları; ekonometrik ve istatistikî yöntem ve analizlerle destekleyerek, öğrencilere iktisat alanında sağlam bir teorik altyapı kazandırmayı hedeflemektedir. İktisat lisans programlarının temel amacı; öğrencileri gerçek hayat ortamındaki ekonomik olay ve sorunlara yaklaşımlarında kullanabilecekleri geniş bir perspektif sahibi yapmak ve onlara karşılaşılacak iktisadi sorunların çözümünde güncel analitik araçları uygulayabilme kabiliyeti kazandırmaktır (Şimşek ve Cicioğlu, 2006). Üniversite seviyesinde iktisat eğitimi alan öğrenciler genellikle iktisat derslerinin zor olmasından ve derste anlatılanların anlaşılamamasından yakınmaktadırlar (Çımat ve Daşkıran, 2014). Öğrencilerin iktisat derslerinden zevk alamamalarının ve iktisadı anlaşılması zor bir ders olarak görmelerinin temel nedeni, iktisat eğitimleri boyunca karşılarına yeni ve karmaşık birçok iktisadi terimin çıkmasıdır (Dowletow, 2008). Klasik iktisat eğitiminde, ders anlatan eğitmen sınıf karşısında konuyu tüm ayrıntılarıyla anlatmakta ve dersin bütün yükünü tek başına omuzlarında taşımaktadır (Şimşek ve Cicioğlu, 2006). Öğrenci merkezli, araştırarak öğrenmeyi ön plana alan eğitim anlayışı klasik iktisat eğitiminde kendine yer bulamamaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda öğrencilerin; sadece tahtanın, ders kitabının ve sınıfın kullanıldığı, eğitmenin doğrular konusunda bilgi sahibi olan tek kişi olarak otorite kurduğu, öğrenciye söz hakkının tanımadığı klasik iktisat eğitim sistemini sıkıcı buldukları belirlenmiştir (Dowletow, 2008).

1.3. Türkiye'de İktisat Eğitimi Veren Üniversitelerin Durumu

2018 yılı dikkate alındığında ülkemizde 99'u devlet, 14'ü vakıf, 1'i KKTC, 2'si yurtdışı olmak üzere toplamda 116 üniversitede iktisat bölümü bulunmaktadır. Bu üniversitelerin 38'inde ikinci öğretim öğrencisi vardır. Günümüzde sadece 2'si devlet (Boğaziçi ve Galatasaray) 2'si tam burslu vakıf üniversitesi (Bilkent ve TOBB) olmak üzere 4 üniversitenin iktisat bölümleri öğrencilerini ilk 10 bin içerisinden almaktadır (YÖKe, 2019). 2017 itibariyle iktisat bölümünün yaklaşık 17 bin kontenjanı bulunmaktadır ancak ülkemizde bu kadar mezuna istihdam sağlayabilecek bir ekonomik yapı mevcut değildir.

Bu öngörü nedeniyle belli başlı prestijli üniversiteler dışında kalan diğer bölümler yüksek puan alan öğrencilerce tercih edilmemekte çoğu bölüm ise kontenjanlarını dahi dolduramamaktadır. Bu sebeple 2018 yılında YÖK, iktisat bölümü kontenjanlarında yaklaşık %18'lik kesintiye giderek toplam kontenjanı 14 bin seviyesine indirmiştir.

Tablo 1. Üniversite Sınavı ile Öğrenci Alan Bütün Üniversitelerdeki İktisat Bölümü Lisans Öğrenci Sayıları

Öğretim	Cinsiyet	Yıl			
		2018/2019	2017/218	2016/2017	2015/2016
Birinci Öğretim	Erkek	28584	28530	27365	26265
	Kadın	24644	26767	27142	26704
	Toplam	53228	55297	54507	52969
İkinci Öğretim	Erkek	16097	18301	19194	18478
	Kadın	11692	14362	16073	16609
	Toplam	27789	32663	35267	35087
Uzaktan Öğretim	Erkek	526	538	559	516
	Kadın	332	346	384	393
	Toplam	858	884	943	909
Açık Öğretim	Erkek	66846	65790	65036	65566
	Kadın	48667	48526	47997	48501
	Toplam	115513	114316	113033	114067
Toplam	Erkek	112053	113159	112154	110825
	Kadın	85335	90001	91596	92207
	Toplam	197388	203160	203750	203032

Kaynak: YÖKa, 2019

Tablo 1 incelendiğinde, üniversitelerin lisans eğitimi veren iktisat bölümlerinde yaklaşık 200 bin kişinin öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır, bunun sonucunda da her yıl çok sayıda öğrenci iktisat bölümünden mezun olmaktadır. Tabloda da görüldüğü üzere iktisat bölümünde öğrenim gören öğrenci sayısının bu denli yüksek olmasında açık öğretim sisteminin büyük etkisi vardır. İktisat öğrenimi görenlerin yarıdan fazlası eğitimlerini açık öğretim sistemi içerisinde sürdürmektedir. Örgün eğitimden alınan diplomayla açık öğretim sisteminden alınan diploma aynı hakları vermektedir. Bu nedenle açık öğretim sisteminin, örgün öğretimin maliyeti ve örgün öğretimdeki okula devam zorunluluğu gibi

etmenler sebebiyle günümüzde oldukça rağbet gördüğü sonucu çıkarılabilir. Ayrıca tabloya incelendiğinde ikinci öğretim öğrenci sayısının son yılda yaklaşık 5 bin kişi azaldığı görülmektedir. Bu azalmada kapatılan ve yeni öğrenci almayan ikinci öğretim bölümleri etkili olmuş olabilir.

Tablo 2. Araştırmada Yer Alan Üniversitelerdeki İktisat Bölümü Lisans Öğrenci Sayıları

Öğretim	Cinsiyet	Aksaray				Pamukkale				Hacettepe			
		2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015	2018	2017	2016	2015
Birinci Öğretim	Erkek	149	144	136	127	639	320	296	267	677	395	349	344
	Kadın	162	186	174	160	556	296	296	285	522	282	282	278
	Toplam	311	330	310	287	1195	616	592	552	1199	677	631	622
İngilizce Birinci Öğretim	Erkek	-	-	-	-	?	302	302	302	?	275	274	257
	Kadın	-	-	-	-	?	296	319	334	?	229	231	236
	Toplam	-	-	-	-	?	616	621	636	?	504	505	493
İkinci Öğretim	Erkek	132	153	166	131	582	366	331	300	-	-	-	-
	Kadın	71	94	116	111	455	283	274	266	-	-	-	-
	Toplam	203	247	282	242	1037	649	605	566	-	-	-	-
İngilizce İkinci Öğretim	Erkek	-	-	-	-	?	262	312	309	-	-	-	-
	Kadın	-	-	-	-	?	227	240	242	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	?	489	552	551	-	-	-	-
Toplam	Erkek	281	297	302	258	1221	1250	1241	1178	677	670	623	601
	Kadın	233	280	290	271	1011	1102	1116	1127	522	511	513	514
	Toplam	514	577	592	529	2232	2352	2357	2305	1199	1181	1136	1115

Kaynak: YÖKa, 2019

Tablo 2'de, Aksaray Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinin yıllara göre sahip oldukları iktisat lisans öğrenci sayıları incelenmiştir. YÖK tarafından yayımlanan 2018 yılı verilerinde birinci ve ikinci öğretim İngilizce bölümleri öğrenci sayıları birinci ve ikinci öğretim başlığı altında verilmiş, eğitim dili İngilizce olan bu bölümler hakkında ayrı olarak bilgi verilmemiştir. Buna göre üç üniversitedeki iktisat bölümleri incelendiğinde Aksaray Üniversitesinde İngilizce eğitim dilinde bölümler bulunmadığı görülmektedir. Pamukkale Üniversitesinde ise birinci ve ikinci öğretim olarak hem Türkçe hem de İngilizce eğitim dilinde öğrenim yapılmaktadır. 2019 yılı itibariyle

Aksaray Üniversitesi İktisat Bölümü ikinci öğretim kısmı kapatılmıştır, bu üniversitede artık sadece birinci öğretim iktisat bölümü yeni öğrenci almaktadır. 2018 yılında yapılan ilk yerleştirme işleminde bu bölüm 62 kontenjanı olmasına rağmen sadece 12 öğrenci tarafından tercih edilmiş ve birçok üniversitede olduğu gibi kontenjanını dolduramamıştır. İktisat eğitimine olan talep azalması bu şekilde devam ederse Aksaray Üniversitesi de dahil olmak üzere bir çok üniversitedeki bölüm kapanma riskiyle karşı karşıya gelecektir.

Tablo 3. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 1. Basamak Sınav Net Ortalamaları

Yıllar	Yerleşen	Ortalama OBP	YGS Türkçe (40 soruda)	YGS Matematik (40 soruda)	YGS Sosyal Bilimler (40 soruda)	YGS Fen Bilimleri (40 soruda)	TYT Türkçe (40 soruda)	TYT Temel Matematik (40 soruda)	TYT Sosyal Bilimler (20 soruda)	TYT Fen Bilimleri (20 soruda)
2018	12	379,971	-	-	-	-	17,6	5,0	7,3	0,6
2017	62	357,331	19,4	4,5	13,8	2,1	-	-	-	-
2016	62	357,351	23,2	6,8	13,6	2,2	-	-	-	-
2015	57	355,431	20,0	4,5	13,8	2,6	-	-	-	-

Kaynak: YÖKb, 2019

Tablo 3'te, Aksaray Üniversitesi İktisat Bölümüne yerleşen öğrencilerin yıllara göre üniversite 1. basmak sınavında yaptıkları netler verilmiştir. Birinci basamak üniversite sınavı ikinci basamak sınavına göre daha basit müfredat konuları içerisinden hazırlanan sorularla yapılmaktadır. Buna rağmen yerleşen öğrenciler "net" olarak Türkçe sorularının yarısını sosyal bilimler sorularının ise yaklaşık dörtte birini doğru cevaplayabilmektedir. Sayısal alana baktığımızda ise bu bölüme yerleşen öğrenciler sorulan kırk sorudan yaklaşık

beşini "net" olarak yapabilmiştir. Fen bilimlerindeki başarı oranı ise matematiktekinin yarısı kadardır. Öğrenciler bölüme nerdeyse sayısal soru çözmeden gelmişlerdir.

Tablo 4. Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 1. Basamak Sınav Net Ortalamaları

Yıllar	Yerleşen	Ortalama OBP	YGS Türkçe (40 soruda)	YGS Matematik (40 soruda)	YGS Sosyal Bilimler (40 soruda)	YGS Fen Bilimleri (40 soruda)	TYT Türkçe (40 soruda)	TYT Temel Matematik (40 soruda)	TYT Sosyal Bilimler (20 soruda)	TYT Fen Bilimleri (20 soruda)
2018	82	370,251	-	-	-	-	21,4	6,5	7,8	1,9
2017	82	369,762	23,1	5,5	17	2,8	-	-	-	-
2016	80	364,135	25,1	9,3	16,2	1,7	-	-	-	-
2015	81	354,638	21,7	6,9	14,8	5,8	-	-	-	-

Kaynak: YÖKc, 2019

Tablo 4'te, Pamukkale Üniversitesi iktisat bölümüne yerleşen öğrencilerin üniversite 1. basamak sınavında yaptıkları netler gösterilmektedir. Pamukkale Üniversitesini tercih eden öğrenciler sözel alanda Aksaray Üniversitesi öğrencilerine göre bir miktar daha fazla soruyu doğru cevaplamışlardır. Sayısal alanda ise Aksaray Üniversitesi ile benzerlik görülmektedir. Pamukkale Üniversitesine gelen öğrenciler de neredeyse sayısal soru yapmadan bölüme gelmektedirler.

Tablo 5. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 1. Basamak Sınav Net Ortalamaları

Yıllar	Yerleşen	Ortalama OBP	YGS Türkçe (40 soruda)	YGS Matematik (40 soruda)	YGS Sosyal Bilimler (40 soruda)	YGS Fen Bilimleri (40 soruda)	TYT Türkçe (40 soruda)	TYT Temel Matematik (40 soruda)	TYT Sosyal Bilimler (20 soruda)	TYT Fen Bilimleri (20 soruda)
2018	100	404,902	-	-	-	-	28,2	15,5	11,5	2,3
2017	113	400,774	29,7	16,2	23,3	5,2	-	-	-	-
2016	110	398,180	29,9	25,8	20,4	6,1	-	-	-	-
2015	111	387,877	24,9	19,1	19,6	6,5	-	-	-	-

Kaynak: YÖKd, 2019

Tablo 5'te, Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümüne yerleşen öğrencilerin üniversite 1. basamak sınavında yaptıkları netler incelenmektedir. Üç üniversite arasında birinci basamak üniversite sınavında en başarılı sonuçları alan iktisat öğrencileri Hacettepe Üniversitesinde bulunmaktadır. Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü öğrencileri Aksaray ve Pamukkale Üniversitesi İktisat öğrencilerine göre matematikte yaklaşık üç kat, fen bilimlerinde ise iki kat daha fazla soru yapmışlardır. Ancak diğer iki üniversitede de olduğu gibi Hacettepe Üniversitesinde de öğrenciler sözel alanda sayısal alana göre daha başarılıdırlar.

Tablo 6. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 2. Basamak Sınav Net Ortalamaları

Yıllar	Yerleşen	Ortalama OBP	LYS-3 Türk Dili ve Edebiyatı (56 soruda)	LYS-1 Matematik (80 soruda)	LYS-3 Coğrafya-1 (24 soruda)	AYT Türk Dili ve Edebiyatı (24 soruda)	AYT Matematik (40 soruda)	AYT Tarih-1 (10 soruda)	AYT Coğrafya-1 (6 soruda)
2018	12	379,971	-	-	-	10,8	1,9	2,7	2,9
2017	62	357,331	19,4	6,6	8,4	-	-	-	-
2016	62	357,351	28,6	4,7	7,4	-	-	-	-
2015	57	355,431	23,3	6,2	10,8	-	-	-	-

Kaynak: YÖKb, 2019

Tablo 6'da, Aksaray Üniversitesi İktisat Bölümüne yerleşen öğrencilerin üniversite 2. basamak sınavında yaptıkları netler verilmiştir. Aksaray Üniversitesi İktisat Bölümüne yerleşen öğrencilerin üniversite sınavının ikinci basamağında sözel alanındaki başarıları birinci basamak sınavına göre bir miktar düşmüştür. Sayısal alanda ise matematik başarısında birinci basamak sınavına göre yarı yarıya bir azalma mevcuttur.

Tablo 7. Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 2. Basamak Sınav Net Ortalamaları

Yıllar	Yerleşen	Ortalama OBP	LYS-3 Türk Dili ve Edebiyatı (56 soruda)	LYS-1 Matematik (80 soruda)	LYS-3 Coğrafya-1 (24 soruda)	AYT Türk Dili ve Edebiyatı (24 soruda)	AYT Matematik (40 soruda)	AYT Tarih-1 (10 soruda)	AYT Coğrafya-1 (6 soruda)
2018	12	379,971	-	-	-	8,3	3,5	2,6	3,3
2017	62	357,331	24,5	8,8	10,1	-	-	-	-
2016	62	357,351	32,6	6,5	9,6	-	-	-	-
2015	57	355,431	26,3	9,8	11,7	-	-	-	-

Kaynak: YÖKc, 2019

Tablo 7'de, Pamukkale Üniversitesi İktisat Bölümüne yerleşen öğrencilerin üniversite 2. basamak sınavında yaptıkları netler gösterilmektedir. Pamukkale Üniversitesi İktisat Bölümüne gelen öğrenciler, Aksaray Üniversitesi iktisat bölümüne gelen öğrencilere göre ikinci basamak sınavında da az da olsa bir miktar daha fazla soru çözmüşlerdir. Sayısal alandaki düşük "net" sayısı Pamukkale Üniversitesinde de devam etmektedir. Pamukkale Üniversitesi İktisat Bölümüne gelen öğrenciler on matematik sorusundan sadece birini yapabilmişlerdir.

Tablo 8. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat (Türkçe - Normal Öğretim) Bölümüne Yerleşenlerin 2. Basamak Sınav Net Ortalamaları

Yıllar	Yerleşen	Ortalama OBP	LYS-3 Türk Dili ve Edebiyatı (56 soruda)	LYS-1 Matematik (80 soruda)	LYS-3 Coğrafya-1 (24 soruda)	AYT Türk Dili ve Edebiyatı (24 soruda)	AYT Matematik (40 soruda)	AYT Tarih-1 (10 soruda)	AYT Coğrafya-1 (6 soruda)
2018	100	404,902	-	-	-	16,2	10,7	4,2	4,6
2017	113	400,774	36,8	26	13,1	-	-	-	-
2016	110	398,180	40,7	31,7	12,3	-	-	-	-
2015	111	387,877	34,7	28,1	14,8	-	-	-	-

Kaynak: YÖKd, 2019

Tablo 8'de, Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümüne yerleşen öğrencilerin üniversite 2. basamak sınavında yaptıkları netler verilmiştir. Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü öğrencileri araştırmada yer alan diğer üniversite öğrencilerine göre başarılarını ikinci basamak üniversite sınavında da sürdürmektedir. Hacettepe Üniversitesi öğrencileri diğer iki üniversite öğrencilerine göre sözel alanda yaklaşık yarı yarıya daha fazla soru çözmüşlerdir. Matematikte ise net sayıları Aksaray ve Pamukkale Üniversitesi öğrencilerine göre yaklaşık dört kat fazladır.

1.4. İktisat Bölümünde Verilen Dersler

İktisada giriş dersleri genellikle 6 veya 8 kredilik dersler şeklinde planlanmıştır. Ancak ODTÜ ve Ankara Üniversitesinde bu dersler yarıyıl için 5, yıllık olarak 10 kredilik derslerdir ve almakla yükümlü olunan zorunlu dersler içinde en yüksek payı almaktadır. Mikro iktisat ve makro iktisat dersleri ise bazı üniversitelerde sadece 3, bazılarında ise 6 kredilik olarak iktisat programlarında kendilerine yer bulmaktadırlar. Temel derslerde bile bu denli büyük farklılıklar gözlenmesi, bir ulusal iktisat program bütünlüğü veya hedefi olmaması ile ilişkilendirilebilir (Uygur ve Erdoğdu, 2012). Araştırmaya dahil edilen üç üniversite internet sitelerinde ilan edilen iktisat bölümü zorunlu dersleri derlenip EK.5'te verilmiştir. İktisada giriş dersleri Aksaray Üniversitesinde 4 kredi iken, Hacettepe ve Pamukkale Üniversitelerinde 5'er kredidir. Makro ve Mikro İktisat dersleri ise Aksaray ve Hacettepe Üniversitelerinde 5'er kredi iken, Pamukkale Üniversitesinde 6'şar kredidir. Derslerin kredi miktarlarındaki farklılaşma bu üç üniversite özelinde de gözlenmektedir.

İktisat tarihi ile ilgili zorunlu dersler Aksaray ve Pamukkale Üniversitelerinde "İktisadi Düşünceler Tarihi" adıyla birer yarıyıl şeklinde bulunmaktadır. Hacettepe Üniversitesinde ise iktisat tarihi ile ilgili dersler "İktisat Tarihi I-II" ve "İktisadi Analiz Tarihi I-II" şeklinde 4 yarıyıl boyunca zorunlu ders olarak verilmektedir. Her üç üniversitede de yaklaşık aynı sayısal dersler zorunlu ders müfredatında bulunmaktadır. Dikkate alınması gereken bir diğer önemli unsur da öğrencilerin alması gereken toplam ders yükü ve bu ders yükünün içinde öğrencilere seçmeli derslerle sağlanan hareket alanıdır. Türkiye'de üniversiteler arasında bu konuda da büyük farklar bulunmaktadır (Uygur ve Erdoğdu, 2012). Aksaray ve Pamukkale Üniversitelerinde bölüm dışı genel seçmeli dersler yer almaktayken Hacettepe Üniversitesinde böyle bir durum söz konusu değildir. Hacettepe Üniversitesi seçmeli dersler konusunda oldukça sade bir tablo sunarken Aksaray ve özellikle Pamukkale Üniversitelerinde seçmeli ders seçenekleri oldukça fazladır. Toplam öğrenim süreleri dikkate alındığında seçmeli dersler toplamda; Aksaray Üniversitesinde 60, Hacettepe Üniversitesinde 62 ve son olarak yabancı dil olarak seçmeli dersler dışarıda tutulduğunda Pamukkale Üniversitesinde 55 kredi şeklinde öğretim müfredatlarında yer almaktadır.

1.5. İktisat Eğitimine Karşı Getirilen Eleştiriler

21. yüzyılla birlikte gelişmiş toplumları ifade eden "sanayi toplumu" kavramı yerini "bilgi toplumu" kavramına bırakmıştır. Bunun ülkemizdeki yansıması ise artan nüfusla birlikte daha fazla yükseköğrenim talebi şeklinde olmuş, artan talep karşısında yükseköğretim kontenjanları yetersiz kalmıştır. Bu durum karşısında Türkiye'de, hem bilgi toplumu haline gelebilmek, hem de gençlerinin öğrenim seviyesini yükseltmek maksadıyla üniversite sayısında hızlı bir artışa gidilmiştir. "Her ile bir üniversite" sloganıyla üniversite sayılarıyla birlikte ve öğrenci kontenjanları da yükselmiştir (Bağcı, 2016). Her ile bir üniversite hedefiyle açılan üniversiteler gerekli altyapı ve öğretim üyesi kadrosu oluşturulamadan eğitime başlamak durumunda kalmıştır. Artan üniversite sayıları, çoğalan bölümler ve yükselen kontenjanlardan iktisat bölümü de nasibini almıştır. İktisat bölümlerini de bünyesinde barındıran iktisadi ve idari bilimler fakülteleri, öğrenci sayıları büyük rakamlara ulaşmıştır. Merkezi yönetim kararlarıyla, laboratuvar gibi uygulama araç-gereçlerine ihtiyaç duyulmaması nedeniyle bu fakültelerin öğrenci kontenjanları artırılmakta, sonuçta da ortaya kalabalık sınıflar çıkmaktadır Ayrıca, ikinci öğretim uygulamaları öğrenci sayısını daha da artırmakta sonuçta da bu fakültelerin öğrenci sayıları neredeyse küçük bir kasaba boyutuna ulaşmaktadır (Kazdağlı, 2015). Kalabalık sınıflar nedeniyle öğrencilerin öğretim üyeleriyle temasları sınırlı seviyede kalmakta, öğrencilerin anlayamadıkları noktalar hakkında öğretim üyelerine soru sorması ve karşılıklı diyalog geliştirmesi pek mümkün olamamaktadır. Bu ortamda öğretim üyelerinin de öğrencilerini bireysel olarak tanıması mümkün olamamakta, dersi öğrenci ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırması olanak dışı kalmaktadır. Öğretim üyeleri dersleri sunuş yoluyla, direkt aktarım şeklinde, belirli süre içinde işleyip geçmek durumunda kalmaktadır. Öğrenciler araştırmaya dayalı yaparak-yaşayarak öğrenme fırsatını bulamamaktadır. Kalabalık öğrenci grupları açık uçlu sorular ihtiva eden yazılı yoklamalara imkan vermemekte çoğu sınav çoktan seçmeli sorular vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu durum da öğrencilerin kendilerini ifade etme yeteneklerinin körelmesine neden olmaktadır.

İktisat öğrenimi gören öğrenci sayısına açıköğretim fakültesi öğrencileri de dahil edildiğinde, iktisat bölümü öğrenci sayısı diğer bütün bölümlerin üzerine çıkmaktadır. Bunun sonucunda ise çok sayıda iktisat mezunu, az sayıda iktisatçı istihdam etmek isteyen işyerlerine başvurmaktadır (Kazdağlı, 2015). Sonuçta mezun arzı ile istihdam olanakları arasında uçurum oluşmakta çok sayıda iktisat mezunu alanı ile ilgili iş bulamamakta, hayatını idame ettirebilmek için aldığı eğitim ile ilgisi olmayan farklı sektör ve

branşlardaki işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum üniversite sıralarındaki iktisat öğrencileri için de bir endişe kaynağı olmaktadır. Öğrenciler gelecek kaygısı nedeniyle derslere konsantre olamamakta, bu emeklerinin ziyan olacağı endişesini taşımaktadırlar. Bu ortamda verimli bir eğitim öğretim faaliyeti yapılamamakta, okullar istenen yeterlilikte mezun yetiştirmede sıkıntı yaşamaktadır.

Türkiye'de yetersiz ve sınav odaklı ortaöğretimden geçen öğrenciler yeterli ön bilgi ve becerilerden yoksun bir şekilde iktisat eğitimi almaya başlamaktadırlar. Bu durum ülkemizdeki iktisat eğitiminin kalitesini olumsuz şekilde etkilemektedir (Kazdağlı, 2015). Öğrencilerin performansını ölçmek amacıyla kullanılan tek araç sınav olduğundan, öğrenciler sınava kadar derslere çalışmamaktadırlar. Sınav öncesinde ise sınavda sorulacak olan onlarca kavramı ezberlemek öğrenciler için adeta bir kabusa dönüşmekte ve sonuçta da öğrencilerin okul başarıları azalmaktadır (Şimşek ve Cicioğlu, 2006). Türkiye'de uygulanan merkezi sınavlar öğrencileri sınava odaklı bir öğrenmeye mecbur bırakmaktadır Öğrenimin her kademesinde merkezi sınavlara girmek zorunda bırakılan öğrenci, sınavda başarılı olabilmek için sadece sınavda çıkabilecek bilgileri edinmektedir. Bu da, öğrenmenin doğasını bozmakta, bilgiyi hedefe ulaşmak için bir araç haline getirmektedir (Ünal, 2005). Üniversite sınavında başarılı olup 1. sınıf öğrencisi olarak iktisat eğitimine başlayan öğrencilerin iktisat hakkındaki bilgileri genellikle bir takım kulaktan dolma hikayelerden oluşmaktadır. Öğrenciler ortaöğretimde fizik, kimya, matematik gibi dersler almalarına rağmen iktisat ile alakalı hiçbir ders almamışlardır (Seyidoğlu, 2012). Sadeleşen müfredatlar, öğretmenlerin tam öğrenme yerine müfredatı zamanında yetiştirmeyi ön planda tutması, öğrencilerin bir şeyler öğrenmekten çok sınıf geçmeye odaklanması, sınavda çıkmayacak konuların yüzüne dahi bakmamaları, meraktan yoksun bir şekilde yetiştirilmeleri sonucunda bilgi ve beceri açısından yetersiz ortaöğretim mezunlarının üniversite kapılarına gelmesine neden olmaktadır. Üniversiteye sınav odaklı bir anlayışa sahip olarak gelen öğrencilerin büyük kısmının bilişsel becerileri sınırlı bir seviyede olmakta, bunun sonucunda da aldıkları iktisat eğitimi süresince kalıcı ve etkili öğrenme faaliyetleri gerçekleştirememektedirler (Kazdağlı, 2015). En nihayetinde de bu durum istenen yeterlilikte mezunlar verilmesine engel olmaktadır.

İktisat öğretimindeki sorunlardan biri de derste öğretilenlerle gerçek hayat arasında bağlantı kurulamamasından kaynaklanmaktadır (Ruben, 2012). Çünkü öğrencilerin sadece teoriyle yetinmek zorunda bırakılması onların gerçek hayat şartlarıyla arasında bağlantı kuramayan pasif izleyici bireylere dönüşmesine neden olmaktadır (Şimşek ve Cicioğlu,

2006). Öğrenciler derste anlatılan neoklasik iktisadı anlamaya çalışırlarken, gerçekte yaşadıkları dünya ile gerekli bağlantıları kuramadıklarında kendilerine yabancılaşmaktadırlar. Benzer şekilde neoklasik iktisadı anlatmaya çalışan öğretim üyeleri de daha önce defalarca deneyimledikleri bir yabancılaşmayla tekrar tekrar karşılaşmak durumunda kalmaktadırlar (Ruben, 2012). İktisat eğitiminde öğrencilere aktarılan rasyonel beklentiler teorisine göre kişiler yalnızca kendi bilgilerini kullanarak karar vermektedirler. Oysaki insanlar karar verirlerken, arkadaşları, yakın çevresi gibi konunun uzmanı olmayan kişilerin yönlendirmelerinden de etkilenirler. Bu kişilerde uzmanlık aramazlar. Bu yönüyle, günümüz iktisat öğretisi hayatın gerçeklerine ters düşmektedir (Bulutay, 2012). Öğrencilerin derste öğrendiklerini gerçek yaşama adapte etmekte zorlanmaları, öğrenilen bilgilerin havada kalmasına, bu bilgilerin içselleştirilememesine ve kolayca unutulmasına neden olmaktadır.

Günümüzde formüllere boğulmuş bir iktisat eğitimi anlayışı okullara hakimdir. Bu formüllerin neden ve nasıl oluştuğu, gerçek yaşamda neyi ifade ettiği üzerinde durulmamakta belli koşullar altında belli kurallar dahilinde kullanılması gereken ezber bilgiler şeklinde öğrencilere aktarılmaktadır. Öğrenciler makro özdeşlikte "Y" harfinin milli geliri, "P" harfinin fiyatlar genel düzeyini temsil ettiğini bilmektedir ancak GSYH'nin nasıl hesaplandığı, konusunda en küçük bir fikirleri yoktur çünkü kimse onlardan iktisat eğitimleri boyunca gerçek veriler üzerinde çalışmalarını istememiştir (Akat, 2017). İktisat derslerinde varılan sonuçlar genellikle gerçeklerden uzak varsayımlara dayandırılmaktadır. Ulaşılan sonuç yegane gerçekmiş gibi sunulmaktadır (Şimşek ve Cicioğlu, 2006). İktisat, temelinde insan davranışları olan ekonomik faaliyetlerin incelendiği bir bilim dalı olması gerekirken güncel iktisat anlayışında insan göz ardı edilmekte, süreçler matematiksel işlemlerle analiz edilmeye çalışılmaktadır. Günümüz iktisat anlayışında matematik iktisadi olayları daha iyi açıklayıp anlamlandırabilmek için bir araç olmaktan çıkıp başlı başına bir amaç haline gelmiştir. İktisat matematiğin bir alt disiplini gibi ele alınmakta ve matematik içerisinde kaybolmaktadır (Ruben, 2012).

Bugün hakim olan iktisat eğitim sistemi insanları, ne için yaşadığını ve yaşamak istediğini keşfetme konusunda özgürleştiren bir misyona sahip değildir. Tam tersine, insanları iktisat için yaşadıklarına ikna etmeye çalışan bir eğitim sistemi mevcuttur (Ünal, 2005). İktisat alan yazını da bir kısır döngü ve tekrar içerisinde kalmıştır. İleri sürülen görüşler kaynağını gerçek dünya verilerinden almamakta, kaynak olarak diğer yazı ve iktisat kuramcılarının makaleleri kullanılmaktadır. Durum bu şekilde olduğu için rasyonel beklentiler, doğal

işsizlik, neoklasik büyüme gibi kuramlar binlerce makalenin konusu olabilmektedir (Bulutay, 2012). Dolayısıyla bilgi birikimi sağlanamamakta aynı şeyler tekrar tekrar yazılmaktadır. Bu da iktisadın dar bir çerçeveye sıkışmasına neden olmaktadır.

Ders kitaplarının; kolay anlaşılabilir olması, öğrencilerin kafalarındaki sorulara çözüm önerileri getirebilmesi, teori ile uygulama bağlantısını başarıyla kurabilmesi öğrenciye bu dersi sevdirebilmek için gereklidir (Seyidoğlu, 2012). Türkiye'de ve dünyada iktisat için ders kitapları hazırlanırken Amerika'da yazılan kitaplar örnek alınmaktadır. Hakim olan bu anlayışın iktisatçılar arasında yayılmasının en önemli sebebi iktisat alanındaki yüksek eğitimin kaynak kitaplarının Amerika kökenli olmasıdır. Eğitimin gittikçe İngilizceye dayalı hale gelmesi yerli ders kitabı yazma ihtiyacını ortadan kaldırmakta bu da ABD ekseninde tek boyutlu bilim anlayışına sebebiyet vermektedir (Şimşek ve Cicioğlu, 2006). Amerikan kökenli ders kitapları konuları anlatırken Amerikan ekonomisi üzerinden değerlendirme yaparak anlatmaktadır. Ancak bu değerlendirmeler Amerikan ekonomisi gibi dünya ekonomisine yön veren lokomotif bir ekonomi için doğru ve yerinde olsa da çoğu zaman ülkemiz gibi gelişmekte olan küçük ekonomilerde bu değerlendirme ve örneklemelerin bir karşılığı olmamaktadır. Örneğin, Amerikan ekonomisinin vereceği cari açığın sonuçları ile Türkiye ekonomisinin vereceği cari açığın sonuçları bir olmayacaktır.

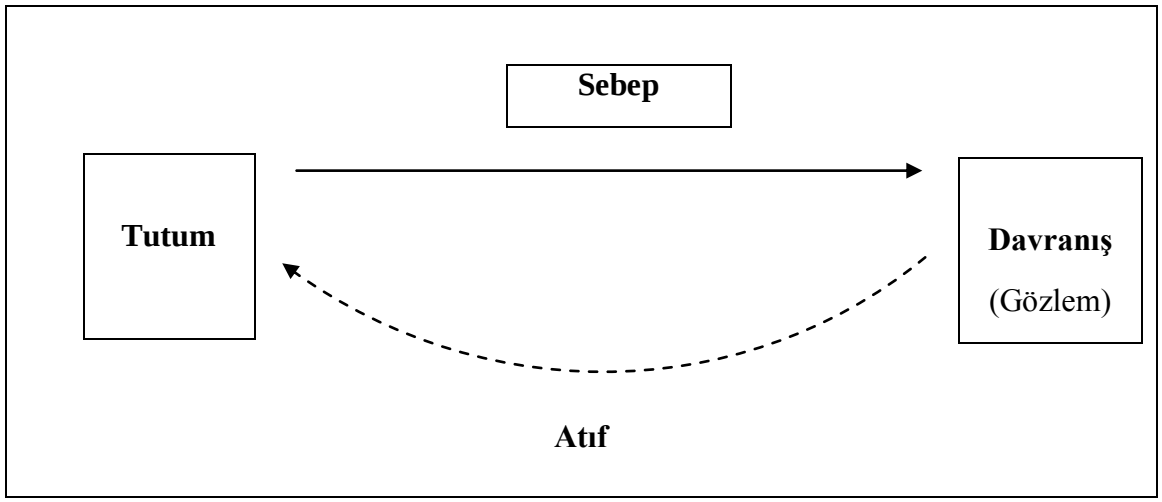
BÖLÜM II

TUTUM KAVRAMI

2.1. Tutum Nedir?

Tutumlar hem sosyal algıları hem de davranışları etkilemeleri nedeniyle uzun yıllardır sosyal psikolojinin ilgilendiği temel konulardan biri olagelmiştir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tutum, bir olay veya durum karşısında bireyin bu olgulara karşı gösterdiği tavır olarak tanımlanabilir (İnceoğlu, 2011). Bir başka tanıma göre tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilimdir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Tutum doğrudan gözlenebilen, gerçekleştirilen bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir. Örnek verilecek olursa, ailenin gelire ihtiyacı olduğu halde karısının ve kızının bir işe girip çalışmasına engel olan Ahmet'in, gerçekleştirdiği bu davranıştan kadınların çalışmasına karşı olumsuz bir tutumu olduğu veya kadınlara karşı tutucu bir tutuma sahip olduğu sonucu çıkarılabilir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tutumlar doğrudan gözlenebilen davranışların ardında yatan, insanları davranışlarda bulunmaya yönelten eğilimlerdir. İnsan davranışlarının oluşmasında birçok olgu bütünleşik olarak rol oynamaktadır. İçinde yaşanılan toplumun beklentileri ve sahip olunan kültür kişinin davranışlarına etki eder. Tutumların oluşmasında kişinin içinde yaşadığı toplumdan edindiği değer yargıları ve bakış açılarının etkisi vardır. Dolayısıyla bir bireyin sahip olduğu tutumların onun davranışlarına doğrudan etki etmesi kaçınılmazdır.

Şekil 1. Tutum Davranış İlişkisi

Kaynak: Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

"Ahmet karısı ve kızını çalıştırmaz çünkü çok tutucudur." önermesinden yola çıkılarak Şekil 1 açıklanacak olunursa: Ailenin ek gelire ihtiyacı olduğu halde Ahmet, sahip olduğu tutum sebebiyle karısının ve kızının çalışmasına izin vermeme davranışı sergilemektedir. Ahmet'in sahip olduğu tutum, Ahmet'in gerçekleştirdiği davranışa etki etmektedir. Ahmet'in sergilediği bu görünen davranış sayesinde de sahip olduğu tutum hakkında bir kanıya ulaşılmaktadır. Kısaca özetlenecek olursa, davranış gözlenmekte, gözlenen davranışa istinaden tutuma atıf yapılmaktadır. Tutumların doğrudan gözlenmesi mümkün olmadığından gözlenen davranışlar üzerinden sahip olunan tutum hakkında fikir yürütülmektedir.

Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre tutumlar;

- Doğuştan gelmez, sonradan kazanılır.
- Geçici değillerdir belli bir devamlılıkları vardır.
- Tepki değil, belli bir tepkide bulunma eğilimidir.
- Olumlu veya olumsuz davranışlara sebep olabilir.
- Yanlılığa neden olur. Belli bir tutum oluştuktan sonra birey o objeye tarafsız şekilde bakamaz (Tavşancıl, 2010).

Tutum araştırmaları, bireyin belli bir zaman birimindeki tutumlarının öğrenilmesi olarak tanımlanabilir ve çeşitli amaçlarla yapılır. Bu amaçlar üç grupta toplanabilir (Baysal, 1981):

- Bireylerin ilerideki davranışlarını tahmin etmek.
- İçinde bulundukları koşullarla ilgili tutumlarını saptamak.
- Bireylerin mevcut tercihlerini öğrenmek.

2.1.1. Tutumum Temel Ögeleri

Tutumların başlıca üç ögeden oluştukları konusunda alan uzmanları arasında bir ittifak oluşmuştur. Bunlar;

(i) Tutumun bilgi boyutunu oluşturan bilişsel öge,

(ii) Tutumun kişiden kişiye değişen ve hoşlanma - hoşlanmama durumunu oluşturan duygusal öge,

(iii) Tutumun sözel ya da eylemsel ifadesi olan davranışsal öge,

olarak sıralanabilir (Baysal, 1981).

Tablo 9. Tutumun Temel Ögeleri

ÖGELER	ÖNEMLİ KAVRAMLAR	TUTUM
Bilişsel	Farkındalık/Bilgi/İnanç/Algılama/İlgi	Portakalda birçok vitamin vardır.
Duygusal	Arzu/Hoşlanma/Sevme/Tercih	Portakalın tadına bayılırım.
Davranışsal	Eylem/Deneme/Benimseme	Her gün bir portakal yerim.

Kaynak: Öztürk (2005)'ten aktaran Çöllü ve Öztürk, 2006

Tablo 9'da, tutumun temel ögelerini karşılayan kavramlar ve her bir tutum ögesi için örnek bir cümle verilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için tutumun temel ögeleri, yukarıda verilen kadınların çalışması konusunda tutucu bir tutuma sahip olan Ahmet örneği üzerinden tekrar ele alınarak açıklanacak olursa, Ahmet'in bu tutumunun duygu, düşünce ve davranış eğilimlerine etkileri şunlar olacaktır;

(i) Ahmet karısının çalışmasının ev işlerinin aksamasına, çocuklarla yeterince ilgilenilememesine sonuçta da aile içinde huzursuzluk yaşanmasına neden olacağını düşünebilir. Tutuma dair bu ve buna benzer düşünce görüşler tutumun bilişsel ögesini oluşturmaktadır.

(ii) Karısının çalışıyor olması Ahmet'i rahatsız edebilir, sinirlendirebilir. Bu ve buna benzer duygular tutumunun duygusal ögesini oluşturmaktadır.

(iii) Ahmet'in çalışmak isteyen karısıyla kavga etmesi, arkadaşına da benzer şekilde kendi karısını çalıştırmamasını öğütlemesi gibi hareketler tutumun davranışsal ögesini oluşturmaktadır.

Bu örneklerden bir tutumun; bireyin duygu, düşünce ve davranış eğilimlerini birbirleriyle uyumlu kılma işlevi olduğu sonucu çıkarılabilir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

2.1.1.1. Bilişsel Öge

Temel olarak bireyin sahip olduğu bilgilerin sınıflandırılmasıdır (Tavşancıl, 2010). Tutum objesine ilişkin düşünce, bilgi ve inançlar bilişsel ögeyi oluşturur (Çöllü ve Öztürk, 2006). Bireyler yaşadıkları deneyimler sonucunda bilgiler elde ederler ve elde ettikleri bu bilgileri kendi değer yargılarına göre sınıflandırırlar. Bireyler sınıflandırdıkları bu bilgiler ışığında aldıkları uyaranlara karşı birbirinden farklı tepkiler ortaya koyarlar. İşte ortaya konan bu tepkiler tutumun bilişsel boyutunu ortaya çıkarmaktadır.

2.1.1.2. Duygusal Öge

Tutum objesine karşı hoşa gidip gitmeme veya sevilip sevilmeme gibi yargılarda bulunma, tutumun duygusal ögesini oluşturur (Çöllü ve Öztürk, 2006). Olumlu veya olumsuz duygusal ögeler içeren, her birey için farklılık gösteren bir kavramdır. Tutumlar ne kadar çok duygusal öge içerirse, o derece birbirlerinden farklılaşmaktadır (Tavşancıl, 2010). Duygusal öge, bireyin değerler sistemiyle yakından ilgilidir. Tutum objesine karşı olumlu veya olumsuz duyguların oluşmasına neden olur. Tutumu inanç ve değerlerden ayıran en önemli özellik tutumların duygusal ögeler içermeleridir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Duygusal ögeler kişiden kişiye değişir, objektif bir sebebe bağlanamazlar. Bir kişi dondurmayı çok sevebilir ancak bu sevginin ardında yatan neden gerekçeleriyle açıklanamaz.

2.1.1.3. Davranışsal Öge

Bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum objesine ilişkin davranış eğilimini yansıtır (Çöllü ve Öztürk, 2006). Bir diğer ifadeyle bireyin bir uyarıcı grubu içerinde bulunan tutum ögesine ilişkin davranış yatkınlığıdır (Tavşancıl, 2010). Tradis'e göre davranışların ortaya çıkmalarının temelinde olumlu ya da olumsuz duygu ile bir ilişki kurma veya kurmama hareketi olmak üzere iki olgu yer almaktadır. Bu da tutum ögesine karşı yaklaşma, uzaklaşma ve karşı koyma gibi davranış şekillerinin ortaya çıkmasına neden olur (Erdoğan (1999)'dan aktaran Tavşancıl, 2010). Davranış ögesi bireyin duygu ve inançlarına göre hareket etmesi yatkınlığıdır. Ancak insanlar her zaman duygularına göre hareket etmezler, duygularını bir kenara bırakıp rasyonel şekilde hareket ettikleri de olur (Tavşancıl, 2010). Dolayısıyla davranışsal ögeden söz ederken duygusal ve normatif davranışı birbirinden ayırmak gerekir. Duygusal davranış; tutumun hoşa giden veya gitmeyen bir durumla ilişkilendirilmesi sonucu ortaya çıkarken; normatif davranış, kişinin içinde yaşadığı kültürden edindiği inançlar doğrultusunda herhangi bir konuda yapılması gereken doğru davranışı sergilemesidir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Normatif davranışta hoşa gidip gitmeme durumu etkin değildir. İçinde yaşanılan kültür o davranışı yapmayı zorunlu kılıyorsa kişi hoşuna gitmese de o davranışı sergiler.

2.2. Tutumların Oluşumu ve Değişimi

Tutumlar doğuştan gelmezler. Tutumların çoğunun oluşumunun temeli çocukluğa kadar gitmekte; birebir yaşayış, deneyimleme, taklit etme ve sosyal öğrenme yoluyla kazanılmaktadır (Kağıtçıbaşı (1999)'dan aktaran Tavşancıl, 2010). Clark ve Clark'ın 1958 yılında ABD'de yaptığı bir araştırmada, üç yaşındaki siyahi çocukların insanlardaki siyah beyaz ırk ayrımını yapabildiklerini ve beyazı siyah karşısında üstün gördüklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum daha üç yaşındaki küçük çocuklarda bile tutumun bilişsel, duygusal ve davranışsal ögelerinin ortaya çıkmaya başladığını göstermektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tutumların oluşumu konusunda çok çeşitli yaklaşımlar öne sürülmüştür. McGuire, Reich-Adcock ve Lambert'ın bu konuda yaptıkları çalışmalara dayanılarak tutum oluşumundaki faktörler şu şekilde sıralanabilir (Baysal, 1981):

(i) Genetik faktörler

(ii) Fizyolojik koşullar

(iii) Tutum konusu ile doğrudan deneyim

(iv) Kişilik

(v) Toplumsallaşma süreci

(vi) Grup üyeliği

(vii) Sosyal sınıf

İlk dört faktör bireyin kendine ait özelliklerle ilgiliyken sonraki üç faktör içinde yaşanılan toplumla kurulan ilişkilerle ilgilidir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bu faktörlerin tutum oluşumuna olan katkıları değişik boyutlardadır ancak bunlar arasında tutum oluşumunda en etkili faktörler toplumsallaşma süreci ve gurup üyeliğidir. Çünkü tutumların oluşmasında temel etken diğer bireylerdir (Baysal, 1981). Birey içinde yaşadığı topluma entegre olabilmek için bu toplumun değerlerine uymak zorundadır. Toplumsallaşma denilen şey bireyin içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını, toplumsal rolleri ve beklentileri öğrenme sürecidir. Bu süreç aile içinde başlar ve giderek genişleyen bir çember şeklinde ilerler.

Tutumların oluşmasında ailenin, özellikle de anne ve babanın etkisi büyüktür. Bireylerin hayatta ilk karşılaştıkları ve kendilerine rol model olarak seçtikleri kişiler anne ve babalarıdır. Çocuklar anne babalarının davranışlarını gözlemleyerek büyürler, anne babalarının tavırlarını içselleştirirler. Toplumdaki bireylere bakıldığında bu durumun etkileri gözlenebilir. Genellikle birey, ailesinin dini inançlarını sahiplenmektedir veya babası ile aynı spor kulübünü desteklemektedir. Çocuklarla anne babalar arasındaki tutum benzerlikleri, farklılıklardan daha fazladır. Anne babaların çocuk üzerindeki ektisi çocuk büyüdükçe azalmaktadır. Okul çağı ile birlikte öğretmen, bir rol model olarak çocuğun karşısına çıkar. Ayrıca arkadaş çevresi de çocuk üzerinde etki oluşturmaya başlar. Tutumların oluşumunda bireyin toplumsal beklentilere ayak uydurma çabasının yanı sıra, üyesi olmak istedikleri ve üye olmak zorunda oldukları gruplara dahil olma konusunda gösterecekleri tavır da önemlidir. Bireyler benzer tutumlara sahip olan kişilerle daha kolay bir araya gelebilirken, bazı nedenlerle üye olmak istedikleri veya üye olmak zorunda kaldıkları grupların tutumlarını da benimserler hatta bunun için kendi var olan tutumlarını dahi değiştirebilirler. Bu tutum değişiminin gerçekleşmesi bireyin grup üyeliğini ne kadar çok istediğine bağlıdır (Baysal, 1981).

Erken yaşlarda edinilen tutumlar, iz bırakan tecrübeler ve olaylar olmadığı sürece oldukça durağandırlar ve kolay kolay değişim göstermezler. Ancak, erken yaşlarda öğrenilmiş olsa dahi yeni deneyimlerle tutumlar bazı değişimlere uğrayabilir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Bir bireyin tutumlarının çoğunluğu 12-30 yaşları arasında son şeklini alır ve daha sonrasında da çok az değişiklik gösterir. Bu dönem tutumların oluşması çerçevesinde kritik dönem olarak adlandırılır. Bu kritik dönemde tutumların oluşmasında üç ana etken rol oynamaktadır. Bunlar; akran çevresi, kitle iletişim araçları ve diğer haberleşme araçlarından elde edilen bilgi ile eğitimdir (Tavşancıl, 2010). Kritik dönemin ardın tutumlar güçlenirler, kişiler daha tutucu hale gelirler. Tutumlar değişime direnç göstermekle birlikte, kişiler birbirlerinin tutumlarını değiştirmek için hep bir çaba içerisindedirler. Bu çabalar sonucu kişiler birbirlerinden yeni bilgi ve deneyimler edinirler. Bu bilgi ve deneyimler de -direnç gösterse de- yavaş olmakla birlikte tutumlarda değişimlere neden olmaktadır. Tutum değişimlerinde iki tip süreçten söz edilmektedir. Bunlar, tutuma zıt davranışta bulunmak ve ikna edici iletişime maruz kalmaktır (Tavşancıl, 2010). Bir kişi sahip olduğu tutuma tamamen zıt olan bir davranışı zorunlu olarak yapmak durumunda bırakıldığında, bu kişinin tutumunda bir değişim görülmesi olasıdır. Yine benzer şekilde, bir kişi tutumuyla zıt bir davranışı yerine getirmesini söyleyen ikna edici bir mesaj aldığında da bu kişinin tutumunda bir değişim gözlenebilmektedir. Mesajı gönderen kişinin sevilen, sayılan, güvenilir biri olması; mesajı alan kişinin etkiye açık olması, var olan tutumunun görece zayıf olması bu tutumun değişim ihtimalinde artışa neden olmaktadır.

2.3. Tutumlara İlişkin Kuramlar

Tutumların nasıl oluşup değiştiğiyle ilgili bazı kuramlar öne sürülmüştür. Tutumların öneminin kavranması, neden ölçülmesi gerektiği konusunda fikir sahibi olunması açısından bu kuramlar hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir (Tavşancıl, 2010). Tutumlara, dair yürütülen araştırmalarda dört farklı kuramsal yaklaşım kullanılmıştır. Bunlar; işlevsel kuramlar, öğrenme kuramları, sosyal yargı ve tutarlık kuramlardır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

2.3.1. Öğrenme Kuramı

Öğrenme kuramı tutumların koşullandırma yoluyla değiştirilebileceğine işaret etmektedirler. Öğrenme, bireyin tutum konusunu birtakım iyi ya da kötü deneyimler ile ilişkilendirmesi sayesinde oluşur (Baysal, 1981). Hoş deneyimlerle ilişkilendirilmiş durumlar olumlu karşılanırken, hoş olmayan deneyimlerle ilişkilendirilenler olumsuz olarak değerlendirilmektedir (Tavşancıl, 2010). Deneyim hoşa gitmiş ise, o tutum konusuna karşı geliştirilen tutum olumlu olur ve daha sonraki karşılaşmalarda da bu olumlu tutum seyri sürer (Baysal, 1981).

2.3.2. Sosyal Yargı Kuramı

Bir şeyi sevmek, sevmemek, ondan hoşlanmak, hoşlanmamak, o şey hakkında bir yargıya sahip olmayı gerektirir. Dolayısıyla yargı kavramı, tutum kavramı içerisinde de uygulama alanı bulmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Kuvvetle bağlanılan bir tutumun kendinden farklı olan görüşleri kabul etme alanı reddetme alanından daha dardır. Diğer bir deyişle, bu görüşleri kendi görüşünden farklı olarak görüp reddetme ihtimali daha fazladır. Örneğin, sol görüşlü bir kişinin kendi görüşü ile ilgili bir konuşması, tarafsız bir kişiye göre sağ görüşlü kişice daha aşırı sol şeklinde algılanmaktadır. Sağ görüşlü kişiye, sol görüşlü kişinin konuşmasının tarafsız bir kişiye göre daha aşırı sol görünmesinin temelinde zıtlaştırma mekanizmasının bir sonucudur (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Kuvvetle bağlanılmayan bir tutumun ise kendinden farklı görüşleri kabul etme alanı reddetme alanından daha geniştir. Burada benzetme mekanizmasının işletilip bu görüşleri kendi görüşüne gerçekte olduğundan daha fazla benzer olduğunu sanıp, görüşü kabul etme ihtimali artmaktadır (Tavşancıl, 2010).

2.3.3. Tutarlılık Kuramları

1960'lardan bu yana en çok araştırmaya yol açan kuramsal çerçeve tutarlılıktır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tutarlılık kuramları insanların farklı tutumları arasındaki tutarlılığı sağlama çabası içinde olduğunu savunmaktadır (Tavşancıl, 2010). Gerçek hayatta insan davranışlarıyla tutumları arasında çoğunlukla bir uyum söz konusudur. Genellikle insan düşünüş ve davranışları tutarsızlıktan kaçarak tutarlı olmaya daha yatkındır. Örneğin,

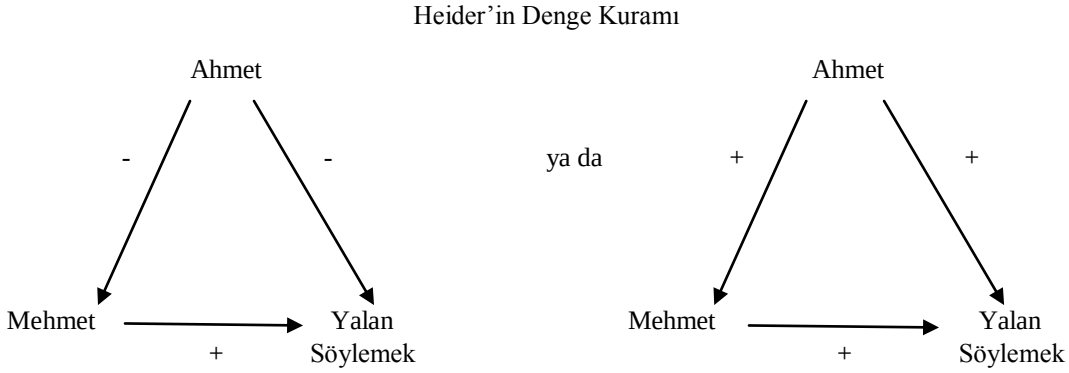
sevilen birisine iyi özellikler yüklenirken, onun hakkında söylenen olumsuz ifadelere karşı direnç gösterilir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Tutarlılık kuramı; denge kuramı, bilişsel dengelenme kuramı, bilişsel çelişki kuramı başlıkları altında incelenmektedir.

2.3.3.1. Denge Kuramı

Heider, tutarlılık kuramlarının ilki olan denge kuramının geliştiricisidir. Denge kuramı diğer tutarlılık kuramlarının gelişimine temel oluşturmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Basit şekilde anlatılacak olursa; denge kuramı, bir kişinin iki tutum objesi ile olan ilişkisidir. Kişi ve iki obje birbirleriyle iyi, güzel, olumlu veya kötü, hoş olmayan, olumsuz tutumlarla bağlıdır. Bu ilişki örüntüsüyle oluşan yapı ya dengededir ya da değildir (Tavşancıl, 2010).
Ahmet'in Mehmet'e karşı olan olumlu tutumu Mehmet hakkında öğrendiği olumsuz bir bilgi nedeniyle dengesiz bir durum içerisine girmiştir. Tabloda Ahmet'in bu dengesiz durumdan çıkma yolları gösterilmiştir.

Şekil 2. Denge Kuramı

Kaynak: Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

Şekil 2 açıklanacak olursa; Ahmet, arkadaşı Mehmet'i çok sevmektedir (+); Ahmet aynı zamanda yalandan nefret etmektedir (-) ve Ahmet, Mehmet'in yalan söylediğini (+ aidiyet ilişkisi) öğrenir. Bu durum Ahmet'i rahatsız edecektir; çünkü dengesiz bir durum söz konusudur. Ahmet bu dengesiz durumdan kurtulmak için ya Mehmet'i artık sevmeyecek ya

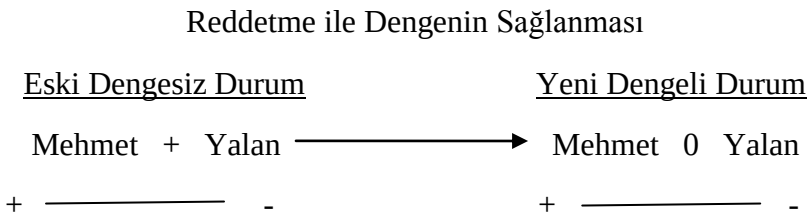
da yalan söylemenin o kadar da kötü bir şey olmadığına kendini inandırarak, yeniden dengeyi sağlayacaktır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

2.3.3.2. Bilişsel Dengeleme Kuramı

Rosenberg ve Abelson (1960), Heider'in denge kuramını bir miktar daha geliştirerek bilişsel dengeleme kuramını oluşturmuşlardır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Denge kuramında sadece olumlu ya da olumsuz olarak ele alınmaktayken; bu kuramda bunların yanında nötr ilişkiye de yer verilmektedir (Tavşancıl, 2010). Ahmet ve Mehmet örneğindeki dengesizliğin giderilmesi için bilişsel dengelenme kuramı bir yol daha önermektedir. Bu dengesiz durumdan kurtulmak amacıyla Ahmet, Mehmet'in yalan söylediğine inanmayabilir veya bu durumu aklına getirmemeye çalışır. Sonuçta Ahmet, Mehmet'in yalan ile arasında bulunan pozitif (+) ilişkiyi nötr (0) hale getirir ve dengeyi yeniden kurar.

Şekil 3'te, Ahmet'in Mehmet'e karşı olan tutumunda sarsılan dengenin yeniden nasıl sağlandığı gösterilmektedir. Dengenin sağlanabilmesi için Ahmet, Mehmet ile yalan arasındaki pozitif ilişkiyi görmezden gelmektedir.

Şekil 3. Reddederek Bilişsel Dengenin Sağlanması

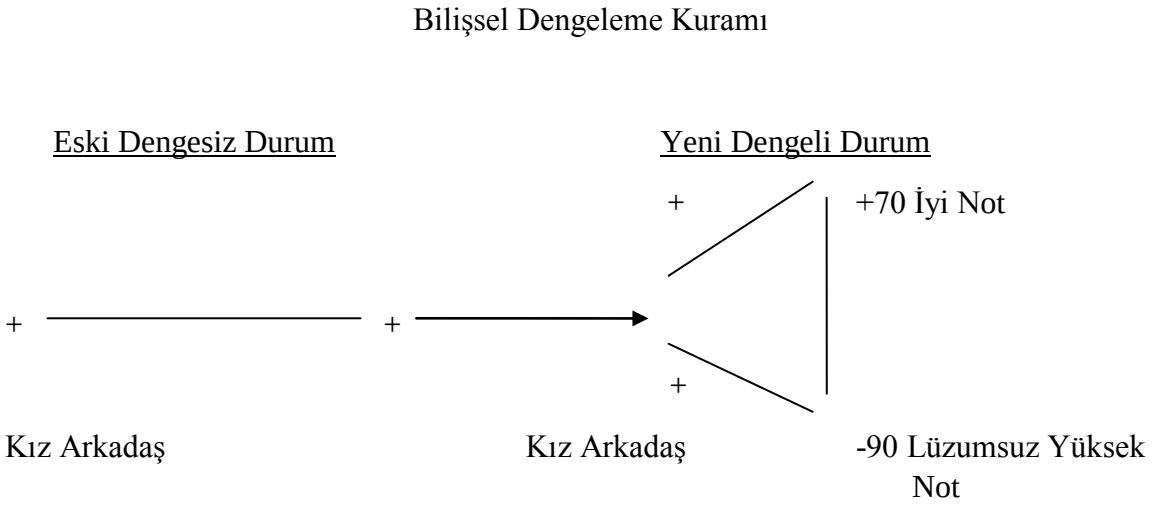
Kaynak: Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

Bilişsel dengelenme kuramında reddetme dışında bir de ögeyi ayrıştırarak dengenin sağlanması yolu vardır. Ali, hem kız arkadaş hem de iyi notlar istemektedir ancak eğer kız arkadaş edinirse notlarının düşmesinden endişe etmektedir. Ali için bir dengesizlik durumu söz konusudur. Ali ögelerden birini ayrıştırarak bu dengesizlikten kurtulabilir. Ali'nin iyi not seviyesi en az 90'dır ancak Ali artık bunu lüzumsuz görmektedir ve iyi not seviyesini

70'e indirir. Artık Ali'nin kız arkadaş edinmesi 90 almasını engelleyecektir ancak 70 almasını engellemeyecektir ve 70 iyi bir nottur (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Şekil 4'te, Ali'nin dengeyi yeniden nasıl sağladığı gösterilmektedir.

Şekil 4. Bilişsel Dengelenme Kuramı

Kaynak: Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

2.3.3.3. Bilişsel Çelişki Kuramı

Festinger, tarafından geliştirilen bu kuramın en önemli odak noktasını inanç ya da tutumlarla açık davranışlar arasında tutarsızlık olması oluşturmaktadır Kişiler bir seçim yaptıklarında, bir tercihi kabul ederlerken diğerini reddederler. Bu durumda bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Kabul edilen tercihin bazı kötü özellikleri bulunurken, reddedilen tercihin de bazı iyi özellikleri bulunmaktadır. Bumlar verilen kararla ilgili çelişen bilinçlerdir (Tavşancıl, 2010). Festinger, herhangi bir durumda kişinin karşısına çıkan bilişsel çelişkiyi; bu çelişen bilgilerin sayısının ve öneminin, uyuşan bilgilerin sayısına ve önemine oranı şeklinde ele almaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Şekil 5. Bilişsel Çelişki Kuramı

$$\text{Çelişki} = \frac{\text{Önem X Çelişen Bilgilerin Sayısı}}{\text{Önem X Uyuşan Bilgilerin Sayısı}}$$

Kaynak: Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

Şekil 5'te, çelişki kuramının denklem haline getirilmiş hali verilmiştir. Çelişen bilgiler kesirli ifadenin pay kısmında yer almaktadır. Payda sabitken pay kısmının değerinin artması kesirli ifadenin de değerinin artmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla, çelişen bilgiler arttıkça bilişsel çelişki de artacaktır. Uyuşan bilgiler denklemin payda kısmında yer almaktadır. Pay sabitken paydanın değerinin artması kesirli ifadenin değerinin azalmasına neden olacaktır. Dolayısıyla, uyuşan bilgilerin sayısı arttıkça ise bilişsel çelişki azalacaktır. Bir sigara tiryakisi için sigara içme isteği ve sigaranın zararları çelişen bilgilerdir. Sigara tiryakisi bu çelişkiyi gidermek için yukarıdaki denkleme "sigara sinirlerimi yatıştırıyor", "çevre tarafından kabul görmemi sağlıyor" gibi uyuşan bilgiler eklediğinde denklemin payda değeri artacak ve çelişki değeri düşecektir dolayısıyla var olan çelişkinin şiddeti azalacaktır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

2.3.4. İşlevsel Kuramlar

Bu yaklaşım ilk olarak Smith, Bruner ve White (1956) ile Katz (1960) tarafından "Kişinin tutumları ne işe yarar?" sorusu ile ortaya çıkartılmıştır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Bu kuramda tutumların bireyin birtakım amaçlarına hizmet ettikleri, diğer bir deyişle bireyin ihtiyaçlarını karşılamada araçsal oldukları savunulmaktadır (Baysal, 1981). İşlevsel kuramlar, tutumlar ne işe yaradığı ile ilgilenmektedir. Tutum bir kişi tarafından belli bir amaçla geliştirilmektedir ve bu tutum kişinin belli bir gereksinimini karşılamaktadır. Bu gereksinim ortadan kalktığında veya yeni bir gereksinim ortaya çıktığında kişide var olan tutumda bir değişme görülebilecektir (Tavşancıl, 2010). İşlevsel kuramların üzerinde durduğu dört ana işlev bulunmaktadır (Tesser ve Shaffer (1990)'dan aktaran Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014):

(i) Tutum objesi ile ilgili bilgi sağlayıcı işlev: Her tutum deneme yanılma yoluyla kişisel tecrübe yoluyla edinilmez, çoğu kez başkalarının tutumlarından öğrenilir. Bu sayede tutum objesi hakkında özet bilgi elde edilmiş olur.

(ii) Kişinin başkalarıyla olan iyi ilişkilerini destekleme işlevi: Kişinin ait olduğu gruplar tarafından kabul görmesi için değer verdiği bu grupların tutumlarını kabullenmesi gerekir. Kişi içinde yer almak istediği bu grupların tutumlarına uyarak sosyal ilişkilerini geliştirir.

(iii) Dışa atma ya da ego savunma işlevi: Kişi benliğini kendi gözünde yükseltmek için kendinde bulunan ve kabullenemediği olumsuz özellikleri başkaları üzerine atar.

(iv) Değer ifade etme işlevi: Bu işlev kişilerin kendi kişisel değerleri ile ilgilidir. İnsanların kendi kişisel değerlerini ifade etme isteklerinden doğar.

2.4. Tutumların Özellikleri

Yapılan araştırmalar sonucunda tutumların özellikleri şu başlıklar altında toplanmıştır:

(i) Tutumun Konusu: Bir tutumun oluşabilmesi için bireyin o konuya ilişkin bir ilgisinin olması gerekmektedir. Örneğin, bir doktorun gübre fiyatlarına karşı bir tutumu yokken, bir çiftçinin vardır.

(ii) Tutumun Yönü: Tutumun iki yönü vardır, olumlu ve olumsuz. Olumlu tutum bireyi olguya yaklaştırırken olumsuz tutum uzaklaştırır. Örneğin, bir konuda Mehmet'in hiçbir fikri yoktur. Bu konu hakkında Mehmet'e; Ahmet olumlu, Ali olumsuz yönde telkinlerde bulunmuştur. Mehmet'in bu telkinlerden etkilenip bu konu hakkındaki tutumunu olumlu veya olumsuz yönde değiştirmesi tutumun yönünü gösterecektir.

(iii) Tutumun Gücü: Her tutum aynı güçte değildir. Bazı tutumlar güçlü iken bazı tutumlar zayıftır. Yerleşmiş tutumların ve onu oluşturan bileşenlerin güçleri daha yüksektir. Güçlü ve aşırı tutumların değiştirilmesi, güçsüz ve aşırı olmayan tutumlara göre daha zordur (Çöllü ve Öztürk, 2006).

(iv) Yoğunluk: Tutumun duygusal boyutuyla alakalıdır. Tutuma olan duygusal bağlılığın gücü arttıkça tutumun yoğunluğu da artmaktadır. Tutumların aşırı uçlarda yaşanması bu tutumun yoğunluğunun yüksek olduğunun göstergesidir.

(v) Karmaşıklık: Bilgi, duygu ve davranış alanlarında kendini gösterir. Olguya karşı sahip olunan bilgi, takınılan duygusal tavır, gösterilen davranış şekli geliştirilen tutumu etkiler. Bileşenleri karmaşık olan tutumların karmaşık, bileşenleri yalın olan tutumların ise yalın olacakları söylenebilir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Örnek verilecek olursa, bir matbaa makinesinin nasıl çalıştığıyla ilgili bilgi sahibi olmayan kişiye matbaa ustasının yaptıkları

çok karmaşık gelirken, aynı zamanda kendi işi de matbaacılık olan birisine matbaa ustasının yaptığı iş o kadar da karmaşık gelmez.

(vi) Esneklik: Tutumların değişebilme kabiliyetidir. Bu kabiliyetin artması esneklik olarak tanımlanırken azalması katılık olarak ifade edilmektedir. Örneğin, kadınların çalışmasına karşı olan birinin yapılan eğitim faaliyetleri sonucunda kadınların çalışmasına olumlu bakmaya başlaması.

(vii) Tutarlılık: Tutuma esas olan olguların davranışlara yansıması olayıdır. Tutuma aykırı davranış sergilenmesi olayı ortaya tutarsızlık sonucunu çıkarır. Örneğin, sigaranın kansere neden olduğuna inanan birinin sigara içmemesi.

(viii) Merkezilik: Burada tutumların birbirlerini etkileme derecesi kendini göstermektedir. Bir tutumun diğer tutumları etkisi altına aldığı durumlara rastlamak olasıdır (Çöllü ve Öztürk, 2006). Diğer tutumları etkileme kabiliyetine sahip tutuma merkezi tutum denirken, merkezi tutumun etrafında kalan diğer tutumlara kenar tutum adı verilmektedir. Örneğin, bir dine inanan kişinin tüm hayatını bu dini inanca göre şekillendirmesi.

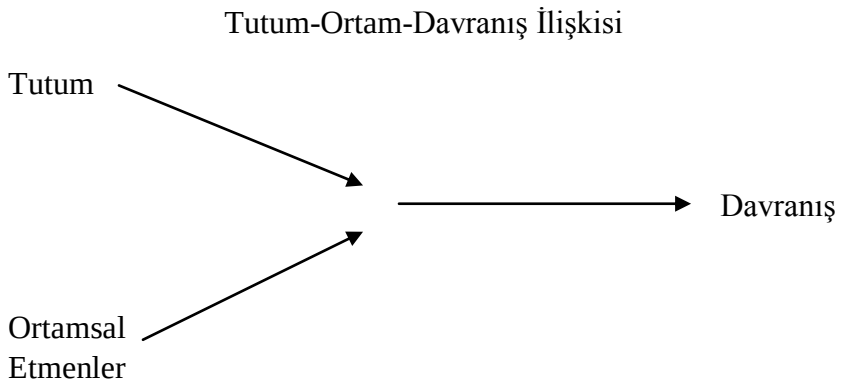
2.5. Tutum ve Davranış

Başlangıçta bireyin davranışlarının sahip olduğu tutumlarca şekillendirildiği düşünülmekteydi. Tutumlarla davranışlar arasında yüksek bir tutarlılık olduğuna inanılmaktaydı (Tavşancıl, 2010). Bir sosyolog olan LaPiere tarafından 1934 yılında ABD'de Uzakdoğululara özellikle de Çinlilere karşı yapılan ırk ayrımcılığı üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında LaPiere, beraberinde genç bir Çinli çift ile altmış altı otel ve yüz seksen dört lokantaya gitmiş ve sonuçta sadece üçüncü sınıf bir otel dışında gittikleri her yere kabul edilmişlerdir. Bu ilk deneyden altı ay sonra LaPiere gittikleri tüm yerlere birer mektup yazmış ve rezervasyon yapmak istediğini belirterek işletmelerin Çinli müşteri kabul edip etmediklerini sormuştur. Bu mektupların yarısına cevap gelmiş, gelen cevapların %92'si olumsuz yönde olmuştur. %8'i kesin bir cevap vermezken sadece %1'i Çinli müşteri kabul ettiklerini belirtmiş ve olumlu cevap vermiştir. Bu durum önceden gösterilen olumlu davranış ile daha sonraya ortaya konan olumsuz tutum arasında bir çelişki meydana getirmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Burada görülen olay ortamın davranışlara olan etkisidir. Araştırmanın ilk ayağında Çinli çifti karşılarında gören otel ve lokanta işletmecileri Çinlilere karşı olan olumsuz

tutumlarına karşı onları kabul etmiş ve hizmet vermişlerdir. Araştırmanın ikinci ayağında ise, bu işletmecilerin kendilerine gelen mektuplara cevap vermeleri istenmiştir; ancak işletmecilerin yarısı bu mektuplara cevap vermeye tenezzül etmemiştir. Mektuplara cevap veren işletmeler cevap verirlerken karşılarında etkileşim halinde olacakları fiziksel bir muhatap olmadığı için rahat davranmışlar ve gerçek tutumlarının dışa vurumu olan davranışlarını çekinmeden sergileyebilmişlerdir. Buradan ortamın sahip olunan tutuma uygun davranış sergilenip sergilenmemesine etki ettiği sonucu çıkarılabilmektedir. Ancak sahip olunan tutumlar çok güçlüyse ortamdan kaynaklanan etkileri aşıp ne pahasına olursa olsun sergilenen davranışa etki edecektir. Tutum ile davranış arasındaki tutarsızlıkları ortaya çıkaran araştırmaların ardından, çok sayıda sosyal psikolog, tutumların niçin daima davranışların ne olacağını belirleyemediği üzerinde araştırma yapmışlardır. Tutumların hangi koşullar altında davranışları belirleyebildiğini incelemişlerdir hangi koşullar altında tutumların davranışları belirleyebileceğine bakmışlardır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Şekil 6'da, tutumların tek başlarına davranışa etki etmedikleri, ortamsal etmenlerin de davranışın oluşmasında etkili oldukları gösterilmektedir.

Şekil 6. Tutum Davranış İlişkisi

Kaynak: Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

Tutumlar, gözlenebilen bir davranış değil bu davranışı hazırlayan, davranışa temel oluşturan ve yönelten bir etkendir. Dolayısıyla gözle görülemeyen tutumlar gözle görülebilen davranışlara yol açtığından bu davranışların gözlenmesi sonucu var olan tutumlar belirlenebilir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Ancak bu gözlem yapılırken kişinin davranışlarına gerçek tutumlarını yansıtabildiği bir ortamda bulunulması büyük önem

taşımaktadır. Bir tutum araştırması yapılırken tutum-davranış ilişkisine ekti eden etmenlere dikkat etmek gerekmektedir. Collins, tutum-davranış ilişkisini kısıtlayan etkenleri şu şekilde sıralamaktadır (Baysal (1981)'dan aktaran Tavşancıl, 2010):

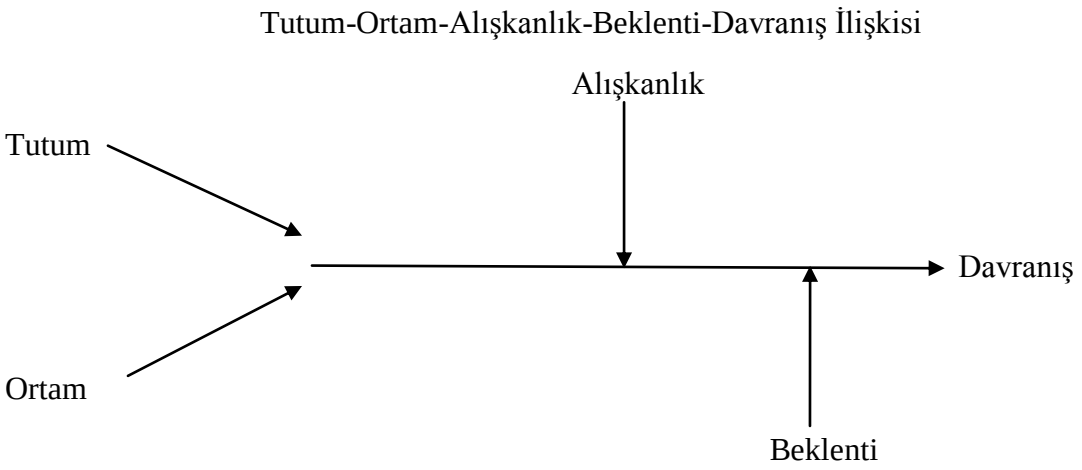
(i) Çevresel Etkenler: Bir davranış hem tutumun hem de çevrenin etkisi altındadır. Çevre etkisi baskın ise tutumun davranışa olan katkısı azalır, dolayısıyla tutum ve davranış arasındaki uyum da azalma gösterir. Bu duruma dikkat etmek gerekmektedir.

(ii) Tutum Dışı Etkenler: Tutumları ölçmede kullanılan yöntemlerin doğru sonuç verebilmesi için ölçümün doğru ortamlarda yapılması gerekmektedir. LaPiere'in yaptığı gibi çevre baskısının tutumun gücünden fazla olduğu noktalarda yapılan araştırmaların ölçüm sonuçları doğru olmayacaktır. Test ortamının ölçüm sonuçlarına etkisini tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmasa da bu etkiyi olabildiğince azaltacak tedbirleri almak gerekmektedir.

(iii) Ölçme Hataları: Tutum davranış ilişkisini azaltan bir diğer etmen de ölçmedeki teknik sorunlardır. Anlaşılmaz sorular, dikkatsiz yanıtlayıcılar gibi faktörler tutum ile davranış arasındaki ilişkinin doğru şekilde belirlenememesine neden olmaktadır.

Tutum ve ortamsal etkenler dışında alışkanlık ve beklentiler de davranışı etki eden etmenlerdir. LaPiere'in yaptığı araştırma çerçevesinde düşünülecek olursa otel veya lokantalarda resepsiyon görevlilerinin iyi giyimli müşterileri kabul etmede zorluk çıkarması beklenmemektedir. Buna karşın görevlinin tanımadığı herhangi bir Çinliyi mektupla oteline kabul etme ihtimali oldukça azdır. Ayrıca, resepsiyon görevlisi mektupla herhangi bir Çinliyi kabul edecek olursa, bu hareket başka Çinlilerin bu durumu öğrenip gelmelerine neden olabilir. Diğer yönden, kapıya kadar gelen düzgün giyimli Çinlilerin geri döndürülmesi tatsız bir ortam yaratıp, diğer müşterilerin bu durumdan rahatsız olmalarına neden olabilir. Resepsiyon görevlilerinin iki farklı çevresel koşuldaki alışkanlık ve sonuçlar hakkındaki beklentileri birbirinden farklıdır. Şekil 7'de de görüldüğü gibi davranış; tutum, ortam, alışkanlık ve beklenti olmak üzere dört etkenin etkileşimi sonucu meydana gelmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Şekil 7. Tutum, Ortam, Alışkanlık, Beklenti, Davranış İlişkisi

Kaynak: Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

2.6. Tutumların Ölçülmesi

TDK (2019) eğitimi; "Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme" şeklinde tanımlamıştır. Eğitimin öznesi olan bireylere toplum hayatında yerlerini alabilmeleri için yardım edilebilmesi için öncelikle o bireylerin tanınması gerekmektedir. Eğitimin esas amacı bireyde istendik yönde davranış değişikliği sağlamaktır (Tay ve Tay, 2006). İnsan davranışlarına etki eden en önemli faktörlerden biri de insanların yaşamları boyunca geliştirdikleri tutumlardır. Bireyde belli bir konu özelinde istendik davranış değişikliği meydana getirmek amaçlanıyorsa bireyin o konudaki tutumlarını olumlu yönde değiştirmek yapılması gereken çalışmalar arasında yer almaktadır.

Bireylerin bir konu hakkındaki tutumların olumlu ya da olumsuz olduğunun bilinmesi uygulamada esnasında gerekli önlemlerin alınabilmesini sağlar (Çöllü ve Öztürk, 2006). Tutum ölçüm çalışmalarının temelinde de tutumların ölçülmesi sonucunda belirlenen tutumlar sayesinde insan davranışlarını önceden kestirip buna göre önlem alma ve bu davranışları kontrol etme amacı yatmaktadır (Krech ve Chutchrield (1980) ve Eren (2001)'den aktaran Tavşancıl, 2010). Eğitim sürecinde bireyi tanımak istenen sonuca ulaşabilmek için olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Eğitim hayatları boyunca eğitimin öznesi olan bireyler hakkında daima belirli kararlar alınır ve bu kararlar doğrultusunda bireyin eğitim hayatına şekil verilir. Birey hakkında doğru karar alabilmek için bireyin iyi

tanınması gerekliliği yadsınamaz bir gerçekliktir. Bireyi tanıyabilmek için onun hakkında doğru bilgi edinmenin önemi büyüktür. Bireyde var olan davranışların temelini oluşturan tutumların belirlenmesi, istendik yönde davranış değişikliği meydana getirme amacı çerçevesinde gereken eğitim faaliyetlerinin belirlenmesi hususunda eğiticilere veri teşkil edecek ve bireyler hakkında doğru kararlan alınmasına yardımcı olacaktır.

2.6.1. Tutum Ölçüm Yaklaşımları

Birey davranışlarının temeline inip, ortadan kaldırılması amaçlanan davranışın nedenlerinin belirlenebilmesi için bireyin o konudaki tutumunun bilinmesi gerekmektedir. Bu amaçla kişi tutumlarının belirlenmesi için tutum ölçüm yaklaşımları geliştirilmiştir. Tutumların nasıl ölçüldüğü incelendiğinde; gözlem, soru listeleri, tamamlanmamış cümleler ve hikaye anlatma gibi çeşitli yöntemler ile yanlışı seçme, içerik analizi gibi bazı teknikler kullanıldığı görülmektedir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Tutumların ölçülmesi konusundaki yapılan çalışmalara bakıldığında tutum ölçüm yaklaşımlarının üç ana başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunlar; davranışlardan yapılan çıkarsamalar, fizyolojik tepkilerden yapılan çıkarsamalar ve bir grup sıfat veya cümleye verilen cevaplardan yapılan çıkarsamalar şeklinde sıralanabilir.

2.6.1.1. Davranışlardan Yapılan Çıkarsamalar

Tutum ölçeklerinin geçerliğini artırma çabaları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımda gözleme dayalı olarak veri toplanmalı ve tutum davranış ilişkisi kurulmalıdır (Çöllü ve Öztürk, 2006). Davranışlardan yapılan çıkarsamaların geçerliliğini artırmak için ilgili davranışın kendi doğal ortamında gözlenmesi önemlidir (Schrest (1969)'dan aktaran Tavşancıl, 2010).

Schrest'e göre doğal ölçüm;

(i) Bir denek ile işbirliğini gerektirmez,

(ii) Deneğin bir işleme sokulduğunun veya ölçüldüğünün farkına varmasına olanak vermez,

(iii) Ölçülen olgunun değişmesine yol açmaz.

Schrest, tutum ölçümünde tutum ölçeklerine karşı duyulan aşırı güveni sorgulamış, bu ölçeklerin davranış gözlemleriyle desteklenmesini tavsiye etmiştir (Anderson, 1991).

2.6.1.2. Fizyolojik Tepkilerden Yapılan Çıkarsamalar

Tutum ölçeğinin geçerliğini artırmak amaçlı düşünülen çözümlerden biridir. Bireylerin sorulara verecekleri cevaplar her zaman içten ve doğru olmayacaktır. Bu nedenle tutumlar ölçülürken bireyin iradesine bağlı olmayan ve kontrol edemediği fiziksel tepkilerin incelenmesi ölçüm sonuçlarının daha doğru olmasını sağlayabilecektir. Bu yaklaşım çerçevesinde; galvanik deri tepkisi, gözbebeği kısılması ve büyümesi, solunum ve kalp atışı hızı gibi birtakım ölçüm teknikleri önerilmektedir (Anderson, 1991).

2.6.1.3. Bir Grup Sıfat veya Cümleye Verilen Cevaplardan Yapılan Çıkarsamalar

Temelini fizik ölçülerinden alan psikolojik ölçekleme yöntemlerinin özel bir türüdür. Bireyin belirli tutum konularına ilişkin tepkilerinin belli kurallara göre sayısal olarak değerlendirilmesi esasına dayanır (Baysal (1981)'den aktaran Tavşancıl, 2010). Tutumların ölçülmesi denildiğinde çoğunlukla anlaşılan bireylerin bir grup cümle veya sıfat listesine gerçek duyguları nispetince cevap vermelerinin sağlanmasıdır. Bu sıfat veya cümle listelerine ölçek denilmektedir (Anderson, 1991). Ölçeklerle çalışmanın sağladığı bazı avantajları şu şekilde sıralanabilir (Wells (2002)'den aktaran Tavşancıl, 2010):

- Kullanımı basittir, verimlilik sağlar.
- Ekonomiktir, uygulama ve puanlamasının kolay olması kullanıcı ve cevaplayıcıya rahatlık sağlar.
- Diğer veri toplama yöntemlerine göre daha kesin ölçüm yapmayı olanaklı kılar.
- Ölçümler tekrarlanabilir.
- Yapılacak işlemlerde sistematik bir yaklaşıma olanak verir.
- Kavram, yapı gibi soyut kavramların ölçülmesine elverişlidir.

Bu avantajlarına karşılık ölçeklerle çalışmanın bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Wells (2002)'ten aktaran Tavşancıl, 2010):

- Ölçekler önceden belirlenen bazı soru ve problemler için oluşturulduğundan karşılaşılan problem tüm ayrıntılarıyla kavranamamış olabilir.
- Çok geniş aralıklı tepkilere göre oluşturulma eğilimi vardır. Bu, belli bir problemin doğrudan ölçümüne olanak tanımayabilir.
- Tepki kurulumu etkisine açıktır.

- Hangi özelliklerin daha önemli olduğu varsayımlara dayalıdır.

2.6.2. Tutum Ölçekleri

Tutumların doğrudan gözlenebilen fiziksel bir boyutu olmadığı için bu konuda ölçek geliştirilmesi oldukça güçtür. Tutumlar gizli ya da varsayılan değişkenlerdir. Bu nedenle tutumlar doğrudan ölçülemezler (Çöllü ve Öztürk, 2006). Tutumlar ölçülürken araştırmaya konu edilen tutum ögesi ile ilgili cümle, ifade ve madde dizisi içeren bir liste hazırlanır. Bireylerin bu listede yer alan tanımlamalar karşısında gerçek duyguları nispetinde tepkide bulunmaları istenir. İşte bu birtakım cümle, ifade ve madde dizisi içeren listelere ölçek adı verilmektedir (Tavşancıl, 2010). Dolayısıyla tutum ölçeklerine "bireylerin olgulara karşı takındıkları tavırların kökenini ortaya çıkarmak için kullanılan bir çeşit ankettir" denilebilir. Tutum ölçümü sonucunda bireyin duygularının yoğunluğunun tutum nesnesinin lehine mi aleyhine mi olduğu ortaya çıkmaktadır (Çöllü ve Öztürk, 2006). Tutum ölçekleri çeşitli sorular vasıtasıyla bireyin düşünsel yapısını ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu ortaya çıkan yapının gerçekte var olanla ne kadar benzeşeceği bireyin sorulara ne ölçüde samimi yanıtlar verdiğine bağlıdır. Ulaşılan sonuç bireyin anlatmak istedikleri ile sınırlıdır.

Tutum ölçeklerinin kullanım amaçları şu şekilde sıralanabilir (Özgüven (1998)'den aktaran Tavşancıl, 2010):

(i) Tutum ölçeklerin bireyin belirli tutum ve değerlerini ortaya koymak amacıyla kullanılır.

(ii) Bireyde gözlenen tutum ve değer yargılarının oluşumuna etki eden aile ve çevre faktörlerinin incelenmesi için kullanılır.

(iii) Bireyin uyum problemlerinin teşhisinde kullanılır.

Tutumların ölçülmesinde kullanılan temel ölçekler Bogardus'un toplumsal uzaklık ölçeği, Thurstone eşit görünümlü aralıklar ölçeği, Likert'in dereceleme toplamlarıyla ölçekleme tekniği, Guttman'ın birikimli ölçekleme tekniği, Osgood duygusal anlam ölçeği şeklinde başlıklar halinde toplanabilir.

2.6.2.1. Bogardus Toplumsal Uzaklık Ölçeği

Toplumsal uzaklık kavramından ilk defa Simmel'in Toplumsal Farklılıklar adlı çalışmasında bahsedilmiştir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Tutum ölçme tekniklerinin ilki olan Toplumsal Uzaklık Ölçeği Emery S. Bogardus tarafından 1925 yılında ulusal ve ırkçı tutum ve davranışları ölçmek amacıyla kullanılmıştır (Aziz, 2013). Bogardus geliştirdiği bu ölçekle insanların diğer ırk, din ve sınıflardan olan kişilerle olan ilişkileri kabul veya red derecelerini kıyaslamayı amaçlamıştır (Çöllü ve Öztürk, 2006). Ölçeğin temel mantığını, bir kişi ile aynı köyde yaşamayı kabul eden birinin o kişiyle aynı şehir ve aynı ülkede de yaşamayı da kabul ettiği anlamına geldiği varsayımı oluşturmaktadır.

2.6.2.2. Thurstone Ölçeği

Tutumların ölçülebileceği fikrini ilk ortaya atan kişi Robert Thurstone olmuştur (Krech ve Crutchfield (1967)'den aktaran Bayat, 2014). Thurstone ölçeğinde Bogardus ölçeğinin eksik yanı olan "eşit aralıklar" durumu giderilmiştir bu nedenle bu ölçeğe "Görünür Eşiklikteki Aralık Yöntemi" de denilmektedir (Aziz, 2013). Thurstone ve arkadaşları duyu organlarının duyarlılığını ölçmede kullanılan ve deneklere birbirlerine çok yakın ses ağırlık, renk gibi uyaranlar verip bunlar arasındaki farkları deneklerin ayırt etmesi şeklinde uygulanan "ancak fark edilebilecek farklar" kavramını alarak buradaki fiziki uyaranlar yerine tutum ifadeleri koymuş ve deneklerden her bir ifadeyi diğerleriyle karşılaştırarak ifadelerden hangisinin tutum objesine yönelik olarak olumlu ya da olumsuz olduğuna karar vermelerini istemiştir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Thurstone bu yolla, çiftli karşılaştırmalar ve eşit görünen aralıklar ölçeği tekniklerini geliştirmiştir. Bu teknikler arasındaki fark maddelerinin oluşturulma sürecinden kaynaklanmaktadır (Tavşancıl, 2010). Çiftli karşılaştırmalar tekniğinde, denekten kendisine verilen iki ifadeden hangisinin tutum objesine yönelik olarak daha olumlu veya olumsuz olduğuna karar vermeleri istenmektedir. Eşit görünen aralıklar tekniğinde birçok tutum cümlesi birbirinden eşit aralıklı farklılıklar gösteren 11 gruba ayrılmaktadır. Daha sonra hakemler her bir cümlenin tutum objesi hakkında tutum objesinin ne derece olumlu ya da olumsuz olduğuna karar verirler ancak tutum objesi hakkında kendi görüşlerini belirtmezler.

2.6.2.3. Likert Ölçeği

Thurstone ölçeğine yönelik olarak getirilen eleştiriler ışığında Rensis Likert tarafından 1932 yılında geliştirilen bir tekniktir. Likert, "Likert Ölçek Tekniği" hakkındaki ilk düşüncesini 1932'de "Archive of Psychology" adlı bir dergide yayınladığı "A Technique for the Measurement of Attitudes" adlı makalesinde açıklamıştır (Bayat, 2014). Bu ölçek Thurstone ölçeğine benzemekle birlikte ondan hazırlanış ve sonuçların değerlendirilmesi yönlerinden ayrılır (Aziz, 2013). Bu teknikte denekler ön planda yer almaktadır. Likert ölçeğinde bireylerin tepkide bulunmalarının amaçlandığı birtakım ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler soru şeklinde değil, bir önerme şeklindedir. Denek verilen ifadeler arasından katılıp katılmadıklarını net bir şekilde belirlemek yerine; ifadeye katılıp katılmadığını belli bir derece içerisinde kendine uygun olan bir seviye içerisinde işaretlemektedir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Likert ölçeklerinde önermelerin tamamını aynı olumlu yönde yazmamak gerekmektedir çünkü hep aynı yönde yazılan ifadeler kişilerin "evet" deme eğilimlerinin kontrol edilmesine olanak vermez. Bu nedenle yarısı olumlu, yarısı olumsuz yönde yazılmış önermelerden oluşan dengeli ölçekler kullanılması gerekmektedir. Bu dengeleme tekniği sayesinde "evet" deme eğilimi etkisi ortadan kalkar (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Likert ölçeğinde denek kendisine verilen her bir ifade için belli bir derece içerisinde seçimler yapar. Deneğin ölçek puanını da yaptığı bu seçimlerin toplam değeri oluşturmaktadır. Likert tipi ölçekler birer "toplamalı sıralama" tekniğidir. Yani, sadece cevaplayıcıların ölçekten elde ettikleri toplam ölçek puanları bir anlam ifade etmektedir (Bayat, 2014). Likert ölçeğinde önermelerde bulunan seçenekler "1"den başlayarak numaralandırılır ve her katılımcının cevaplama yaparken önermelerde seçtiği seçeneklerin numaraları toplanır. Katılımcıların verdikleri cevaplara göre korelasyon hesapları yapılarak zayıf önermeler tespit edilip ayıklanırken güçlü önermeler yorumlanır (Aziz, 2013). Bu ölçekte sonuçların doğruluğu deneklerin verecekleri içten cevaplara bağlıdır çünkü bireylerden kendi haklarında bilgi vermesi istenmektedir. Likert ölçeği yardımıyla birden fazla özelliğin aynı anda ölçülmesi mümkün değildir. Likert ölçeğinde puanlama verilen ifadelere katılma derecelerine göre "1"den başlamaktadır yani oluşturulan ölçekleri cevaplayan kişiler hiçbir şart altında "0" puan almazlar. Bu durum Likert tekniğinin bireyin ölçülmek istenilen tutumunu "varlık-yokluk" olarak değil "düzey olarak" ölçmeyi tasarlamış olmasından kaynaklanmaktadır (Bayat, 2014). Likert ölçeği bir tutumun bireyde var olup olmadığı değil bu tutumun hangi düzeyde var olduğu konusunda araştırmacıya

fikir vermektedir. Likert ölçekleme tekniği uygulama gerektiren sosyal bilim araştırmalarında en çok kullanılan ölçekleme tekniğidir. Bu tip ölçeğin oluşturulması ve uygulaması konusunda gösterilecek dikkat ve özen araştırma sonuçlarının doğruluğu için büyük önem ifade etmektedir (Bayat, 2014). Tablo 10'da, Likert tipi ölçeklerde kullanılan seçenekler gösterilmiştir.

Tablo 10. Likert Tipi Ölçeklerde Seçenekler

Katılma Derecesi		
Tamamen Katılıyorum Büyük Ölçüde Katılıyorum Biraz Katılıyorum Fikrim Yok Katılmıyorum Kesinlikle Katılmıyorum	Tamamen Katılıyorum Katılıyorum Fikrim Yok Katılmıyorum Kesinlikle Katılmıyorum	Katılıyorum Fikrim Yok Katılmıyorum
Sıklık Derecesi		
Her Zaman Genellikle Sıklıkla Ara sıra Nadiren Çok Nadir Asla	Her Zaman Sıklıkla Ara sıra Nadiren Asla	Sıklıkla Bazen Çok Nadir
Önem derecesi		
Çok Önemli Büyük Ölçüde Önemli Biraz Önemli Farketmez Pek Önemli Değil Önemli Değil Hiç Önemli Değil	Çok Önemli Önemli Farketmez Önemli Değil Hiç Önemli Değil	Önemli Farketmez Önemli Değil

Kaynak: Çöllü ve Öztürk, 2006

2.6.2.4. Guttman Ölçeği

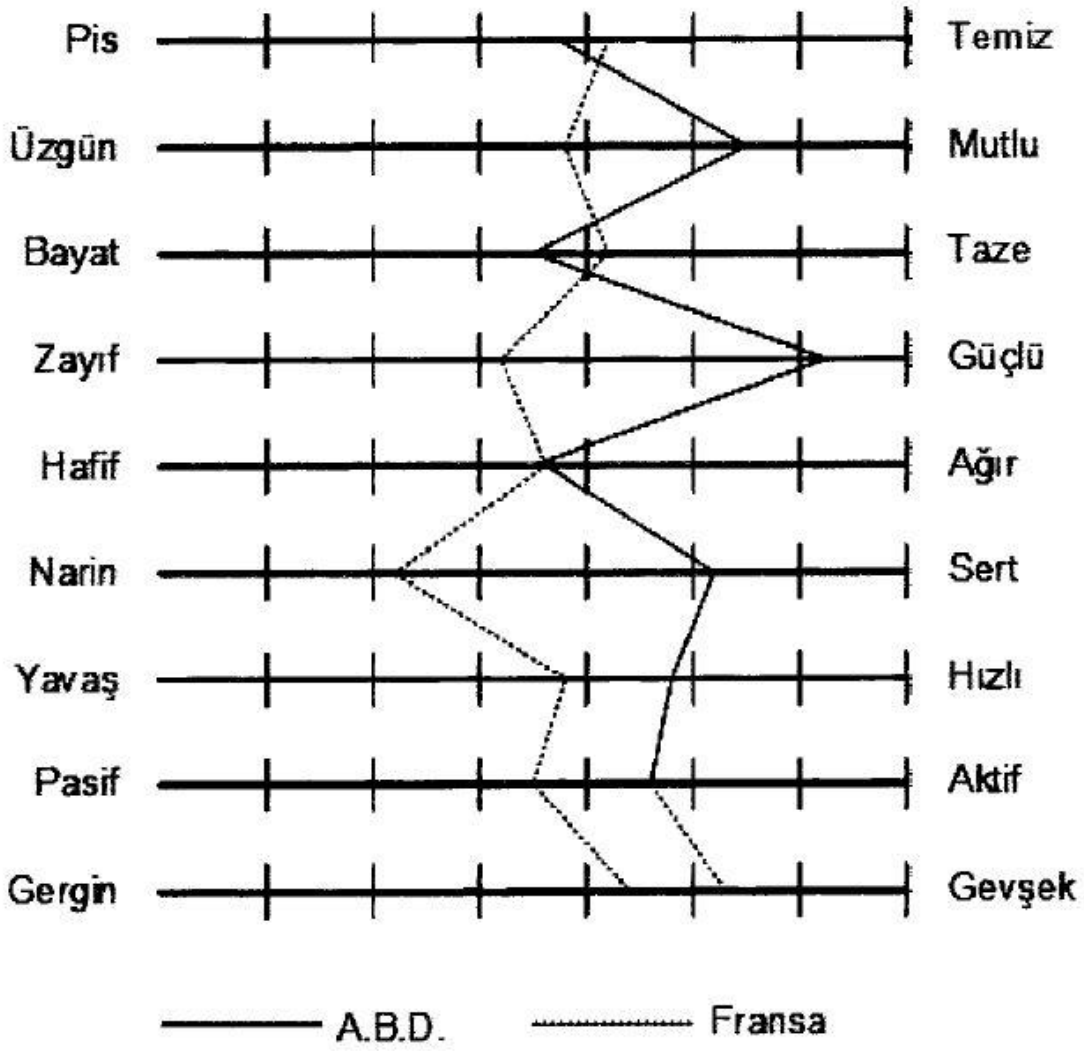
Ölçek Guttman ve arkadaşları tarafından ikinci dünya savaşı sırasında askerlerin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Tavşancıl, 2010). Amerika Birleşik Devletleri ordusu için çalışan Louis Guttman bu sırada geliştirdiği tutum ölçeğinde "araştırmada yer alan kişilerin ölçekteki önermelere ne denli tutarlı" cevap verdiği sorusuna yanıt aramaktadır (Bayat, 2014). Guttman ölçeğinin en ayırt edici özelliği deneklerin bir dizi cümle içerisinden sadece birine verdikleri yanıttan diğer sorular açısından da tahminde bulunmayı sağlamasıdır (Eren, (2001)'den aktaran Tavşancıl, 2010). Bu ölçekleme tekniğinin diğerlerinden farklı olan yönü "hiyeraşik" bir ölçek olmasıdır. Bu nedenle bu ölçekleme tekniğine "Scalogram" da denilmektedir (Aziz, 2013). Bu ölçek dahilinde bir araştırmaya katılan deneğin ilk soruda üst düzeyde kabule ilişkin ifadeyi seçmesi sonrası, tutarlılığın sağlanması açısından sonraki ifadelerde de üst düzeyde kabule ilişkin maddeleri seçmesi veya alt düzeyde kabule ilişkin maddeleri reddetmesi gerekmektedir. Örneğin "50 yaşından büyüğüm" seçeneğine evet diyen deneğin, "40 yaşından büyüğüm" ve "30 yaşından büyüğüm" seçeneklerine de evet demesi gerekmektedir. Maddeler arasında yığmalı bir ilişki bulunduğu için bu ölçeğe "yığmalı ölçek yaklaşımı" da denilmektedir. Guttman ölçekleme tekniğine uygun bir şekilde hazırlanan bir ölçek tutarlı sonuçlar veriyorsa o ölçek geçerli kabul edilir eğer tutarsızlık söz konusu ise ölçek geçersizdir (Bayat, 2014).

2.6.2.5. Osgood Duygusal Anlam Ölçeği

Osgood ve arkadaşları tarafından 1957 yılında geliştirilen duygusal anlam ölçeği tek bir ölçekte farklı tutumların ölçülmesine olanak sağlamaktadır. Duyusal anlam ölçeği, özellikle sosyal tutumların ölçülmesine uygun bir ölçektir. Bu ölçekte asıl ölçülmek istenen tutum konusunun birey için taşıdığı anlamdır (Tavşancıl, 2010). Bu teknik için çok sayıda sıfattan belirli sıfat çiftleri türetilmiştir. Çok sayıdaki sıfatın faktör analizleri yapıldığında, üç ayrı faktör altında toplandıkları görülmüştür. Bunlar; değerlendirme, güç ve faaliyet faktörleridir. Örneğin, iyi-kötü, temiz-pis, güzel-çirkin gibi sıfat çiftleri değerlendirme, sert-yumuşak, ağır-hafıf gibi sıfat çiftleri güç, hızlı-yavaş, sıcak-soğuk ve aktif-pasif gibi sıfat çiftleri ise faaliyet faktörleri altında değerlendirilebilir. Bu teknik, uluslararası karşılaştırmalı ölçmeye de oldukça uygundur (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Bu ölçekte denekten bir olgu hakkında hissettiği duygunun olumlu veya olumsuz anlamda büyüklüğüne göre temiz-kirli zayıf-güçlü gibi iki zıt ifade arasındaki 7 kademeden kendine uygun olanını işaretlemesi istenmektedir. Örneğin deneğe Türkler hakkındaki görüşü sorulduğunda, zayıf ve güçlü arasında yer alan 7 kademeden katıldığı ifadeye en yakın olanına doğru olmak üzere bir boşluğa işaret koyması istenecektir.

Şekil 8: Duygusal Anlam Ölçeği Örneği

Kaynak: Lindgren (1973)'den aktaran Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014

Şekil 8'de, Amerikalı üniversite öğrencilerinin ABD ve Fransa hakkındaki duygusal anlam ölçeğine göre sıralamaları gösterilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu iktisat eğitimi alan lisans öğrencilerinin iktisat eğitimine karşı tutumlarını belirlemek, ardından bu tutumları öğrencilerin profillerine göre karşılaştırmak oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin iktisat eğitimine olan bakışları, iktisat eğitimine karşı takındıkları bilişsel, duygusal ve davranışsal tavırları ile bölüm hakkındaki düşünceleri detaylandırılarak incelenmiştir. Öğrencilerin iktisat eğitimine karşı tutumları ile öğrencilerin sahip oldukları profiller karşılaştırılarak öğrenci tutumlarının öğrenci profillerine göre ne şekilde değişiklik gösterdiği üzerinde durulmuştur. Günümüzde iktisat eğitimine karşı azalan ilginin nedenleri hakkında ipuçları elde edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede öğrencilerin bölüme karşı olan olası olumsuz tutumlarının sebepleri belirlenmeye çalışılmış ve bu tutumların olumluya çevrilmesi için alınması gereken önlemler konusunda diğer araştırmacılar için veri havuzu oluşturularak, karar alıcılara öneriler sunulmuştur.

3.2. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmada uygulanan metodoloji dokuz başlık altında açıklanmıştır.

3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma; lisans seviyesindeki iktisat öğrencilerinin iktisat eğitimine karşı tutumlarını belirlemek, öğrencilerin iktisat eğitimine karşı takındıkları olumsuz tutumların sebeplerini öğrenci profillerini de göz önüne alarak ortaya koymak ve belirlenen bu sebeplerin ortadan

kaldırılması için yapılması gerekenler hakkında çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılmaktadır.

Öğrencilerin iktisat eğitimine karşı lisans eğitimleri sırasında geliştirdikleri olumsuz tutumlar onların derslere yeterince konsantre olamamalarına, zoraki şekilde derslere devam etmelerine, istemeyerek ders çalışmalarına neden olmaktadır. Bunun sonucunda da amacı sadece dersleri geçmek için sınavlardan yeterli puan almak olan öğrenciler ve akademik olarak istenen yeterlilik seviyesinde olmayan mezunlar ortaya çıkmaktadır. Bu durum öğrencilerin mezuniyet sonrası iş yaşamlarını da olumsuz etkilemekte, işverenlerin onlardan bekledikleri performansı gösterememelerine neden olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin bölümlerindeki eğitime karşı olumlu tutum sergilemeleri akademik olarak yeterli donanıma sahip mezunlar verebilmek ve mezuniyet sonrası başarılı bir iş hayatı sürdürebilmek açısından önemlidir.

3.2.2. Varsayımlar ve Sınırlılıklar

Araştırmada;

(i) Seçilen örneklemin evreni tam olarak temsil ettiği,

(ii) Katılımcıların kendilerine yöneltilen anket sorularına içten ve dürüst cevaplar verdikleri,

(iii) Seçilen araştırma yönteminin araştırmanın amacına uygun olduğu,

(iv) Toplanan verilerin araştırma için yeterli olduğu,

varsayılmıştır.

Araştırma;

(i) Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü öğrencileri ile,

(ii) Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü öğrencileri ile,

(iii) Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü öğrencileri ile,

(iv) 2019 yılında uygulanan anket çalışması ile,

sınırlıdır.

3.2.3. Araştırma Modeli

Türkiye'de iktisat eğitimine karşı öğrenci tutumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. İnsanlara sorular yönelterek birçok konu hakkında bilgi edinmek mümkündür. Bazı durumlarda yapılan gözlemlerle edinilemeyecek veriler soru-cevap silsilesi içerisinde elde edilebilir (Baş, 2013). Anket, seçilen bir problem çerçevesinde belirli hipotezlere dayanarak oluşturulan sorularla belli bir sistem dahilinde veri toplanması tekniğidir. Anket tekniği sınırlı sürede büyük örneklemlerden veri toplanması gerektiğinde oldukça kullanışlıdır. Anket tekniği araştırma konusunun ve problemin belirlenmesi, belirli hipotezler oluşturulması, bu doğrultuda sorular hazırlanması, bu soruların ön test yapılarak değerlendirilmesi, belirlenen sorularla anket formunun oluşturulması, anketin örnekleme uygulanması ve sonuçların analizi aşamalarından oluşmaktadır. Anket uygulaması katılımcıyla yüz yüzeyken uygulanabileceği gibi anket formunun katılımcıya postayla gönderilmesiyle veya anket sorularının telefonda sorulması yoluyla da uygulanabilir. Anket tekniği büyük ve coğrafi olarak geniş bir alana yayılan gruplardan veri toplanması gerektiğinde oldukça işlevsel ve ekonomiktir. Anket tekniği ayrıca katılımcıya anonimlik sağlayan bir veri toplama tekniğidir. Bunların yanı sıra anketler seçenekli sorular şeklinde uygulandıklarında katılımcıyı verecekleri cevap konusunda sınırlandırırlar. Ayrıca anket sonuçlarının güvenirliği katılımcıların sorulara içten ve doğru yanıtlar vermesiyle mümkün olabilmektedir.

3.2.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezlerini;

H_1; Tutumlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_2; Tutumlar yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.

H_3; Tutumlar okullara göre farklılık göstermektedir.

H_4; Tutumlar sınıf düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

H_5; Tutumlar bölüme yerleşilen tercih sırasına göre farklılık göstermektedir.

H_6; Tutumlar aile ikamet yerlerine göre farklılık göstermektedir.

H_7; Tutumlar öğrencilerin barınma yerlerine göre farklılık göstermektedir.

H_8; Tutumlar aile gelirlerine göre farklılık göstermektedir.

H_9; Tutumlar önerilen ders kitaplarını alıp almama durumuna göre farklılık göstermektedir.

oluşturmaktadır.

3.2.5. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesini, "Türkiye'de lisans seviyesinde iktisat eğitimine karşı öğrenci tutumları nasıldır ve bu tutumlar öğrenci profillerine göre ne şekilde değişiklik göstermektedir?" sorusu oluşturmaktadır.

Alt problemler olarak ise;

(i) Öğrenciler bölümü kendi istekleriyle mi tercih etmektedirler?

(ii) Öğrenciler bu bölümde aldıkları eğitimi yeterli görmekte midirler?

(iii) Öğrencilerin bölüm dersleri hakkındaki fikirleri nelerdir?

(iv) Öğrencilerin bölüme girişte kullanılan kriterler hakkındaki düşünceleri nelerdir?

(v) Öğrencilerin iktisat eğitimine karşı nasıl bir tavır sergilemektedirler?

sorularına yanıtlar aranmıştır.

3.2.6. Evren ve Örneklem

Araştırma; toplumca kabul görmüş ve öğrencilerin rağbet ettikleri bir üniversite olan Hacettepe, kuruluş tarihi çok eski olmasa da öğrenciler arasında ilgi gören bir üniversite olan Pamukkale ve yeni kurulan Aksaray Üniversiteleri İktisat Bölümlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2019 yılında Aksaray Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri, İktisat Bölümlerinde öğrenim görmekte olan bütün sınıflardaki öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırma için örneklem oluşturulurken her okuldaki her sınıftan rastgele örneklem yöntemiyle eşit sayıda öğrenci seçilmesine karar verilmiştir. Bu çerçevede her bir okuldaki bütün sınıflardaki öğrenciler arasından her bir sınıf için 50 öğrenci olacak şekilde her okuldan 200, toplamda ise 600 öğrencinin gönüllülük esasına dayalı olarak rastgele örneklem şeklinde seçilmesi düşünülmüştür. Ancak Aksaray Üniversitesi, İktisat Bölümü 1. sınıf öğrenci mevcudu 50 öğrencilik örneklem oluşturulması için yeterli sayıda değildir. Bu nedenle Aksaray Üniversitesi, İktisat Bölümü 1. sınıf öğrencileri arasından gönüllülük esasına dayalı olarak ulaşılabilen 28 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Örneklem; Aksaray Üniversitesinde 178, Pamukkale Üniversitesinde 200 ve Hacettepe Üniversitesinde 200 olmak üzere toplamda 578 öğrenciden meydana gelmektedir. Bu 578 iktisat öğrencisine hazırlanan anket uygulanmıştır.

3.2.7. Veri Toplama Araçları

Konu ile ilgili tez, makale ve kitaplar vasıtasıyla geniş bir kaynak taraması yapılarak işe başlanmıştır. Verilerin anket tekniği ile toplanmasının doğru olacağına karar verilmiştir.

Araştırmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde iktisat bölümü öğrencilerinin bölüm eğitimine karşı tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlu sorulara ihtiyaç duyulmuştur. Anket soruları hazırlanırken Güllü ve Güçlü (2009) ile Aktaş ve Alıcı (2012)'nın hazırladıkları tutum ölçeklerinden ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu tutum ölçeklerindeki maddeler uzman görüşleri doğrultusunda ankete alınmış, eksik kalan alanlara yine uzman görüşleri doğrultusunda anket maddeleri eklenmiştir. Anketin bu bölümü 5'li likert ölçeğine göre "(1) Kesinlikle katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Ne katılıyorum, Ne katılmıyorum (4) Katılıyorum (5) Kesinlikle katılıyorum" yanıt ifadeleri içeren 38 soru şeklinde hazırlanmıştır.

Anketin ikinci bölümünde ise ankete katılan öğrencilerin profillerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu maksatla ankete alınacak maddelerinin belirlenmesinde Şenses (2005)'in çalışmasından ve uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Anketin bu bölümünde üç adet açık uçlu soru ile birlikte yirmi bir çoktan seçmeli soru yer almaktadır.

Oluşturulan soruların hangilerinin ankette yer alacağına uzman görüşlerinden yararlanılarak karar verilmiş, soruların geçerlik ve güvenirliğini test etmek maksadıyla

rastgele seçilen 20 öğrenciye pilot uygulama yapılmış, pilot uygulama sonucu uygun olmayan sorular anketten çıkartılarak ankete son şekli verilmiştir.

Oluşturulan anket yardımıyla öğrencilerin iktisat eğitimine karşı tutumları ile öğrencilerin genel demografik profillerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.2.8. Verilerin Toplanma Süreci

İlgili kurumlarda hazırlanan anketin uygulanabilmesi için gereken izin resmi yazışmalar ile yetkili makamlardan alınmıştır. İzinler alındıktan sonra anket uygulaması yapılacak olan üniversitelerin yetkilileriyle iletişime geçilmiş ve anket uygulaması için uygun zaman dilimleri belirlenmiştir. Belirlenen bu zaman dilimlerinde ilgili üniversitelere gidilmiş ve her bir sınıftan gereken sayıda öğrenciye gönüllülük esası çerçevesinde anket kağıtları verilerek sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Anket cevaplanmaya başlanmadan önce öğrencilere verecekleri cevapların gizli tutulacağı ve bu araştırma dışında kullanılmayacağı açıklanmıştır. Anket verilerinin güvenirliğini artırmak için anket doldurmaya isteksiz öğrencilere anketi doldurmaları için ısrarda bulunulmamış, anketler anketi doldurmaya istekli öğrencilere dağıtılmıştır. Anket doldurulurken öğrencilerin yakınında bulunulmuş, öğrencilerce anlaşılmayan sorular hakkında gereken açıklamalar yapılmıştır.

3.2.9. Verilerin Analizi

Anket vasıtasıyla toplanan veriler SPSS 23 paket programına girilmiştir. Öncelikle toplanan verilerin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Ardından öğrenci profillerine ilişkin tablolar hazırlanmıştır. Daha sonra tutumların öğrenci profil özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Bağımsız Örneklem t-testi ve Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Veri Toplama Aracının Geçerliği ve Güvenirliği

Bu bölümde tutum ölçeğine faktör analizi uygulanarak ölçeğin boyutları tespit edilmeye çalışılmıştır. Faktör analizi, birbiriyle ilgisi bulunan çok sayıdaki değişkeni bir araya toplayarak az sayıda ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler ortaya çıkarmayı hedefleyen çok değişkenli bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2002). Faktör analizi bir araya topladığı bu değişkenlerin, faktör olarak tanımlanmasını sağlamaktadır (Patır, 2009). Faktör analizinde, hazırlanan ölçekte bulunan her bir madde için, cevaplayıcıların verdikleri çok sayıda tepki arasında belli bir düzen bulunup bulunmadığına bakılır (Tavşancıl, 2010). Örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) aracılığı ile tespit edilir. KMO ölçütü, gözlemlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayıları büyüklüğünün karşılaştırıldığı bir indekstir (Patır, 2009). KMO ölçütü 0,90-1 aralığı için mükemmel, 0,80-0,89 aralığı için çok iyi, 0,70- 0,79 aralığı için iyi, 0,60-0,69 aralığı için orta, 0,50-0,59 aralığı için zayıf ve 0,50 altı için veri setinin faktör analizine uygun olmadığı anlamlarına gelmektedir (Aydın, 2007). KMO değeri 0,50'nin altında olan ifadeler araştırmadan çıkartılmalıdır. Faktör analizine uygunluk testlerinden biri de Bartlett Testi'dir. Bartlett testi önceki korelasyon matrisini incelemekte ve bu korelasyon matrisinin istatistiki olarak anlamlı olup olmadığına bakmaktadır. Bu test sonucunun anlamlı çıkması beklenmektedir (Yaşlıoğlu, 2017). Faktör analizinde bakılan bir diğer olgu ise özdeğerdir. Özdeğer her bir faktörün faktör yüklerinin kareleri toplamıdır. Özdeğer her

bir faktör tarafından açıklanan varyansın oranının belirlenmesinde ve önemli faktörlerin miktarına karar verme sırasında kullanılan bir katsayısıdır. Özdeğer arttıkça, faktörün açıkladığı varyans da artmaktadır (Patır, 2009). Açıklanan varyans tablosu da faktör analizi için önemli bir veridir. Açıklanan varyansın toplam varyansın en az %50'sini oluşturuyor olması faktör analizi açısından önemlidir. Çünkü oluşturulan faktörlerin değişkenlerin toplam varyansının yarısından azını açıklaması durumunda bunların temsil yeteneğinden bahsetmek doğru olmaz (Yaşlıoğlu, 2017). Faktör yük değeri ise, maddeler ile faktörler arasındaki ilişkiyi belirten bir katsayıdır. Maddelerin bulundukları faktördeki yük değerlerinin olabildiğince yüksek olması beklenmektedir (Patır, 2009). Genel olarak, işaretine bakılmaksızın yük değeri 0,60 ve üstü olanlar yüksek; 0,30-0,59 arası olanlar ise orta düzeyde büyüklük olarak sıralanabilir (Büyüköztürk, 2002). Ölçekte bulunan maddelerin güvenirliğine bakmak için Cronbach Alfa Katsayısı kullanılmaktadır. Cronbach Alfa katsayısı değeri, ölçme aracının ne kadar homojen olduğunun bir göstergesidir (Yaşar, 2014). Likert tipi bir ölçekte yeterli kabul edilebilecek Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı değeri 1'e olabildiğince yakın olmalıdır (Tezbaşaran, 2008). Araştırmada kullanılan tutum ölçeği maddelerine verilen cevaplara yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen değerler Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Faktör Analizi

Tutum Ölçeği	
Boyutlar	**Faktör Yükleri**
Boyut 1: Davranışsal Tutum Özdeğer= 6,362; Açıklanan Varyans= 31,808 α= 0,842	
İktisat alanında düzenlenen bilimsel etkinliklere (konferans, panel vb.) katılmaktan hoşlanırım.	0,585
İktisat bölümünde okumaktan zevk alırım.	0,603
İktisat ile alakalı her şey ilgimi çeker.	0,605
Bölüm derslerinde öğrendiğim bilgileri çevremdeki insanlara anlatmaktan hoşlanırım.	0,705
Sınıfta ders konularıyla ilgili tartışmalara katılmaktan hoşlanırım.	0,710
Sınıf arkadaşlarımla iktisat ile ilgili konuları tartışmaktan hoşlanırım.	0,720
Boş zamanlarımda iktisadi konularda ile ilgili çalışmalar yaparım.	0,728

Boyut 2: Bilişsel Tutum Özdeğer= 2,139; Açıklanan Varyans= 10,697 α= 0,815	
Bölüm derslerinde öğrendiğim bilgiler mesleğimi yapabilmem için olmazsa olmaz bir ön koşuldur.	0,508
Bölüm dersleri sayesinde hayatta neler yapabileceğimin farkına vardım.	0,592
Bölüm derslerinde öğrendiklerimi günlük yaşantımda kullanıyorum.	0,600
Bölüm derslerinin bana katkı sağladığını düşünüyorum.	0,681
Bölüm dersleri sayesinde ekonominin işleyişini daha iyi anlamaya başladığımı düşünüyorum.	0,718
Bölüm dersleri sayesinde iktisadın insan hayatı için olan gerekliliğinin farkına vardım.	0,727
Bölüm dersleri sayesinde ekonomi hakkındaki bilgilerim artıyor.	0,750
Boyut 3: Duygusal Tutum Özdeğer= 1,580; Açıklanan Varyans= 7,901 α= 0,762	
Mezuniyet sonrası iş bulma kaygısı iktisat bölümüne olan heyecanımı azalttı.	0,570
Bölüm derslerindeki konular benim için çok karmaşıktır.	0,576
Geçmişe dönme fırsatım olsa iktisat bölümü yerine başka bir bölüm seçerdim.	0,580
Bölüm müfredatındaki derslere çalışmak bende mutsuzluğa neden olur.	0,684
Bölüm derslerine çalışmak bana sıkıcı gelir.	0,753
Bölüm derslerine çalışmak üzerimde baskı yaratır.	0,775
N=578 KMO=0,900 Bartlett's Test of Sphericity $\chi 2$ = 4068,202216; p= 0,000 Toplam Açıklanan Varyans= %50,406	

Araştırmada kullanılan tutum ölçeğini oluşturan ifadelere verilen cevaplar faktör analizine tabi tutulmuş ve faktör yükü 0,50 altında olan ifadeler analizden çıkarılmıştır. Tutum ölçeğinin KMO değeri 0,900 olarak belirlenmiştir. Bu değer 0,9-1 aralığında olduğu için örneklem büyüklüğünün faktör analizi için "mükemmel" derecede yeterli olduğu anlamına gelmektedir. Bartlett's Test of Sphericity sonucu anlamlılık derecesi p=0,000 olarak bulunmuştur bu da verilerin faktör analizi için uygun olduğu anlamına gelmektedir.

Faktör analizi sonucunda tutum ölçeği için belirlenen üç boyut toplam varyansın %50,4'ünü oluşturmaktadır. Birinci boyut "davranışsal", ikinci boyut "bilişsel", üçüncü boyut ise "duygusal" olarak isimlendirilmiştir.

Davranışsal boyut toplam varyansın %31,808'ini açıklamaktadır. Bu boyut için özdeğer, 6,362, α değeri, 0,842 olarak bulunmuştur. Bilişsel boyut toplam varyansın %10,697'ini açıklamaktadır. Bu boyut için özdeğer, 2,139, α değeri, 0,815 olarak bulunmuştur. Duygusal boyut toplam varyansın %7,901'ini açıklamaktadır. Bu boyut için özdeğer, 1,580, α değeri, 0,762 olarak bulunmuştur.

4.2. Öğrencilerin Genel Profillerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmada yer alan öğrencilerin genel profillerine ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin üniversitelere göre cinsiyet dağılımını Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Üniversitelere Göre Cinsiyet Dağılımı

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Cinsiyet	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Erkek	82	46,1	85	42,5	96	48,0
Kadın	96	53,9	115	57,5	104	52,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 12'ye göre, her üç üniversitede de anket katılımcılarının çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversitelere göre yaş dağılımını Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Üniversitelere Göre Yaş Dağılımı

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Yaş	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
17 ve daha küçük	0	0	0	0	0	0
18 - 21	81	45,5	91	45,5	99	49,5
22 - 25	90	50,6	102	51,0	98	49,0
26 - 29	5	2,8	4	2,0	3	1,5
30 ve daha büyük	2	1,1	3	1,5	0	0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 13'e göre, iki üniversitede ana yaş grubunu 22-25 grubu oluşturmaktayken, Hacettepe Üniversitesinde 18-21 ve 22-25 yaş grupları neredeyse eşittir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları sınıflara ilişkin veriler Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Üniversitelerde Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımı

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Sınıf	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
1	28	15,7	50	25,0	50	25,0
2	50	28,1	50	25,0	50	25,0
3	50	28,1	50	25,0	50	25,0
4	50	28,1	50	25,0	50	25,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 14'e göre, anket verilerinin her okuldaki her sınıf seviyesinden ellişer öğrenci olacak şekilde toplanması düşünülerek yola çıkılmıştır bunda büyük ölçüde başarılı da olunmuştur. Bu hedefin gerçekleştirilemediği tek nokta Aksaray Üniversitesi, İktisat Bölümü, 1. sınıf seviyesidir. Aksaray Üniversitesinde 1. sınıf seviyesinde elli öğrenci bulunmadığından istenen sayıda anket verisi toplanamamıştır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre dağılımları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Mezun Olunan Lise Türleri

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Lise Türü	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Anadolu Lisesi	74	41,6	132	66,0	157	78,5
Fen Lisesi	2	1,1	2	1,0	4	2,0
İmam - Hatip Lisesi	34	19,1	6	3,0	3	1,5
Meslek Lisesi	28	15,7	34	17,0	6	3,0
Açık Öğretim Lisesi	6	3,4	2	1,0	6	3,0
Özel Lise	34	19,1	24	12,0	24	12,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 15'e göre, öğrencilerin mezun oldukları lise türlerinde Anadolu Liseleri ilk sırada yer almaktadır. Anadolu Lisesi mezunları her üç okulda da en büyük grubu oluşturmaktadır. Özellikle Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin %78,5 gibi büyük bir kısmını Anadolu Lisesi mezunları oluşturmaktadır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin mezun oldukları lise alanlarına göre dağılımları aşağıdaki Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Mezun Olunan Lise Alanları

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Lise Alanı	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Fen	10	5,6	22	11,0	57	28,5
Sosyal	6	3,4	3	1,5	2	1,0
Türkçe - Matematik	92	51,7	135	67,5	127	63,5

Alan Yok	30	16,9	15	7,5	12	6,0
Diğer	40	22,5	25	12,5	2	1,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 16'ya göre, her üç üniversitede de "Türkçe-Matematik" alanı mezunu öğrenciler toplam öğrencilerin yarıdan fazlasını oluşturmaktadır. İkinci sırayı; Aksaray ve Pamukkale Üniversitelerinde "Diğer" seçeneğini işaretleyen öğrenciler almaktayken, Hacettepe Üniversitesinde bu sıra "Fen" alanında eğitim görmüş olan öğrencilere aittir.

Öğrencilerin iktisat bölümüne yerleşikleri tercih sıraları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Bölüme Yerleşilen Tercih Sırası

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Tercih Sırası	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
1	54	30,3	73	36,5	45	22,5
2	23	12,9	23	11,5	26	13,0
3	33	18,5	23	11,5	17	8,5
4	11	6,2	13	6,5	22	11,0
5 ve üzeri	57	32,1	68	34,0	90	45,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 17'ye göre, bölüme ilk tercih olarak yerleşenler %36,5 ile en fazla Pamukkale Üniversitesinde bulunmaktadır. Pamukkale Üniversitesini %30,3 ile Aksaray Üniversitesi takip etmektedir. Hacettepe Üniversitesine ilk tercih olarak yerleşenler %22,5'lik kesimi oluşturmaktadır. Hacettepe Üniversitesine yerleşme tercih sırası 5 ve üzeri olanlar %45 ile bu üniversitede en büyük grubu oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin ikamet ettikleri coğrafi bölgelere ilişkin dağılımları Tablo 18'de verilmiştir

Tablo 18. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Aile İkamet Yerleri

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Meslek	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Marmara Bölgesi	15	8,4	27	13,5	20	10,0
Ege Bölgesi	2	1,1	134	67,0	19	9,5
Akdeniz Bölgesi	17	9,5	15	7,5	14	7,0
İç Anadolu Bölgesi	120	67,5	13	6,5	132	66,0
Karadeniz Bölgesi	0	0	7	3,5	10	5,0
Doğu Anadolu Bölgesi	2	1,1	2	1,0	2	1,0
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2	1,1	2	1,0	2	1,0
Yurtdışı	20	11,3	0	0	1	0,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 18'e göre, her üç üniversitede de üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun ailesi, üniversitenin bulunduğu coğrafi bölgede ikamet etmektedir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin barınma durumlarına göre dağılımları Tablo 19'da verilmiştir

Tablo 19. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Barınma Durumları

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Barınma Durumu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Aile Yanında	64	36,0	63	31,5	116	58,0
Ev (Tek Başına)	2	1,1	28	14,0	12	6,0
Ev (Arkadaşla)	39	21,9	50	25,0	20	10,0
Devlet Yurdu	49	27,5	49	24,5	30	15,0
Özel Yurt	24	13,5	10	5,0	22	11,0

Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 19'a göre, her üç üniversitede de öğrencilerin çoğunluğu ailelerinin yanında ikamet etmektedir. Ancak Hacettepe Üniversitesinde ailelerinin yanında barınan öğrencilerin oranı %58 ile diğer üniversitelere göre oldukça yüksektir.

Anketi cevaplayan öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine ilişkin dağılım Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Babalarının Eğitim Düzeyleri

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Eğitim Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Yok	4	2,2	0	0	0	0
İlköğretim	89	50,0	106	53,0	36	18,0
Lise	50	28,1	62	31,0	73	36,5
Üniversite	31	17,4	29	14,5	81	40,5
Yüksek Lisans / Doktora	4	2,2	3	1,5	10	5,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 20'ye göre, Aksaray ve Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyleri ağırlıklı olarak ilköğretim seviyesinde iken Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyi üniversite ağırlıklıdır. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyi diğer iki üniversiteye göre yüksektir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin babalarının mesleklerine ilişkin veriler Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Babalarının Meslekleri

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Meslek	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Memur	29	16,3	14	7,0	32	16,0
İşçi	46	25,8	58	29,0	16	8,0
Çalışmıyor	7	3,9	7	3,5	3	1,5
Emekli	43	24,2	55	27,5	76	38,0
Akademisyen	1	,6	1	,5	3	1,5
Öğrenci	0	0	1	,5	0	0
Diğer	52	29,2	64	32,0	70	35,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 21'e göre, Aksaray ve Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin çoğunluğu babalarının mesleği olarak diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin babaları ise çoğunlukla emeklidir. Bu üniversitede diğer seçeneği ikinci sırada gelmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine ilişkin veriler Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Annelerinin Eğitim Düzeyleri

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Eğitim Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Yok	14	7,9	6	3,0	2	1,0
İlköğretim	111	62,4	134	67,0	58	29,0
Lise	34	19,1	46	23,0	91	45,5
Üniversite	17	9,6	14	7,0	45	22,5
Yüksek Lisans / Doktora	2	1,1	0	0	4	2,0

Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100**	**200**	**100**

Tablo 22'ye göre, anneler arasında babalara göre hiç eğitim almamış kişi sayısı çok daha fazladır. Annesi eğitim almayan öğrenciler %7,9 ile en çok Aksaray Üniversitesinde bulunmaktadır. Üniversite mezunu annelerin sayısı da babalara göre oldukça azdır. Annesi üniversite mezunu olan öğrenciler %22,5 ile en çok Hacettepe Üniversitesinde bulunmaktadır. Lisansüstü eğitim alan anneler Aksaray ve Hacettepe Üniversitesi öğrencileri arasında bulunmaktadır. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin anneleri diğer üniversite öğrenci annelerine göre daha yüksek eğitim almışlardır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin Annelerinin mesleklerine ilişkin veriler Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Annelerinin Meslekleri

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Meslek	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Memur	10	5,6	7	3,5	15	7,5
İşçi	11	6,2	25	12,5	13	6,5
Çalışmıyor	143	80,3	143	71,5	123	61,5
Emekli	3	1,7	14	7,0	26	13,0
Akademisyen	3	1,7	0	0	1	,5
Öğrenci	0	0	0	0	0	0
Diğer	8	4,5	11	5,5	22	11,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 23'e göre, Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin annelerinin %80,3'ü, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin annelerinin %71,5'i, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin annelerinin ise %61,5'i herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeylerine ilişkin veriler Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyleri

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Aylık Gelir (TL)	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
0 - 2000	41	23,0	31	15,5	6	3,0
2001 - 4000	84	47,2	91	45,5	53	26,5
4001 - 6000	32	18,0	42	21,0	61	30,5
6001 - 8000	13	7,3	18	9,0	38	19,0
8001 - 10000	6	3,4	10	5,0	20	10,0
1001 ve üzeri	2	1,1	8	4,0	22	11,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 24'e göre, 0-2000 TL arası aile gelirine sahip olan öğrenciler en çok %23 ile Aksaray Üniversitesinde bulunmaktadır. Hacettepe Üniversitesinde ailesi bu gelir seviyesinde olan öğrenciler sadece %3'lük kesimi oluşturmaktadır. Aksaray ve Pamukkale Üniversiteleri öğrencilerinin aile gelirleri 2001- 4000 TL düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Genel olarak bakıldığında Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin aile gelirleri diğer üniversite öğrencilerine göre daha yüksektir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin hali hazırda devam ettikleri iktisat bölümünü üniversite sınavına kaçıncı girişlerinde kazandıkları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Öğrencilerin İktisat Bölümünü Kazanana Kadar Üniversite Sınavına Giriş Sayıları

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Sınava Giriş Sayısı	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
1	103	57,9	124	62,0	130	65,0
2	60	33,7	68	34,0	62	31,0
3	12	6,7	6	3,0	7	3,5
4	2	1,1	1	,5	1	,5

5 ve üzeri	1	,6	1	,5	0	0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 25'e göre, her üç üniversite öğrencilerinin de çoğunluğu iktisat bölümünü, üniversite sınavına ilk girişlerinde kazandıklarını belirtmektedir. Hacettepe Üniversitesinde 5 ve üzeri sınav giriş sayısına sahip öğrenci bulunmamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin hali hazırda öğrenim gördükleri iktisat bölümünü kazandıkları üniversite sınavında kaç adet matematik neti yaptıklarına ilişkin veriler Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Öğrencilerin İktisat Bölümünü Kazandıkları Sınavda Yaptıkları Matematik Neti Sayıları

Matematik Neti Sayısı	**Aksaray Üniversitesi**		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
	f	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
0 - 5	38	21,3	18	9,0	0	0
5 - 10	58	32,6	66	33,0	3	1,5
10 - 15	59	33,1	66	33,0	13	6,5
15 - 20	12	6,7	37	18,5	34	17,0
20 - 25	3	1,7	9	4,5	52	26,0
25 ve üzeri	8	4,5	4	2,0	98	49,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 26'ya göre, üniversite sınavı matematik neti sayılarında Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin üstünlüğü vardır. Bu üniversite öğrencileri diğer üniversite öğrencilerine göre üniversite sınavında daha fazla matematik neti yapmışlardır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin hali hazırda öğrenim gördükleri iktisat bölümünü kazandıkları üniversite sınavında kaç adet Türkçe neti yaptıklarına ilişkin veriler Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 27. Öğrencilerin İktisat Bölümünü Kazandıkları Sınavda Yaptıkları Türkçe Neti Sayıları

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Türkçe Neti Sayısı	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
0 - 5	0	0	1	,5	0	0
5 - 10	6	3,4	1	,5	0	0
10 - 15	10	5,6	8	4,0	2	1,0
15 - 20	42	23,6	32	16,0	5	2,5
20 - 25	64	36,0	69	34,5	16	8,0
25 ve üzeri	56	31,5	89	44,5	177	88,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 27'ye göre, her üç üniversite öğrencileri de Türkçede matematiğe göre daha başarılıdırlar. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin %88,5'i üniversite sınavında 25 ve üzeri net yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu üniversite öğrencileri Türkçe başarısında da diğer üniversite öğrencilerinin önünde yer almaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin iktisat bölümüne gelmeden önce bölüm hakkında araştırma yapıp yapmadıklarına ilişkin veriler Tablo 28'de gösterilmiştir.

Tablo 28. İktisat Bölümüne Gelmeden Önce Bölüm Hakkında Araştırma Yapma Durumu

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Evet Araştırma Yaptım	63	35,4	68	34,0	89	44,5
Biraz Araştırma Yaptım	73	41,0	91	45,5	90	45,0
Hiç Araştırma Yapmadım	42	23,6	41	20,5	21	10,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 28'e göre, hiç araştırma yapmadan iktisat bölümüne gelen öğrenciler %23,6'lık oranla en fazla Aksaray Üniversitesinde bulunmaktadır. Bölüme araştırma yaparak gelen öğrencilerin en fazla olduğu üniversite ise %44,5 ile Hacettepe'dir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin yazılarını düzenli takip ettikleri bir ekonomistin bulunup bulunmadığı sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. Öğrencilerin Yazılarını Düzenli Olarak Takip Ettikleri Bir Ekonomistin Bulunma Durumu

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Evet Var	51	28,7	65	32,5	76	38,0
Hayır Yok	127	71,3	135	67,5	124	62,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 29'a göre, her üç üniversite öğrencilerinin de çoğunluğu herhangi bir ekonomistin yazılarını takip etmemektedir. Bir ekonomisti takip eden öğrenciler %38 ile en fazla Hacettepe Üniversitesinde bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin güncel ekonomik olayları takip etme durumuna ilişkin veriler Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30. Güncel Ekonomik Olayları Takip Etme Durumu

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Evet Takip Ederim	135	75,8	165	82,5	168	84,0
Hayır Takip Etmem	43	24,2	35	17,5	32	16,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 30'a göre, Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin %75,8'i, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin %82,5'i, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin ise %84'ü güncel ekonomik olayları takip etmektedir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin geçen dönem derslerin ne kadarına devam ettikleri sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin veriler Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 31. Öğrencilerin Geçen Dönem Derslerin Yaklaşık Ne Kadarına Devam Ettikleri

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Hepsine	97	54,5	65	32,5	58	29,0
%90'ına	30	16,9	65	32,5	51	25,5
%80'ına	23	12,9	44	22,0	33	16,5
%70'ına	28	15,7	26	13,0	58	29,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 31'e göre, derslere devam konusunda Aksaray Üniversitesi iktisat bölümü öğrencileri bir adım öndedir Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin %54,5'i derslerin tamamına devam ettiklerini belirtmiştir. Derslere devam konusunda Hacettepe Üniversitesi öğrencileri diğer üniversite öğrencilerine göre geride kalmışlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin derslerde anlatılanları düzenli şekilde not alıp almadıkları sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin veriler Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 32. Derslerde Anlatılanların Öğrencilerce Not Alınma Durumu

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Evet Not Alırım	155	87,1	160	80,0	158	79,0
Hayır Not Almam	23	12,9	40	20,0	42	21,0

Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 32'ye göre, her üç üniversite öğrencilerinin de büyük çoğunluğu derslerde anlatılanları not almaktadır. Aksaray Üniversitesi öğrencileri not alma konusunda %87,1 oranla bir adım önde yer almaktadır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin öğretim üyelerinin ders için önerdiği kaynak kitapları alıp almama durumuna ilişkin veriler Tablo 33'de gösterilmiştir

.

Tablo 33. Öğretim Üyelerinin Ders İçin Önerdiği Kaynak Kitapların Öğrencilerce Satın Alınma Durumu

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Evet Satın Alırım	156	87,6	144	72,0	155	77,5
Hayır Satın Almam	22	12,4	56	28,0	45	22,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 33'e göre, Aksaray Üniversitesi öğrencileri %87,6'lık oran ile Hacettepe ve Pamukkale Üniversitesi öğrencilerine göre kaynak ders kitabı satın alma konusunda daha istekli görünmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen "Ders çalışmak için uygun bir ortamının var mı?" sorusuna verilen cevaplar Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34. Öğrencilerin Ders Çalışmak İçin Uygun Bir Ortamlarının Bulunma Durumu

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Evet Var	156	87,6	183	91,5	187	93,5
Hayır Yok	22	12,4	17	8,5	13	6,5

Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 34 incelendiğinde, her üç üniversite iktisat bölümü öğrencilerinin de çok büyük bir kısmının çalışmak için uygun bir ortamının bulunduğu görülmektedir. Çalışmak için uygun bir ortamı bulunmadığını belirten öğrenciler %12,4 oranla en fazla Aksaray Üniversitesinde bulunmaktadır.

4.3. Öğrencilerin İktisat Bölümüne Dair Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmada yer alan öğrencilerin aldıkları iktisat eğitimi hakkında kendilerine sorulan sorulara verdikleri cevaplar ile ilgili bulgulara yer verilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilere, şu an katlandıkları zahmetlerin karşılığını gelecekte alacaklarına inanıp inanmadıklarına dair sorulan soruya verdikleri yanıtlara ilişkin veriler Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35. Şu An Katlandığım Zahmetlerin Karşılığını Gelecekte Alacağıma İnanıyorum

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	23	12,9	31	15,5	32	16,0
Katılmıyorum	17	9,6	28	14,0	35	17,5
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	41	23,0	45	22,5	38	19,0
Katılıyorum	36	20,2	57	28,5	62	31,0
Kesinlikle katılıyorum	61	34,3	39	19,5	33	16,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 35 incelendiğinde, bu görüşe katılan öğrencilerin her üç üniversitede de toplamın yarısından fazlasını oluşturduğu görülmektedir. Her üç üniversite öğrencilerinin de yaklaşık yarısı katlandıkları zahmetlerin karşılığını gelecekte alacaklarına inanmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaptıkları bölüm tercihi konusunda fikirlerinin değişip değişmediğine ilişkin bulgular elde etmek için sorulan "Geçmişe dönme fırsatım olsa iktisat bölümü yerine başka bir bölüm seçerdim." sorusuna verilen yanıtlara ilişkin veriler Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36. Geçmişe Dönme Fırsatım Olsa İktisat Bölümü Yerine Başka Bir Bölüm Seçerdim

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**F**	**%**	**F**	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	38	21,3	33	16,5	46	23,0
Katılmıyorum	19	10,7	34	17,0	37	18,5
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	34	19,1	49	24,5	42	21,0
Katılıyorum	22	12,4	22	11,0	30	15,0
Kesinlikle katılıyorum	65	36,5	62	31,0	45	22,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 36'ya göre, geçmişe dönebilse başka bir bölüm seçecek olan öğrenciler Aksaray Üniversitesinde %48,9, Pamukkale Üniversitesinde %42, Hacettepe Üniversitesinde %37,5'lik kesimleri oluşturmaktadır. Her üç üniversitede de öğrencilerin önemli bir kısmı yaptıkları bölüm tercihinden pişmanlık duymaktadır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin eğitim aldıkları iktisat bölümlerindeki eğitim kalitesinden memnuniyet durumlarını belirlemeye yönelik sorulan soruya verdikleri yanıtlara ilişkin veriler Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37. Bölümdeki Eğitim Kalitesinden Memnunum

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	12	6,7	6	3,0	17	8,5
Katılmıyorum	27	15,2	20	10,0	24	12,0
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	56	31,5	49	24,5	65	32,5
Katılıyorum	52	29,2	80	40,0	62	31,0
Kesinlikle katılıyorum	31	17,4	45	22,5	32	16,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 37'ye göre, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin %62,5'i, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin %47'si ve Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin %46,6'sı eğitim aldıkları iktisat bölümündeki eğitim kalitesinden memnun olduklarını belirtmiştir. Bölümlerindeki eğitim kalitesinden memnun olmayanlar Aksaray Üniversitesinde %21,9, Hacettepe Üniversitesinde %20,5 ve Pamukkale Üniversitesinde %13'lük kesimleri oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen, "Sınav puanım ancak bu bölüme yettiği için şu an buradayım." ifadesine öğrencilerin katılıp katılmadıklarına ilişkin cevaplar Tablo 38'de gösterilmiştir.

Tablo 38. Üniversite Sınav Puanım Ancak Bu Bölüme Yettiği İçin Şu An Buradayım

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	42	23,6	34	17,0	70	35,0
Katılmıyorum	31	17,4	46	23,0	45	22,5
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	23	12,9	41	20,5	37	18,5

Katılıyorum	37	20,8	41	20,5	29	14,5
Kesinlikle katılıyorum	45	25,3	38	19,0	19	9,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 38'e göre, bu ifadeye katılan öğrenciler %46,1'lik oran ile en fazla Aksaray Üniversitesinde yer almaktadır. Sınav puanları ancak bu bölüme yettiği için iktisat bölümünü tercih ettiğini belirten öğrenciler Pamukkale Üniversitesinde %39,5, Hacettepe Üniversitesinde ise %24'lük kesimi oluşturmaktadırlar. Bu ifadeye katılmayan öğrencilerin en fazla olduğu üniversite %57,5 ile Hacettepe'dir.

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen, "İktisat bölümüne girişte sayısal ağırlıklı puan türü kullanılmalıdır." ifadesine öğrencilerin katılıp katılmadıklarına ilişkin cevaplar Tablo 39'da gösterilmiştir.

Tablo 39. İktisat Bölümüne Girişte Sayısal Ağırlıklı Puan Türü Kullanılmalıdır

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	25	14,0	21	10,5	19	9,5
Katılmıyorum	19	10,7	25	12,5	32	16,0
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	48	27,0	49	24,5	48	24,0
Katılıyorum	48	27,0	54	27,0	51	25,5
Kesinlikle katılıyorum	38	21,3	51	25,5	50	25,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 39'a göre, iktisat bölümüne girişte sayısal ağırlıklı puan türünün kullanılmasını destekleyenlerin oranı Pamukkale Üniversitesi'nde %52,5, Hacettepe Üniversitesinde %50,5 ve Aksaray Üniversitesinde %48,3'tür. Bu ifadeye destek verenlerle karşı çıkanların oranları her üç üniversitede de birbirine yakındır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin iktisat bölümünü tamamen kendi istekleriyle seçip seçmediklerini belirlemeye yönelik olarak kendilerine sorulan soruya verdikleri cevaplar Tablo 40'ta gösterilmiştir.

Tablo 40. İktisat Bölümünü Tamamen Kendi İsteğimle Tercih Ettim

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	35	19,7	22	11,0	13	6,5
Katılmıyorum	28	15,7	20	10,0	27	13,5
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	35	19,7	48	24,0	41	20,5
Katılıyorum	34	19,1	61	30,5	52	26,0
Kesinlikle katılıyorum	46	25,8	49	24,5	67	33,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 40'a göre, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin %59,5'i, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin %55'i ve Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin %44,9'u iktisat bölümünü tamamen kendi istekleriyle seçtiklerini belirtmiştir. Aksaray üniversitesi öğrencilerinin %35,4'lük kesimi kendi isteği dışında oluşan tesirler neticesinde bu bölümü tercih ettiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilere, iktisat bölümünde sayısal işlem gerektiren derslerdeki başarı durumlarının sorulmuş ve soruya öğrencilerin verdikleri yanıtlar Tablo 41'de gösterilmiştir.

Tablo 41. İktisat Bölümündeki Sayısal İşlem Gerektiren Derslerde Başarılıyım

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	31	17,4	20	10,0	6	3,0
Katılmıyorum	29	16,3	25	12,5	23	11,5
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	55	30,9	70	35,0	49	24,5
Katılıyorum	32	18,0	49	24,5	68	34,0
Kesinlikle katılıyorum	31	17,4	36	18,0	54	27,0
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 41'e göre, iktisat bölümünde sayısal beceri gerektiren derslerde Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin %61'i, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin %42,5'i Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin ise %35,4'ü kendilerini başarılı bulmaktadır. Aksaray Üniversitesi öğrencileri diğer iki üniversite öğrencilerine göre kendilerini sayısal derslerde daha az başarılı görmektedir.

Araştırmada yer alan öğrencilere yöneltilen ve iktisat bölümünde verilen matematik derslerinin, iktisat alanındaki sayısal işlem gerektiren dersler için yeterli altyapıyı sağlayıp sağlayamadığı sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 42'de gösterilmiştir.

Tablo 42. Bölümde Verilen Matematik Dersleri Sayesinde, Bölümdeki Sayısal İşlem Gerektiren Dersler İçin Gerekli Olan Matematik Bilgisini Edindim

	Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	19	10,7	17	8,5	18	9,0
Katılmıyorum	33	18,5	27	13,5	23	11,5
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	60	33,7	67	33,5	56	28,0

Katılıyorum	39	21,9	61	30,5	62	31,0
Kesinlikle katılıyorum	27	15,2	28	14,0	41	20,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 42'ye göre, iktisat bölümü için gerekli olan matematik altyapısını iktisat bölümünde verilen matematik dersleriyle edindiğini belirten öğrencilerin oranı Hacettepe Üniversitesinde %51,5, Pamukkale Üniversitesinde %44,5 ve Aksaray Üniversitesinde %37,1'dir. Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin %29,2'si bölümde verilen matematik derslerinin iktisat eğitimi için yetersiz olduğunu düşünmekteyken bu düşüncedeki Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin oranı %22, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin oranı %20,5'tir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, iktisat bölümünde başarılı olabilmek için iyi bir matematik altyapısına sahip olunmasının gerekip gerekmediğine ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla sorulan soruya verdikleri yanıtlar Tablo 43'te gösterilmiştir.

Tablo 43. İktisat Bölümünde Başarılı Olmak İçin İyi Bir Matematik Altyapısına Sahip Olunması Gerektiğine İnanıyorum

	Aksaray Üniversitesi		**Pamukkale Üniversitesi**		**Hacettepe Üniversitesi**	
Seçenekler	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Kesinlikle katılmıyorum	2	1,1	2	1,0	4	2,0
Katılmıyorum	7	3,9	10	5,0	9	4,5
Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	29	16,3	31	15,5	25	12,5
Katılıyorum	46	25,8	59	29,5	61	30,5
Kesinlikle katılıyorum	94	52,8	98	49,0	101	50,5
Toplam	**178**	**100,0**	**200**	**100,0**	**200**	**100,0**

Tablo 43'e göre, her üç üniversite öğrencileri de çoğunlukla iktisat bölümünde başarı için iyi bir matematik altyapısına sahip olunması gerektiğini düşünmektedir. Sayısal olarak ifade etmek gerekirse bu düşüncedeki Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin oranı %81, Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin oranı %78,6 ve Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin oranı %78,5'tir.

4.4. Öğrencilerin İktisat Eğitimine Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin iktisat eğitimine karşı tutumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Araştırmaya katılan Aksaray Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyet açısından tutum boyutlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem t-testi yapılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 44'te gösterilmiştir.

Tablo 44. Cinsiyet ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t- test Sonuçları

Tutum Boyutları	Cinsiyet			
	Ortalama			
	Erkek	Kadın	t	p
Davranışsal	3,2091	3,1687	0,579	0,012
Bilişsel	3,5399	3,6463	1,743	0,101
Duygusal	2,9316	3,0212	1,224	0,375

Tablo 44'e göre, davranışsal boyut cinsiyete göre farklılık göstermektedir ($p=0,012<0,05$). Diğer yandan bilişsel ve duygusal boyut cinsiyete göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). H_1 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Öğrencilerin yaş grupları açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 45. Yaş Grupları ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Tutum Boyutları	Yaş Grupları					
	Ortalama					
	18-21	22-25	26-29	30 ve üstü	F	p
Davranışsal	3,1002	3,2596	2,9881	4,1714	4,315	0,005
Bilişsel	3,6041	3,5877	3,4286	4,2571	1,623	0,183
Duygusal	2,9034	3,0557	3,1250	2,4333	2,198	0,087

Tablo 45 incelendiğinde, yaş gruplarına göre bilişsel ve duygusal tutumlar arasında anlamlı bir farklılık görülmediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Davranışsal boyutta ise yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p=0,005<0,05$). Bu farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunun tespiti için Tukey testi yapılmıştır. Tukey test sonuçlarına göre 30 ve üstü yaş grubuyla 18-21 ve 26-29 yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. H_2 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu okullar açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 46. Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Okullar ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Tutum Boyutları	Okul				
	Ortalama				
	Aksaray	Pamukkale	Hacettepe	F	p
Davranışsal	3,1549	3,2493	3,1536	0,846	0,430
Bilişsel	3,7079	3,6379	3,4600	6,058	0,002
Duygusal	3,0993	2,9475	2,9075	2,500	0,083

Tablo 46 incelendiğinde, öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu okullara göre davranışsal ve duygusal tutumlar arasında anlamlı bir farklılık görülmediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Bilişsel boyutta ise öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu okullara göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p=0,002<0,05$). Bu farklılığın hangi okullar arasında olduğunu

bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Tukey test sonuçlarına göre Hacettepe Üniversitesi öğrencileri ile Pamukkale ve Aksaray Üniversitesi öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. H_3 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Öğrencilerin sınıf düzeyleri açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 47. Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Tutum Boyutları	Sınıflar					
	Ortalama					
	1	2	3	4	F	p
Davranışsal	3,0614	3,0495	3,2657	3,3533	4,833	0,002
Bilişsel	3,4230	3,6762	3,6543	3,6124	3,423	0,017
Duygusal	2,9714	2,8778	3,0322	3,0389	1,096	0,350

Tablo 47 incelendiğinde, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre duygusal tutum arasında anlamlı bir farklılık görülmediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Davranışsal ve Bilişsel boyutta ise öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p=0,002<0,05$) ve ($p=0,017<0,05$). Bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunun tespiti için Tukey testi yapılmıştır. Tukey test sonuçlarına göre davranışsal boyutta 4. sınıf düzeyi ile 1 ve 2. sınıf düzeyi arasında, bilişsel boyutta ise 1. sınıf düzeyi ile 2 ve 3. sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. H_4 hipotezi duygusal boyut için reddedilmiştir.

Bölüme yerleşilen tercih sırası açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-testi yapılmıştır.

Tablo 48. Bölüme Yerleşilen Tercih Sırası ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t- test Sonuçları

Tutum Boyutları	Tercih Sırası			
	Ortalama			
	İlk Tercih Olarak Yerleşenler	Sonraki Tercih Olarak Yerleşenler	t	p
Davranışsal	3,2400	3,1647	0,969	0,495
Bilişsel	3,6387	3,5806	0,843	0,076
Duygusal	2,8023	3,0558	3,218	0,918

Tablo 48'e göre, her üç boyut da bölüme yerleşilen tercih sırasına göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). H_5 hipotezi reddedilmiştir.

Aile ikamet yeri açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-testi yapılmıştır.

Tablo 49. Aile İkamet Yeri ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t- test Sonuçları

Tutum Boyutları	Aile İkamet İli			
	Ortalama			
	Okul İl Sınırları İçerisinde	Okul İl Sınırları Dışında	t	p
Davranışsal	3,1188	3,2434	1,777	0,578
Bilişsel	3,5933	3,6016	0,136	0,281
Duygusal	2,9457	3,0089	0,863	0,610

Tablo 49'a göre; davranışsal, bilişsel ve duygusal boyut aile ikamet yerine göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). H_6 hipotezi reddedilmiştir.

Öğrencilerin barınma yerleri açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 50. Öğrencilerin Barınma Yerleri ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Tutum Boyutları	Barınma Yeri						
	Ortalama						
	Aile Yanı	Ev Tek Başına	Ev Arkadaş ile	Devlet Yurdu	Özel Yurt	F	p
Davranışsal	3,0999	3,4558	3,3132	3,1574	3,1862	2,430	0,047
Bilişsel	3,5691	3,6633	3,6815	3,5603	3,5969	0,627	0,643
Duygusal	2,9424	2,9722	2,9526	3,1250	2,8750	1,227	0,298

Tablo 50 incelendiğinde, öğrencilerin barınma yerlerine göre bilişsel ve duygusal tutum arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Davranışsal boyutta ise öğrencilerin barınma yerlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p=0,047<0,05$). Bu farklılığın öğrencilerin barındıkları hangi yerler arasında olduğunun tespiti için Tukey testi yapılmıştır. Tukey test sonuç ortalamalarına göre bir evde tek başına kalanlar ile aile yanında kalanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. H_7 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Öğrencilerin aile gelir düzeyleri açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 51. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyleriyle Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Tutum Boyutları	Aile Geliri							
	Ortalama							
	0-2000	2001-4000	4001-6000	6001-8000	8001-10000	10000 ve üstü	F	p
Davranışsal	3,1685	3,1761	3,1831	3,2443	3,2500	3,1339	0,146	0,981
Bilişsel	3,5769	3,6360	3,6434	3,5756	3,3968	3,4598	1,042	0,392

Duygusal	2,9402	3,0789	2,9160	2,9541	2,8426	2,8594	1,076	0,373

Tablo 51 incelendiğinde, öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre davranışsal, bilişsel ve duygusal tutumlar arasında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). H_8 hipotezi reddedilmiştir.

Önerilen ders kitaplarını alıp almama açısından tutum boyutlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-testi yapılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52. Ders Kitabı Alma ile Tutum Boyutları Arasındaki Farklılıklara İlişkin t Testi Sonuçları

Tutum Boyutları	Ders Kitabı Alma			
	Ortalama			
	Evet	Hayır	t	p
Davranışsal	3,2662	2,8943	4,193	0,111
Bilişsel	3,6797	3,2950	5,091	0,174
Duygusal	2,9322	3,1585	2,657	0,406

Tablo 52'ye göre; davranışsal, bilişsel ve duygusal boyut önerilen ders kitaplarını alıp almamaya göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). H_9 hipotezi reddedilmiştir.

4.5. Bulguların Değerlendirilmesi

Bu başlık altında araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak değerlendirilmektedir. Araştırmaya katılan her üç üniversitede de anketi cevaplayanların yarıdan fazlası kadındır. Araştırmada yer alan öğrencilerin neredeyse tamamı 18-25 yaş aralığındadır. 578 öğrenci arasında yaşı 26 ve daha büyük olan sadece 17 kişi vardır. Araştırma yaklaşık olarak her üç iktisat öğrencisinden ikisinin Anadolu Lisesi çıkışlı olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde liselerin Türkçe-Matematik alanlarında eğitim görmüş olan katılımcılar toplamın %60'tan fazlasını oluşturmaktadır. Aksaray ve

Pamukkale Üniversitelerinde ilk tercih olarak bölüme gelenler en büyük yüzdelik dilimi oluştururlarken, Hacettepe Üniversitesinde bu konudaki en büyük yüzdelik dilim %45 ile "5 ve üzeri" seçeneği olmuştur. Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü öğrencilerinin %77,5'i öğrenim gördükleri bölümü ilk tercih olarak seçmemiştir. Öğrenciler genellikle ailelerinin ikamet yerleri yakınındaki üniversiteleri tercih etmektedir. Ailesinden çok uzakta olan sınırlı sayıda öğrenci vardır. Bu nedenle öğrencilerin çoğu aileleri ile birlikte yaşamaktadırlar. Öğrencilerin babaları annelerine göre daha eğitimlidir. Okul olarak bakılırsa Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin anne ve babalarının eğitimleri diğer iki üniversiteye göre daha yüksektir. Baba mesleği olarak genelde "Diğer" seçeneği işaretlenmiştir ancak Hacettepe Üniversitesinde "Emekli"lerin yüksek oranda olduğu gözlemlenmiştir. Her üç üniversitede de annelerinin büyük çoğunluğu çalışmamaktadır. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin ailelerinin gelir seviyeleri diğer iki üniversite öğrencilerinin ailelerine göre daha yüksektir. Öğrencilerin önemli bir kısmı öğrenim gördükleri bölümleri üniversite sınavına ilk girişlerinde kazanmışlardır. İlk girişte kazanma oranı %65 ile en fazla Hacettepe Üniversitesi öğrencileri arasındadır. Üniversite sınavında öğrenciler genel olarak Türkçede matematiğe göre daha başarılıdırlar. Okullar arasında bir karşılaştırma yapılacak olursa Hacettepe Üniversitesi öğrencileri hem Türkçe hem de matematikte diğer üniversite öğrencilerine göre daha fazla net yapmışlardır. Öğrencilerin büyük kısmı bölüme, öncesinde araştırma yaparak gelmiştir. Hiç araştırma yapmadan gelenler %23,6'lık oranla en fazla Aksaray Üniversitesi öğrencileridir. Öğrencilerin çoğunluğunun düzenli takip ettikleri bir ekonomist yoktur ancak öğrencilerin çoğunluğu güncel ekonomik olayları takip etmektedir. Güncel ekonomik olayları takip etmeyenler %24,2'lik oranla en fazla Aksaray Üniversitesi öğrencileridir. Derslere en fazla devam edenler Aksaray Üniversitesi öğrencileriyken, Hacettepe Üniversitesi öğrencileri derse devam konusuna fazla önem vermemektedir. Her üç üniversitede de yaklaşık olarak 5 öğrenciden 4'ü derslerde anlatılanları düzenli olarak not almaktadır. Not alanların oranı %87,1 ile en yüksek Aksaray Üniversitesindedir. Not almayanlar %21 ile en fazla Hacettepe Üniversitesi öğrencileridir. Kaynak kitap satın almada en yüksek oran %87,6 ile Aksaray Üniversitesi öğrencilerine aittir, kaynak kitap almamada ise %28 ile Pamukkale Üniversitesi Öğrencileri diğer üniversite öğrencilerine göre en yüksek payı almaktadır. Yaklaşık olarak her 10 öğrenciden 9'unun ders çalışmak için uygun bir ortamı vardır. Ders çalışmak için uygun bir ortamı olmayan öğrenciler %12,4'lük oranla en fazla Aksaray Üniversitesinde bulunmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı çektikleri zahmetlerin

karşılığını gelecekte alacağına inanmaktadır. Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin neredeyse yarısı yaptıkları bölüm tercihinden memnun değildir. Yaptığı bölüm tercihinden memnun olanlar %41,5 ile en fazla Hacettepe Üniversitesi öğrencileridir. Bölümlerindeki eğitim kalitesinden memnun olan öğrenciler Aksaray ve Hacettepe Üniversitelerinde yaklaşık olarak %47'şer pay almaktadır. Pamukkale Üniversitesinde ise bu oran %62,5'tir. Üniversite sınav puanı sadece bu bölüme yettiği için mecburiyetten bu bölümü seçmek zorunda kalan öğrenciler %46,1 ile en fazla Aksaray Üniversitesinde yer almaktadır. Hacettepe Üniversitesinde bu oran %24 ile diğer iki üniversiteye göre düşüktür. Her üç üniversitede de öğrencilerin yaklaşık yarısı iktisat bölümüne sayısal puan türüyle girilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak sayısal derslerde başarılı olduğunu söyleyen öğrencilerin oranı Aksaray ve Pamukkale Üniversitelerinde bu kadar yüksek değildir. Sayısal derslerde başarılı olduğunu belirten öğrenciler Hacettepe Üniversitesinde %61'lik orana sahipken aynı düşüncedeki öğrenciler Aksaray ve Pamukkale Üniversitelerinde sırasıyla %35,4 ve %42,5'lik kesimleri oluşturmaktadır. İktisat bölümünü tamamıyla kendi isteğiyle seçenler %59,5 ile en fazla Hacettepe Üniversitesi öğrencileridir. Bu oran Pamukkale Üniversitesinde %55 iken Aksaray Üniversitesinde %44,9'dur. Pamukkale ve Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık yarısı iktisat bölümünde verilen matematik derslerini yeterli görürken Aksaray Üniversitesi öğrencilerinin sadece %37,1'i bu dersleri kendileri için yeterli görmektedir. İktisat bölümünde başarılı olmak için iyi bir matematik bilgisinin gerekliliğine inananlar Hacettepe Üniversitesinde %81, Aksaray Üniversitesinde %78,6 ve Pamukkale Üniversitesinde ise %78,5'lik kesimi oluşturmaktadır.

Araştırmada öncelikle tutum ifadeleri için faktör analizi uygulanarak üç boyut elde edilmiştir. Bu boyutlara "davranışsal boyut", "bilişsel boyut" ve duygusal boyut" adı verilmiştir. Cinsiyetin tutum boyutlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek için Bağımsız Örneklem t-testi uygulanmıştır. elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin iktisat eğitimine karşı davranışsal boyutun cinsiyet açısından farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yaş gruplarıyla tutum boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını görmek için Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuç olarak davranışsal boyutta yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık Tukey test sonuçlarına göre 30 yaş ve üstü ile 18-21 ve 26-29 yaş grupları arasındadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelere göre tutum farklılıklarını belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) sonuçlarına göre bilişsel boyutta üniversite öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın hangi

üniversite öğrencileri arasında olduğunu öğrenmek için yapılan Tukey test sonucuna göre Hacettepe Üniversitesi öğrencileri ile Aksaray ve Pamukkale Üniversitesi öğrencileri arasında farklılık gözlenmiştir. Sınıf düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) sonuçlarına göre; davranışsal ve bilişsel boyutta öğrenciler arasında farklılık gözlenmiştir. Yapılan Tukey testi sonucunda davranışsal boyutta 4. sınıf düzeyi ile 1 ve 2. sınıf düzeyi arasında, bilişsel boyutta ise 1. sınıf düzeyi ile 2 ve 3. sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bölüme yerleşilen tercih sırası ile tutum boyutları arasında Bağımsız Örneklem t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benzer şekilde ailelerin ikamet yerleri ile tutum boyutları arasında da Bağımsız Örneklem t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık yoktur. Öğrencilerin barınma yerleriyle tutumları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) sonuçlarına göre, davranışsal boyutta anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tukey test sonucuna göre; bir evde tek başına kalanlar ile aile yanında kalanlar arasında bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) sonuçlarına göre öğrencilerin aile gelirleriyle tutumlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ders kitabı alıp almama ile tutumlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair yapılan Bağımsız Örneklem t-testi sonuçlarına göre de bir anlamlı farklılık belirlenememiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de iktisat eğitimi konusunda yaşanan bir sıkıntı olduğu gözlemlenmektedir. Her ile bir üniversite projesi sonrası birçok küçük ilde yeni üniversiteler ve doğal olarak yeni iktisat bölümleri yeterli akademik kadro oluşturulamadan açılmış, üniversitelerdeki iktisat bölümlerinin kontenjanları artırılmıştır. Kontenjan arzındaki bu artışa rağmen iktisat bölümü, öğrencilerce yeterince talep görmemiştir. 2018 yılı öğrenci yerleştirme işlemi sonrası özellikle küçük illerdeki üniversitelerde bulunan iktisat bölümleri neredeyse boş kalmıştır. Bu boş kalmanın nedenini sadece bölümdeki genel kontenjan artışına bağlamak doğru değildir. Bir kontenjan artışı olmuştur ancak her geçen yıl daha fazla öğrenci tarafından yüksek öğrenime talep gösterilmektedir, üniversite sınavına her geçen yıl daha fazla öğrenci girmektedir. 2018 YKS (YÖKf, 2019) sonuçlarına göre, tercih yapan 1 206 811 öğrencinin sadece %68,99'u bir bölüme yerleşmiştir. Bir bölüme yerleşmeyen çok sayıda öğrenci vardır ve bu öğrenciler iktisat bölümünde okumak yerine açıkta kalmayı tercih etmiş görünmektedirler. Bu durum, bir sorunun varlığına işaret etmektedir. İktisat eğitimi Türkiye'de artık fazla talep görmemektedir. İktisat eğitimine karşı azalan talebin artırılması için neler yapılabileceğinin bir araştırma konusu olabileceğinden yola çıkılarak bu çalışmaya başlanmıştır. Bu kapsamda halen iktisat eğitimi alan öğrencilerin aldıkları iktisat eğitimine karşı tutum ve düşüncelerinin belirlenmesinin, sistemin aksayan yönlerini ortaya çıkaracağı ve bu konuda alınacak önlemlere yol gösterebileceği düşünülmüştür. Daha fazla öğrenciye ulaşabilmek için verilerin anket yöntemiyle toplanmasına karar verilmiş ve hazırlanan anketin saptanan üç üniversite öğrencilerince cevaplanması sağlanmıştır. Veriler SPSS 23 paket programında analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçları iktisat eğitimine karşı getirilen eleştirileri doğrular niteliktedir. İktisat bölümü 200 bin kişilik bir öğrenci topluluğudur. Çok fazla öğrenci bu bölümde öğrenim görmektedir. Bu durum iş piyasasında mezunlar arasında yoğun bir rekabetin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durumu gören öğrenciler daha okul sıralarında umutsuzluğa kapılmaktadır ve birçoğu bu nedenle yaptığı bölüm tercihinden pişmanlık duymaktadır. Bölümdeki eğitim kalitesinden memnun olan öğrenci sayısı oldukça düşüktür. Öğrencilerin önemli bir kısmı "madem bölümde bu kadar sayısal ders var, öğrenciler de sayısal ağılıklı puanlarına göre bölüme gelsinler" görüşündedirler. Özellikle küçük illerdeki iktisat bölümleri genelde düşük üniversite sınav puanıyla öğrenci aldıklarından öğrencilerin üniversite sınavında sayısal soru çözmelerine gerek kalmamaktadır. Ancak iktisat bölümü için üniversite sınavında gerekmeyen sayısal bilgi ve beceri, üniversite sıralarında gerekmektedir. Öğrencilerin genellikle matematik bilgilerinin zayıf olduğu görülmektedir. Matematik bilgisi konusundaki bu eksiklik üniversite esnasında verilen matematik dersleriyle de kapatılamamaktadır. Hacettepe Üniversitesi öğrencileri bölüme girebilmek için üniversite sınavında daha fazla matematik neti yapmak zorunda kaldıkları ve bu nedenle nispeten daha yüksek üniversite sınav puanı aldıkları için matematik bilgileri diğer iki üniversite öğrencilerine göre daha yüksektir, bu da sayısal derslerde diğer üniversite öğrencileriyle kıyaslandığında kendilerini daha başarılı bulmalarını sağlamaktadır.

Modern hayatta yükseköğretimin üstlendiği birçok görev vardır. Yükseköğretim sisteminin tek görevi diploma dağıtmak değildir. Bu sistemin ilk görevi öğretim faaliyetleri sonucunda bireylere mesleki bilgi ve beceriler edindirmektir. Bu sayede ülkeye nitelikli iş gücü kazandırarak ekonomideki çarkların dönmesini sağlarlar. Yükseköğretim kurumlarının bir diğer göreviyse bilimsel ilerlemeye katkı sağlamaktır. Bu kurumlar bilimsel bilginin üretildiği ve insanlığın faydalanması için yeni teknolojiler geliştirildiği yerlerdir. Yükseköğretim kurumlarının bilgi aktarmak ve bilgi üretmek dışındaki diğer bir görevi de toplum için kamu hizmeti yapmaktır. Yükseköğretim kurumları sağlık hizmeti verir, sportif faaliyetlere destek olur, kültür-sanat etkinlikleri düzenlerler (Bağcı, 2016). Tüm bunların yanında bu kurumlar, ülkenin ve hatta dünyanın farklı köşelerinden gelen farklı kültürlerin bir potada eritildiği kaynaşma ortamlarıdır. Tabi bu kaynaşmanın yaşanabilmesi için öğrencilerin ağır ders yükü altında ezilmemeleri gerekmektedir. Ders dışı faaliyetlere önem verilmeli, öğrencilerin kendilerini keşfetmelerine imkan tanınmalıdır. Üniversiteler öğrenim süresi boyunca bilginin zorla ezberletildiği yerler değildir. Bu konuda öğretim üyelerine de büyük görev düşmektedir. Öğretim üyeleri

sadece bilgi aktarmakla yetinmemeli, ezberci bir anlayışla yetişen öğrencileri kendilerini tanımaya, araştırmaya, yeni şeyler bulmaya yönlendirmelidir. Bir öğreticinin temel görevi öğrenci adına kararlar vermek değil onun seçim ufkunu geliştirmektir, Öğrenci öğretmenin kılavuzluğunda kendi eğilimlerini, seçimlerini belirleyebilmeli; kendi olmak istediği gibi olmalıdır. Bunun oluşmasını sağlayacak en önemli etken öğrencide sorgulama gücünü oluşturup geliştirmektir (Bulutay, 2012).

Adı ne olursa olsun bir bilim dalı öğrenilirken öncelikle o bilimin ardında yatan felsefenin öğrenilmesi gerekmektedir. İktisat bölümlerinde bu konuya yeterince özen gösterilmemektedir (Ruben, 2012). Bir iktisat öğrencisinin iktisat biliminin ortaya çıkmasına neyin sebep olduğunu, iktisadı bugünkü seviyesine getiren olayları, durumları, kişileri bilmesi gerekmektedir. Geçmişte yapılan hataların nasıl sonuçlar doğurduğu, bu durumlara karşılık geliştirilen politikaların ve oluşturulan kuramların ne olduğu, kriz ortamlarından nasıl çıkıldığı üzerinde durulmalı; öğrencilerin geçmiş deneyimlerden faydalanarak karşılaşacakları yeni sorunlara çözüm bulmalarının yolları öğretilmelidir. Daha birinci sınıftan iktisadi düşünce tarihi veya iktisadi felsefe adlı bir ders geniş ve kapsamlı bir biçimde farklı iktisadi okullar arasında karşılaştırmalar yapılarak okutulmalıdır. Eğer öğrenciler iktisadi düşüncenin gelişme seyrini, farklı iktisadi düşünceleri ve aralarındaki farklılıkları erkenden öğrenirlerse ileri sınıflarda gösterilecek iktisat öğretisinin var olan tek öğreti olmadığını farklı durumların farklı sonuçlar doğurabileceğini kolaylıkla kavrayabilecektir (Ruben (2001)'den aktaran Ruben, 2012).

Bilişim teknolojisinden yararlanarak, verilerin kullanımı ile yapılacak uygulamalı iktisat çalışmaları, teoriden ve gerçek yaşamdan uzaklaşmadan yapılmalı ve gerçekçi olmalıdır (Özcan ve Özçelik, 2017). İktisat hakkındaki bilgi, teori ve yaklaşımlar muhakkak gerçek hayattan verilen örneklerle desteklenerek anlatılmalıdır. Dersler; istihdam, enflasyon, döviz kuru, faiz oranı, büyüme hızı, cari işlemler açığı, gelir dağılımı adaletsizlikleri gibi hayatta her an karşı karşıya kalınan önemli sorunlarına çözüm önerileri getirecek şekilde işlenmelidir. Bu sayede dersler öğrenciler için ilgi çekici hale gelecektir (Seyidoğlu, 2012). İktisat ders müfredatı matematiksel varsayımlar üzerine inşa edilmeye devam edecekse, bölüme sayısal becerileri yüksek öğrencilerin alınması bölümün daha kalifiye mezunlar vermesini sağlayabilir.

İktisat eğitiminin kalitesinin artmasında öğretim üyelerine de büyük görevler düşmektedir. Öğretim üyeleri sadece ders anlatmaya odaklanmamalı öğrencileri merkeze almalı ve

hazır, ezber bilgi vermemelidir. Öğrenciler araştırmaya yöneltmeli, öğrencilere bilgiye sorarak sorgulayarak ulaşma becerisi kazandırılmaya çalışılmalıdır. Eleştirel düşünme ve sorgulamaya dayanan, öğrenciyi merkeze alan bir iktisat eğitimi sayesinde öğrenci başarıları yüksek seviyeye taşınabilir (Dowletow, 2008).

İktisat eğitimi konusunda yapılabileceklerden biri de lisans düzeyindeki öğrenci kontenjanlarının azaltılmasıdır. Bu kontenjan yüksekliğinin büyük bir kısmı açıköğretim sisteminden kaynaklanmaktadır. Öyle ki açıköğretim sisteminde örgün öğretimden daha fazla öğrenci mevcudu bulunmaktadır. Türkiye'de bu kadar iktisat mezununu istihdam edebilecek kapasite bulunmamaktadır. Bu da bu alan mezunlarının iş bulmakta zorlanmalarına, eğitimleriyle alakasız işlerde çalışmalarına ve hatta işsiz kalmalarına neden olmaktadır. İşsiz mezunları gören iktisat öğrencilerinde gelecek kaygısı baş göstermekte bu nedenle de aldıkları eğitime konsantre olamamaktadırlar.

İktisat eğitimi çerçevesinde, bazı üniversitelerin daha iyi eğitim verdiği ve bu nedenle de öğrencilerce bu okulların daha fazla tercih edildiği gözlenmektedir. Bazı okullardan mezun olanların iş dünyasında ön planda yer aldığı ve bu okullardan mezun olmanın işletmeler için bir tercih sebebi teşkil ettiği herkesçe bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında, iktisat eğitiminde yaşanan sorunun çözümü söz konusu üniversitelerin yaptığını tekrarlamaktan geçmektedir (Kazdağlı, 2015). İktisat eğitimi konusunda uzmanlaşmış, alanının en iyileri olduğu toplumca, kurumlarca ve ekonomi çevrelerince kabul görmüş üniversitelerin bu başarıya nasıl ulaştıklarının irdelenmesi, analiz edilmesi ve çıkan sonuca göre diğer üniversitelerdeki eğitim yapısının yeniden düzenlenmesi faydalı olacaktır.

Burada yapılan araştırma Aksaray, Pamukkale ve Hacettepe Üniversiteleri ile sınırlıdır. Benzer araştırmaların başka üniversitelerde de yapılması konu hakkında daha fazla veri elde edilmesini sağlayacak ve elde edilen sonuçların karşılaştırılması imkanını verecektir. Ayrıca iktisat bölümündeki eğitim kalitesinden memnun olan öğrenci sayısının düşük olmasının sebeplerinin okulun fiziki şartlarından mı yoksa öğretim üyelerinden mi kaynaklandığı yeni bir araştırmanın konusu olabilir.

KAYNAKÇA

Akat, A.S. (2017). İktisat eğitimi üzerine gözlemler. *İktisat ve Toplum Dergisi,* 1(79), 12-19

Aksaray Üniversitesi. (2019). 2 Ağustos 2019 tarihinde https://obs.aksaray.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=032833300377073445637805333243660637798373223219432230355603448O sayfasından erişilmiştir.

Aktaş, M. & Alıcı, D. (2012). Eğitimde ölçme ve değerlendirme dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal of Qafqaz University*,13(1), 66-73.

Anderson, L. W. (1991). Tutumların ölçülmesi. (N. Çıkrıkçı, Çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* 24(1), 241-250.

Aydın, Y. (2016). Post otistik iktisat: İktisat eğitimi ve neoklasik iktisat eleştirisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (35), 35-47.

Aydın, Z. B. (2007, Mayıs) *Faktör analizi yardımıyla performans ölçütlerinin boyutlarının ortaya konulması,* 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresinde Sunulmuş Bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Aziz, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri.* Ankara: Nobel Yayınları

Bağcı, C. (2016). Türk üniversitelerinin temel sorunları, özerklik özlemi ve misyon arayışları üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 26(1), 171-189.

Baş, Türker, (2013). *Anket.* Ankara: Seçkin Yayınları

Bayat, B. (2014). Uygulamalı sosyal bilim araştırmalarında ölçme, ölçekler ve "likert" ölçek kurma tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 16(3), 1-24.

Baysal, A. (1981). *Sosyal ve Örgütsel Psikolojide Tutumlar.* İstanbul: Yalkın Ofset

Bulutay, T. (2012). İktisattaki yeni gelişmelerin ışığında iktisat eğitimi. *Türkiye Ekonomi Kurumu,* 2012(38), 1-30.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (32), 470-483.

Çımat, A. & Daşkıran, F. (2014). İktisat, Türkiye'deki eğitimi ve iktisadi yenilik. *İktisadi Yenilik Dergisi,* 1(2), 1-17.

Çöllü, E. F. & Öztürk, Y. E. (2006). Örgütlerde inançlar-tutumlar tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi,* 9(1-2), 373-404.

Çütçü, İ. (2014). İktisat eğitiminin temel sorunları ve çözüm önerileri: Adıyaman Üniversitesi üzerine bir uygulama. *Electronic Journal of Vocational Colleges,* 4(1), 110-122

Dowletow, A. (2008). *Türkiye'de iktisat eğitiminin değerlendirilmesi ve egemen öğreti olan neo-klasik iktisadın eleştirisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Ersoy, A. (2015). *İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi.* Ankara: Nobel Yayınları.

Güllü, M. & Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,* 3(2), 138-151.

Hacettepe Üniversitesi. (2019). 2 Ağustos 2019 tarihinde http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_0000000000000000000000098&birim_kod=347&submenuheader=2&prg_kod=347&programduzey=2&dil_kod=1 sayfasından erişilmiştir.

İnceoğlu, M. (2011). *Tutum Algı İletisim.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Kağıtçıbaşı, Ç. & Cemalcılar, Z. (2014). Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kazdağlı, H. (2015). Dördüncü sanayi devrimine girerken iktisat eğitimi. *Ekonomi-tek - International Economics Journal,* 4(3), 9-67.

Kazgan, G. (2012). 2008 küresel krizi: Nedenleri, etik ilkeleri ve iktisat eğitimi. *Türkiye Ekonomi Kurumu,,* 2012(98), 1-22.

Özcan, S., E. & Özçelik, Ö. (2017). Lisans seviyesinde iktisat eğitiminde temel sorunlar ve çözüm önerileri. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 6(5), 192-202.

Pamukkale Üniversitesi. (2019). 2 Ağustos 2019 tarihinde http://ebs.pau.edu.tr/BilgiGoster/Program.aspx?lng=1&dzy=3&br=20&bl=57&pr=394&dm=3#dersPlanAKTS sayfasından erişilmiştir.

Patır, S. (2009). Faktör analizi ile öğretim üyesi değerleme çalışması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 23(4), 69-86.

Ruben, E. (2012). İktisat öğretimi üzerine bir yazın taraması. *Türkiye Ekonomi Kurumu,* 2012(50), 1-15.

Seyidoğlu, H. (2012). Türkiye'de iktisat ders programları. *Türkiye Ekonomi Kurumu,* 2012(107)

Şenses, F. (2005). ODTÜ iktisat bölümü öğrenci profili–yeniden. *ODTÜ Gelişme Dergisi,* 32(6), 185-198.

Şimşek, S. & Cicioğlu, Ş. (2006). İktisat eğitiminde temel sorunlar ve öneriler. *TÜHİS,* 20(3), 17-29

Şiriner, İ., Üstün, Ö., Üzmez, O., Yüksel, E. & Zorlu, M. (2005). Vakıf ve devlet üniversiteleri persfektifinden Türkiye'de iktisat eğitimi. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi,* 16(57), 131-148.

Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi.* Ankara: Nobel Yayınları.

Tay, B & Tay, B. A. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,* 4(1), 73-84.

TDK. (2019). 5 Mayıs 2019 tarihinde https://www.sozluk.gov.tr/?kelime=e%C4%9Fitim sayfasından erişilmiştir.

Tezbaşaran, A. A. (2008). Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu. 18 Temmuz 2019 tarihinde https://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_%C3%96l%C3%A7ek_Haz%C4%B1rlama_K%C4%B1lavuzu sayfasından erişilmiştir.

Uygur, E. & Erdoğdu, O. S. (2012). Avrupa, ABD ve Türkiye'de iktisat eğitimi. *Türkiye Ekonomi Kurumu*, 2012(40), 1-38.

Ünal, I. (2005). "İktisat İdeolojisi"nin yeniden üretim süreci olarak eğitim. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi,* 16(57), 35-50.

Yaşar, M. (2014). İstatistiğe Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (36), 59-75.

Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi,* 46(Özel Sayı), 74-85.

YÖKa. (2019). 2 Mayıs 2019 tarihinde https://istatistik.yok.gov.tr/ sayfasından erişilmiştir.

YÖKb. (2019). 2 Mayıs 2019 tarihinde https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=100810268 sayfasından erişilmiştir.

YÖKc. (2019). 2 Mayıs 2019 tarihinde https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=108610494 sayfasından erişilmiştir.

YÖKd. (2019). 2 Mayıs 2019 tarihinde https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=104810405 sayfasından erişilmiştir.

YÖKe. (2019). 2 Mayıs 2019 tarihinde https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10098 sayfasından erişilmiştir.

YÖKf. (2019). 5 Ağustos 2019 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Dergi/Bilgi%20%C4%B0%C5%9Flem%20Kitab%C4%B1/index.html#page=8 sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1. ANKET İZİN BELGESİ (AKSARAY ÜNİVERSİTESİ)

Aksaray Üniversitesi- Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü
İnsan Araştırmaları Etik KuruluTarih: 01.03.2019
Sayı: 34183927-010.99-E.00000376482
E0000376482

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : 2019/01
Konu : Başvurunuz Hk.

Sayın: Doç. Dr. Munise ILIKKAN ÖZGÜR

15.02.2019 tarih ve 2019/01 protokol sayılı araştırma başvurularınız Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 22.02.2019 tarihli toplantısında görüşülmüş olup kurul karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi İnsan
Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek: İnsan Araştırmaları Etik Kurul Kararı

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Kararı

Tarih	Toplantı Sayısı	Karar No	Sayfa
22.02.2019	01	2019/01-59	6

Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu 22.02.2019 tarihinde saat 11.00'da İslami İlimler Fakültesi Toplantı Salonunda kurula yapılan başvuruları görüşmek üzere toplanmış ve aşağıdaki kararı/kararları almıştır:

Karar 2019/01: Yürütücülüğünü Doç. Dr. Munise ILIKKAN ÖZGÜR'ün yaptığı **"Türkiye'de İktisat Eğitimine Karşı Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/01 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/02: Yürütücülüğünü Halime Yüksel ÖZKAYA'nın yaptığı **"İlk Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarında Serbest El Etkileşimli Teknolojilerin Kullanılabilirliğinin Sınıf Öğretmeni ve Alan Uzmanı Görüşlerine Göre İncelenmesi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/02 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/03: Yürütücülüğünü Prof. Dr. Kenan ARIBAŞ'ın yaptığı **"Etkileşimli Sanal Saha Gezi Ortamının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Değerlendirilmesi: Ihlara Vadisi ve Yakın Çevresi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/03 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/04: Yürütücülüğünü Dr. Öğr. Üyesi Vesile ÖZÇİFÇİ'nin yaptığı **"Online Alışveriş Davranış ve Tutumlarına Göre Kuşaklararası Farklılıkların İncelenmesi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/04 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/05: Yürütücülüğünü Arş. Gör. Dr. Kadriye SAYIN KASAR'ın yaptığı **"Palyatif Bakım Alan Hastaların Bakım Verenlerine Uygulanan Terapötik Dokunmanın Algılanan Stres ve Konfor Düzeyine Etkisi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/05 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/06: Yürütücülüğünü Dr. Öğr. Üyesi Funda ÇETİNKAYA'nın yaptığı **"Cerrahi Kliniklerinde Hasta ve Hemşirelerin Bakım Davranışlarının Değerlendirilmesi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/06 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/07: Yürütücülüğünü Dr. Öğr. Üyesi Funda ÇETİNKAYA'nın yaptığı **"Cerrahi Kliniklerdeki Yaşlı Hastalarda Kırılganlık ile Düşme Riski Arasındaki İlişkinin Saptanması"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/07 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/08: Yürütücülüğünü Dr. Öğr. Üyesi Mutlu UYGUN'un yaptığı **"Endüstriyel pazarlarda Alıcı-Tedarikçi İlişki Değerinde Belirleyici Olan Faktörlerin İncelenmesi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/08 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/09: Yürütücülüğünü Elif Derya ÇİÇEK'in yaptığı **"Üniversite Öğrencilerinin Spora Katılım ve Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi "Adana İli Örneği" "** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/09 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Evrakın elektronik imzalı suretine https://e-belge.aksaray.edu.tr adresinden c4f8b851-0f1a-4759-987e-e492202ddf20 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Karar 2019/57: Yürütücülüğünü Arda TÜRKYILMAZ'ın yaptığı **"Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri İle Yalnızlık Düzeyleri ve Sosyal Bağlılık Düzeylerinin Belirlenmesi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/57 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/58: Yürütücülüğünü Mustafa ÇAPRAZ'ın yaptığı **"Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Metin Olarak Şiirin Kullanımı"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/58 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere (imzası eksik, isim eksik, 7a yeterince açıklanmamış, 7f yazılmamış, 8a, 8b, 8c, 8d, 8g, 8h, 9, 10 yok-yetersiz-eksik) **uygun olmadığına**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Karar 2019/59: Yürütücülüğünü Dr. Öğr. Üyesi Vildan GÜLPINAR DEMİRCİ'nin yaptığı **"Bireyin Psikolojik Durumunun İktisadi Karar Verme Sürecinde Güven, Statüko Yanlılığı ve Sürü Davranışına Etkisi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/59 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Necmettin AYGÜN **Başkan**		
Doç. Dr. Mehmet KARACA **Üye**	(izinli) **Prof. Dr. Hüseyin ÜNLÜ** **Üye**	**Dr. Öğr. Üyesi** **Sevilay USLU DİVANOĞLU** **Üye**
Dr. Öğr. Üyesi Arzu YÜKSEL **Üye**	**Dr. Öğr. Üyesi Gaye BULUT** **Üye**	**Dr. Öğr. Üyesi** **Funda VARNACI UZUN** **Üye**

Evrakın elektronik imzalı suretine https://e-belge.aksaray.edu.tr adresinden c4f8b851-0f1a-4759-987e-e492202ddf20 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

EK 2. ANKET İZİN BELGESİ (PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ)

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Sayı :25877680-044/
Konu :Anketler

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :25/03/2019 tarihli, 382523 sayılı yazı

İlgi yazıda bahsi geçen Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Erkan GÜN isimli öğrencinin Fakültemiz İktisat Bölümü öğrencilerine anket yapması Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Hakan SARITAŞ
Dekan

PAU İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kınıklı/DENİZLİ Ayrıntılı bilgi için irtibat : Sinan ERGÜN
Tel: 0 (258) 296 26 52 Faks: 0 (258) 296 26 26
E-Posta: iibf@pau.edu.tr Elektronik Ağ:http://iibf.pau.edu.tr/

EK 3. ANKET İZİN BELGESİ (HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ)

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-302.14
Konu : Erkan GÜN (Etik Komisyon İzni)

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi **Erkan GÜN**'ün **Doç. Dr. Munise ILIKKAN ÖZGÜR** danışmanlığında yürüttüğü "**Türkiye'de İktisat Eğitimine Karşı Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **03 Eylül 2019** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara Sevda TOPAL
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Evrakın elektronik imzalı suretine https://e-belge.aksaray.edu.tr adresinden a045efd6-2972-4db1-80e6-9b1a2a0bed41 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

EK 4. ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Anket formu, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda yapmakta olduğumuz yüksek lisans tezi için hazırlanmıştır. Yanıtlayacağınız anket formu bilimsel ölçütler çerçevesinde değerlendirilip, sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Ankete vereceğiniz cevapların değerlendirilmesinde gizlilik esas alınacaktır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına tabidir. Değerli katkılarınız ve cevaplamaya ayırdığınız vakit için şimdiden teşekkür ederiz.

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Munise ILIKKAN ÖZGÜR
Aksaray Üniversitesi İİBF Kampüs/Aksaray

Erkan GÜN
Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kampüs/Aksaray

I. Lütfen, aşağıda belirtilen ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

(1)Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Ne katılıyorum, Ne katılmıyorum, (4) Katılıyorum, (5)Kesinlikle katılıyorum

1	İktisat bölümünde okumaktan zevk alırım.	1	2	3	4	5
2	Bölüm derslerinde öğrendiğim bilgileri çevremdeki insanlara anlatmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
3	Sınıf arkadaşlarımla iktisat ile ilgili konuları tartışmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
4	Boş zamanlarımda iktisadi konularda ile ilgili çalışmalar yaparım.	1	2	3	4	5
5	Sınıfta ders konularıyla ilgili tartışmalara katılmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
6	İktisat alanında düzenlenen bilimsel etkinliklere (konferans, panel vs.) katılmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
7	İktisat ile alakalı her şey ilgimi çeker.	1	2	3	4	5
8	Bölüm derslerine çalışmak bana sıkıcı gelir.	1	2	3	4	5
9	Bölüm derslerine çalışmak üzerimde baskı yaratır.	1	2	3	4	5
10	Bölüm derslerindeki konular benim için çok karmaşıktır.	1	2	3	4	5
11	Bölüm derslerinde öğrendiğim bilgiler mesleğimi yapabilmem için olmazsa olmaz bir ön koşuldur.	1	2	3	4	5
12	Şu an katlandığım zahmetlerin karşılığını gelecekte alacağıma inanıyorum.	1	2	3	4	5
13	Bölüm derslerini sabırsızlıkla beklerim.	1	2	3	4	5
14	Bölüm dersleri sayesinde iktisadın insan hayatı için olan gerekliliğinin farkına vardım.	1	2	3	4	5
15	Bölüm derslerinde öğrendiklerimi günlük yaşantımda kullanıyorum.	1	2	3	4	5
16	Bölüm dersleri sayesinde ekonomi hakkındaki bilgilerim artıyor.	1	2	3	4	5
17	Bölüm müfredatındaki derslere çalışmak bende mutsuzluğa neden olur.	1	2	3	4	5
18	Bölüm derslerine katılmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
19	Bölüm derslerinde yeterince bilgi edinemediğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5
20	Bölüm derslerinde anlatılanların gelecek yaşantımızda işimize yaramayacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
21	Bölüm derslerinin bana katkı sağladığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
22	Bölüm derslerinde kendimi rahat hissediyorum.	1	2	3	4	5
23	Bölüm dersleri sayesinde ekonominin işleyişini daha iyi anlamaya başladığımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
24	İktisat bölümünü üniversite sınavında yeterince başarılı olamayanlar tercih etmektedir.	1	2	3	4	5
25	Günümüz dünyasında iktisat bölümüne ihtiyaç yoktur.	1	2	3	4	5
26	İktisat bölümünde sayısal dersler olmasa daha iyi olurdu.	1	2	3	4	5
27	Bölüm dersleri sayesinde hayatta neler yapabileceğimin farkına vardım.	1	2	3	4	5
28	Mezuniyet sonrası iş bulma kaygısı iktisat bölümüne olan heyecanımı azalttı.	1	2	3	4	5
29	İktisat bölümü derslerinde genellikle gereksiz bilgiler öğreniyoruz.	1	2	3	4	5
30	İktisat bölüm derslerine sadece sınıfı geçmek için katılıyorum.	1	2	3	4	5
31	Geçmişe dönme fırsatım olsa iktisat bölümü yerine başka bir bölüm seçerdim.	1	2	3	4	5
32	Bölümdeki eğitim kalitesinden memnunum.	1	2	3	4	5
33	Üniversite sınav puanım ancak bu bölüme yettiği için şu an buradayım.	1	2	3	4	5
34	İktisat bölümüne girişte sayısal ağırlıklı puan türü kullanılmalıdır.	1	2	3	4	5
35	İktisat bölümünü tamamen kendi isteğimle tercih ettim.	1	2	3	4	5
36	İktisat bölümündeki sayısal işlem gerektiren derslerde başarılıyım.	1	2	3	4	5
37	Bölümde verilen matematik dersleri sayesinde, bölümdeki sayısal işlem gerektiren dersler için gerekli olan matematik bilgisini edindim.	1	2	3	4	5
38	İktisat bölümünde başarılı olmak için iyi bir matematik altyapısına sahip olunması gerektiğine inanıyorum.	1	2	3	4	5

II. Lütfen, aşağıdaki tabloda yer alan kişisel bilgilerinizi eksiksiz olarak doldurunuz.

Cinsiyetiniz	☐ Erkek ☐ Kadın
Yaşınız	☐ 17 ve daha küçük ☐ 18-21 ☐ 22-25 ☐ 26-29 ☐ 30 ve daha büyük
Okulunuz	.....
Sınıfınız	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve üzeri
Mezun Olduğunuz Lise Türü	☐ Anadolu ☐ Fen ☐ İmam-Hatip ☐ Meslek ☐ Açıköğretim ☐ Özel Lise
Mezun Olduğunuz Lise Alanı	☐ Fen ☐ Sosyal ☐ Türkçe-Matematik ☐ Alan Yok ☐ Diğer
Bu bölümün tercih listenizdeki sırası	.....
Ailenizin İkamet Ettiği İl	.....
Barınma Durumunuz	☐ Aile Yanında ☐ Ev (Tek başına) ☐ Ev (Arkadaşla) ☐ Devlet Yurdu ☐ Özel Yurt
Babanızın Eğitim Düzeyi	☐ Yok ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans/Doktora
Babanızın Mesleği	☐ Memur ☐ İşçi ☐ Çalışmıyor ☐ Emekli ☐ Akademisyen ☐ Öğrenci ☐ Diğer
Annenizin Eğitim Düzeyi	☐ Yok ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans/Doktora
Annenizin Mesleği	☐ Memur ☐ İşçi ☐ Ev Hanımı ☐ Emekli ☐ Akademisyen ☐ Öğrenci ☐ Diğer
Ailenizin Aylık Geliri (TL)	☐ 0-2.000 ☐ 2.001-4.000 ☐ 4.001-6.000 ☐ 6.001-8.000 ☐ 8.001-10.000 ☐ 10.001+
Bu bölümü sınava kaçıncı girişinizde kazandınız?	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve üzeri
Bu bölümü kazandığınız sınavda toplam kaç matematik neti yaptınız?	☐ 0-5 ☐ 5-10 ☐ 10-15 ☐ 15-20 ☐ 20-25 ☐ 25 ve üzeri
Bu bölümü kazandığınız sınavda toplam kaç Türkçe neti yaptınız?	☐ 0-5 ☐ 5-10 ☐ 10-15 ☐ 15-20 ☐ 20-25 ☐ 25 ve üzeri
İktisat bölümüne gelmeden önce bölüm hakkında araştırma yaptınız mı?	☐ Evet yaptım ☐ Biraz yaptım ☐ Hiç yapmadım
Yazılarını düzenli takip ettiğiniz bir ekonomist var mı? (Varsa lütfen belirtiniz.)	☐ Evet (.....) ☐ Hayır
Güncel ekonomik olayları takip eder misiniz?	☐ Evet ☐ Hayır
Geçen dönem derslerin yaklaşık ne kadarına devam ettiniz?	☐ Hepsine ☐ %90'ına ☐ %80'ine ☐ %70'ine
Derslerde anlatılanları düzenli olarak not alır mısınız?	☐ Evet ☐ Hayır
Öğretim üyelerinin ders için önerdiği kaynak kitapları satın alır mısınız?	☐ Evet ☐ Hayır
Ders çalışmak için uygun bir ortamınız var mı?	☐ Evet ☐ Hayır

Katılımınız için teşekkürler.

EK 5. İKTİSAT BÖLÜMLERİNDE OKUTULAN DERSLER

1. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımı
2	Temel Bilgisayar Bilimleri	4	Temel Bilgisayar Bilimleri	5	Hukuka Giriş
4	İktisada Giriş I	5	İktisada Giriş I	3	İşletmeye Giriş
4	İktisatçılar İçin Matematik I	4	Matematik I	5	İktisada Giriş I
3	Hukukun Temel Kavramları	4	Hukukun Temel Kavramları	3	İktisatçılar İçin Matematik I
4	İşletme Bilimi I	4	İşletmeye Giriş	3	Genel Muhasebe I
3	İktisat Sosyolojisi	4	Muhasebe I	3	Temel İngilizce I
4	Genel Muhasebe I	3	(Seçmeli Ders - Yabancı Dil I)	4	Seçmeli Ders
2	Yabancı Dil I	-	-	-	-
2	Türk Dili I	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019

2. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	5	Anayasa Hukukuna Giriş
4	İktisada Giriş II	5	Anayasa Hukuku	5	İktisada Giriş II
4	İktisatçılar İçin Matematik II	5	İktisada Giriş II	3	İktisatçılar İçin Matematik II
4	Anayasa Hukuku	5	Matematik II	4	Genel Muhasebe II
4	İktisat Tarihi	5	Muhasebe II	3	Temel İngilizce II
4	Genel Muhasebe II	5	Toplum Bilimi	2	Türk Dili II
4	İşletme Bilimi II	3	(Seçmeli Ders - Yabancı Dil II)	4	(Seçmeli Ders)
2	Yabancı Dil II	-	-	4	(Seçmeli Ders)
2	Türk Dili II	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019

3. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
5	Mikro İktisat I	2	Türk Dili I	2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I
5	Makro İktisat I	5	Ticaret Hukuku	5	İktisat Tarihi I
4	İstatistik I	6	Matematiksel İktisat I	5	Makro İktisat I
4	Kamu Maliyesi	6	Mikro İktisat I	5	Mikro İktisat I
4	Borçlar Hukuku	6	Makro İktisat I	5	Matematiksel İktisat I
4	Bilimsel Araştırma Yöntemleri	5	İstatistik I	4	İktisatçılar için Özel Hukuk I
3	Davranış Bilimleri	-	-	4	İstatistik I
1	(Seçmeli Ders - Ders Dışı Etkinlik)	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019

4. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
5	Mikro İktisat II	2	Türk Dili II	2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II
5	Makro İktisat II	5	Borçlar Hukuku	5	İktisat Tarihi II
4	İstatistik II	6	Matematiksel İktisat II	5	Mikro İktisat II
6	Matematiksel İktisat	6	Mikro İktisat II	5	Matematiksel İktisat II
3	Kamu Yönetimi	6	Makro İktisat II	5	Makro İktisat II
3	Ticaret Hukuku	5	İstatistik II	4	İktisatçılar için Özel Hukuk II
3	İktisadi Düşünceler Tarihi	-	-	4	İstatistik II
1	(Seçmeli Ders - Ders Dışı Etkinlik)	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019

5. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
5	Ekonometriye Giriş	5	Uluslararası İktisat I	5	Para Teorisi ve Politikası I
5	Para Teorisi	5	Ekonometri I	5	Ekonometri I
5	Uluslararası İktisat Teorisi	5	Para Teorisi ve Politikaları I	5	Uluslararası İktisat I
3	(Seçmeli Ders Genel)	5	Kamu Maliyesi	5	Kamu Maliyesi
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Genel)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019

6. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
5	Uygulamalı Ekonometri	5	Uluslararası İktisat II	5	Para Teorisi ve Politikası II
5	Para Politikası	5	Ekonometri II	5	Ekonometri II
5	Uluslararası İktisat Politikası	5	Para Teorisi ve Politikaları II	5	Uluslararası İktisat II
3	(Seçmeli Ders Genel)	5	Kamu Ekonomisi	5	Maliye Politikası
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Genel)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019

7. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
4	Türkiye Ekonomisi	5	Türkiye Ekonomisi I	6	İktisadi Analiz Tarihi I
4	Ekonomik Büyüme	5	Ekonomik Büyüme	4	Türkiye Ekonomisi I
3	İktisat Uygulamaları I	5	İktisadi Düşünceler Tarihi	5	Kalkınma ve Büyüme I
3	Maliye Politikaları	5	(Seçmeli Ders Genel)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	-	-	-	-
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019

8. Yarıyıl Dersleri

Aksaray Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı	AKTS (30)	Ders Adı
5	Kalkınma Ekonomisi	5	Türkiye Ekonomisi II	6	İktisadi Analiz Tarihi II
5	Güncel Ekonomik Sorunlar	5	Ekonomik Kalkınma	4	Türkiye Ekonomisi II
3	İktisat Uygulamaları II	5	(Seçmeli Ders Genel)	5	Kalkınma ve Büyüme II
5	Girişimcilik	5	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders Bölüm)	5	(Seçmeli Ders)
4	(Seçmeli Ders Bölüm)	-	-	-	-

Kaynak: Aksaray Üniversitesi, 2019; Pamukkale Üniversitesi, 2019; Hacettepe Üniversitesi, 2019